

Ekwo
Sámẹlu
kẹ mbụ

Hana yẹe Penina

¹ Ọ dūru nwoke lanụ, shi lẹ mkpụkpu Ramatayimu-Zofimu; mbụ l'alị úbvú úbvú ndu Ifuremu. Ẹpha nwoke ono bụ Ẹlukana; nwa Jierohamu; mbụ nwanwa Elihu. Elihu ono bụ nwa kẹ Tohu; Tohu bụru nwa kẹ Zufu, bụ onye Ifuremu. ² Ẹlukana ono bẹ luru ụnwanyi labọ; onye lanụ aza Hana; onye ọphuu nọdu aza Penina. Penina bẹ nwushiru ụnwegirima; obenu lẹ Hana ta adudu nwa, ọ nwutaru.

³ Aphagapha bẹ nwoke ono eshije lẹ mkpụkpu iya jeshia mkpụkpu Shilo je abarụ Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike ẹja; gwerụ ngweja nụ iya. Ọ bụru ụnwu Elayi, ẹpha phẹ bụ Hofini waa Finehasu bẹ bụ ndu-uke kẹ Chipfu l'ẹka ono. ⁴ Ọ nọdu abụjeru teke Ẹlukana gwerụ ngweja ono; o woru oke anụ hẹe nyee ya, bụ Penina; bya ahẹchaa ụnwu iya unwoke; mẹ ụnwu iya ụnwanyi. ⁵ Ole Hana bẹ ọonmeje anụ anmẹe; kẹle o yeru iya obu; egudekpọro lẹ Chipfu mechiru iya ẹkpa nwa; ọphu ọotsudu ime. ⁶ Ọ bụru kẹle Chipfu mechiru iya ẹkpa nwa; ọphu ọ tsudu ime ono kpatarụ iphe, nyeji iya anọduje aduka iya l'ọnyá ono gude akpatsushi iya aphụ. ⁷ Ọ bụru nno bụ g'ọonoduje anwụ aphagapha. Ọ nọdu abụjeru gẹ Hana jekpọoru l'eze-ulo Chipfu; nyee ji iya ono akpatsu iya aphụ; k'ọphu bụ l'ọokwaje ẹkwa; jịka eri nri. ⁸ Ẹlukana, bụ ji iya abya asụ iya: “Hana; ?bụ gụnu bẹ ịikwaru ẹkwa kẹ te eri nri? ?Bụ gụnu bẹ aphụ jiru ngu obu? Mu ta akadụ ngu ụnwu iri aburu iphe tọo?”

⁹ Tọ̀budu iya bụ; Hana kwolihu g'ẹ̀phe righechaaru nri; bya angụa iphe-angungu lẹ Shilo. Teke onoya bẹ Elayi, bụ onye uke Chileke nọ anọo l'oshi, dū l'ọnu eze-ulo Chipfu. ¹⁰ Hana gude obu aphụ raa ẹkwa; pfuru nū Chipfu. ¹¹ O ribua nte sụ: “Gube Chipfu, bụ Okalibe-katọta-ike; ọ -buru l'ii-le ẹnya l'aphụ, byaru mube nwozi ngu; mbụ nyata mu; ọphu ị ti zọhaduru mube nwozi ngu; i -mewaa mu nwuta nwa nwoke bẹ mu e-woekwaru iya phọ nū gube Chipfu g'ọ buru nkengu jasụ g'ọo-nọ-bekpọru ndzụ. Ọphu rizo abyadụ erwu iya l'ishi.”

¹² Tọ̀budu iya bụ: ọ nọdu epfu anụ Chipfu ono; Elayi nọdu elekpọe ya phọ ẹnya l'ọnu. ¹³ Hana gudekpọepho obu iya epfu anụ Chileke; ọ buru ogbogboromọnu bẹ eme iya ukporo; ọle a ta nūmakwanuru iphe, oopfu. Elayi nọdu arị l'ọo mēe atsụ iya. ¹⁴ Ọ bya asụ iya “?Bụ teke ole bẹ ịi-ngubekpọru mēe? Panuru mēe haa!”

¹⁵ Hana sụ iya: “Ọ tọ dukwa nno; nnajịuphu mu. Mu bukwa nwanyị, aphụ jiru obu. Mu ta angukwaru mēe; ọzoo iphe ọzo, atsụ atsutsu. Ọ kwa g'ọ haru mu l'obu bẹ mu shi akọshiru Chipfu. ¹⁶ Ta arikwa lẹ nwozi ngu nwanyị bụ onye iphere bvuru l'iphu. Ọ kwa g'aphụ ono habe mu shii; waa g'ọotsu-be mu l'ẹhu bẹ mu shi teke ono pfushitaru Chileke.”

¹⁷ Ọo ya bụ Elayi sụ iya: “Laa l'ẹhu-guu! Gẹ Chileke kẹ Ízurelu mekwaaru ngu iphe, ị rwọru iya.”

¹⁸ Hana sụ iya: “Gẹ nwozi ngu nwanyị dukwa ngu l'obu.” Ọo ya bụ; Hana tugbua je eria nri; iphu bya atusahu iya.

¹⁹ O -rwua l'ọnmewa utsu echele iya; ẹphe gbẹshi bya abaarụ Chipfu ẹja tugbua laphushia azụ l'ibe phẹ lẹ mkpukpu Rama. Ẹlukana bya ejepfu nyee ya ono, bụ Hana; Chipfu nyata nwanyị ono. ²⁰ Tọ̀budu iya bụ; ọ tsuta ime. O rwue ya phọ l'ezeda; ọ nwua nwa nwoke.

Ọ gụa ya Sámẹlu sụ: “Iphe, kparụ iya nụ bụ l'ọo Chipfu bẹ mu rwọtaru iya.”

Hana eye Sámẹlu l'ẹka Chileke

²¹ O be teke nwoke ono, bụ Ẹlukana yẹe ndibe iya tughuru jeshia anụ Chileke ngwẹja; mẹkwapho g'o mee iphe, o kweru Chileke ukwe iya, bụ g'oomenje aphagapha; ²² Ọphu Hana ejeduru; kẹle Ọ sụru ji iya: “Mu tee jekwa jasuru teke a nafuadaru nwata-a ẹra; gẹ mu ekutakwa nụ iya je edobe l'ulo Chipfu. Ọ bụwaruro l'ẹka ono bẹ oo-buru jasuru asuru.”

²³ Ji iya, bụ Ẹlukana sụ iya: “Mee ẹgube dukpoe ngu pho ree. Nodunu jasụ teke ịi-nafu iya ẹra. Ọo gẹ Chipfu mee g'opfu iya vua.” Ọo ya bụ; nwanyị ono nọdu l'unuphu; hee nwa iya ono gbiriri jasụ ọ nafu iya ẹra.

²⁴ Ọ nafuchaepho nwata ono ẹra; o kuta iya; yẹe ya swiru; bya akputa oke-eswi, gbaru apha ẹto; wota ukpokutu-nri, jiru, nkweka labo; bya egude otumu mее; duru iya jeshia l'ulo Chipfu lẹ mkpukpu Shilo; e - gudekporo lẹ nwata ono hakwadu nwanshi. ²⁵ Ẹphe gbuchaa oke-eswi ono; ẹphe duta nwata ono dujeru Elayi. ²⁶ Hana bya asu Elayi: “Eshinu ị nọ ndzu g'ị nọ iya-a; nnajuphu mu; bẹ ọ kwa mu bụ nwanyị ono, pfu-kubejeru ngu nụ l'ẹka-a; epfu anụ Chipfu ono. ²⁷ Mu rworu g'ọ nụ mu nwata-a; Chipfu mewaaru mu iphe ono, mu rworu iya ono. ²⁸ Ọo ya bụ lẹ nta-a bẹ mu ekuwaru iya anụ Chipfu. Ọo-buru kẹ Chipfu jasukpooru g'ọo-nọberu.” Ẹphe baarụ Chipfu ẹja l'ẹka ono.

2

Hana epfu anụ Chileke

¹ Tọbudu iya bụ; Hana pfuru nụ Chipfu sụ:

“Obu mu ete ẹ̀swa l'ime Chipfu; ọ̀ bụ̀ru l'ime Chipfu ono bẹ̀ a paliru mpu mu imeli.

Mu nọ̀du asawaa kpaakpaa l'iphu ndu ọ̀hogu mu; kẹ̀le mu ete ẹ̀swa l'ì dzọ̀taru mu.

² Ọ̀ tọ̀ dụ̀kwa onye dụ̀baa nsọ̀ gẹ̀ Chipfu; ọ̀phu ọ̀ dụ̀ekwa onye ọ̀zo, l'atụ̀ru ngu nụ̀.

O to nwedu oke mkpuma, dụ̀ gẹ̀ Chileke anyi.

³ Ọ̀phu g'unu haa egude etsetse aba l'abaa;

g'opfu etsetse te eshihẹ̀kwa unu l'ọ̀nu afuṣhi; noo kẹ̀le Chipfu bụ̀ Chileke, bụ̀ iya nwe mmamiphe.

Ọ̀ bụ̀ru iya bụ̀ onye enyochajẹ̀ umere, nemadzụ̀ emekọ̀ta ememe.

⁴ Apfu ndu ọ̀kphehu bẹ̀ anyakwoshiakwaru; ọ̀le ndu ike bvuru bẹ̀ a kwawaru ọ̀kphehu g'onye kwaru ngwọ̀gu.

⁵ Ndu rijiru ẹ̀pho bẹ̀ wowaru onwophẹ̀ nụ̀ l'opfu nri; obenu lẹ̀ ndu ọ̀phu mbà shi atụ̀ bẹ̀ ẹ̀gu ta abyadu agubaa.

Nwanyị̀ ono, te eshidu atsụ̀ ime bẹ̀ nwutawaru unwu ẹ̀saa; ọ̀le onye ọ̀phu nwushiru unwu igwerigwe bẹ̀ anwupyashihuwaa anwupyashihu.

⁶ Ọ̀o Chipfu aduje ike gbua egbugbu; ọ̀ bụ̀kwaru iya phọ̀ emeje g'a dzuru ndzụ̀.

Ọ̀o ya bẹ̀ enwubajẹ̀ nemadzụ̀ l'alì-maa; ọ̀ bụ̀kwaru iya phọ̀ emeje g'e teta nọ̀du ndzụ̀.

⁷ Ọ̀o Chipfu bẹ̀ emeje g'a daa ukpa; ọ̀ bụ̀kwaru iya phọ̀ bẹ̀ emeje g'e nweru iphe.

Ọ̀o ya ewozetajẹ̀ nemadzụ̀ ali; ọ̀ bụ̀kwaru iya phọ̀ bụ̀ onye ewolije nemadzụ̀ eli.

⁸ Ookulije ndu ukpa, gwọ̀ru l'urwuku; ndu adudu g'ọ̀ dụ̀ phẹ̀ bẹ̀ ookufutajẹ̀ l'ikpọ̀zu.

Owojeru phẹ̀ dobe l'echilabọ̀ ndu-ishi; mbụ̀ dobe phẹ̀ l'ẹ̀ka ẹ̀phe anọ̀duje eri ùbvù.

Èka a turu ọkpali mgboko bukota kẹ Chipfu; ọ buru l'eli iya bẹ o bvugaberu mgboko.

⁹ Ọo-nọduje abọru ndu duru iya nsọ ọzo; ọle ndu ẹjo-ememe bẹ oomeje g'ẹphe tabuhu ọnu l'ọchii.

Ọ tọ bukwa ọkpehu bẹ nemadzọ egudeje phafuta ishi; ¹⁰ ndu achọ Chipfu opfu bẹ aa-nyakwoshi yẹgiriyeğiri.

Oo-shi l'imigwe gude egbigwe bapfuta phẹ; ọo Chipfu e-kpe mgboko l'ophu ikpe jasọ l'ẹka o jeberu.

Ọo-nu Onye eze iya ike; mbu woru mpu onye nkiya, a wuru manu l'ishi palia eli.”

¹¹ Tọbodu iya bu; Ełukana phẹ tugbua lashia ibe phẹ lẹ mkpukpu Rama. Nwata ono, bu Sámèlu nọdu l'ẹka Elayi, bu onye uke kẹ Chileke jeahaaru Chipfu ozi.

Iwashì unwegirima ibe Elayi

¹² Unwegirima ibe Elayi bya abukotaru ndu iwashi; ophu ẹphe ta agubeduru Chipfu iphe. ¹³ Iphe, ndu-uke Chileke emejkpọo bu l'ọobujeru teke o nweru onye gweru ngweja; bẹ nwozi onye uke Chileke egudeje ọji, nweru ọnu ẹto bya mẹ anu ono shikwaduru l'epfu. ¹⁴ Ọ -bya l'oo-bvua ya l'ite-ọku ono; ọzoo nwitoshi ono; ọzoo l'eze ite ono; ọzoo l'ite ono, e gude eshi anu ono. Iphe, ọji ono rwutaru bẹ onye uke kẹ Chileke ewotajẹ l'ọoburu nkiya. Noo g'ẹphe emegbabeje iya iphe, bukpo ndu Ízurẹlu l'ophu, gude iphe-ngweja bya lẹ Shilo bu ono. ¹⁵ Tẹme ọ nọdu abujeru; a -bya l'akpọ ẹba-iphe ono, e gude egwe ngweja ono ọku; nwozi onye uke Chileke ono abyapfuta onye ọbu, egwe ngweja ọbu; bya asu iya: “Nukwa mu anu, onye uke Chileke a-hu ahuhù; l'ọ tọo natakwu ophu e shiru eshishi; gbahaa k'oyii.”

¹⁶ Ọ -buru l'onye ono, byaru egwe ẹja ono suru: “G'e vuadaru ọzo kpọo ẹba-anu ono ọku; tẹme l'ii-wotawarọ

ẹgube ɖukpoe ngu phọ ree.” Nwozi ono asu: “Waawaal Ye mu iya l'ẹka nta-a; ọ ɖudu mu ewota iya k'ẹhuka.”
¹⁷ Iphe-ẹji, Ẹnwokoroby a ono eme kwata paa ẹka apaa l'ẹnya Chipfu; noo kẹle iphe, a nuru Chipfu bẹ ẹphe anọduje emebyishi emebyishi.

Sámẹ̀lu ejeru Chipfu ozi

¹⁸ Sámẹ̀lu bụ nwata nwokoro nshị, ejeru Chipfu ozi, eyeje akpawuru uwe ọchaa, ndu-uke Chileke eyeje.
¹⁹ Aphagapha bẹ ne iya akwajẹ nwa uwe kpowula-kpowula; chitaru iya mẹ yẹe ji iya je egwe ẹja, ẹphe egweje aphagapha. ²⁰ Elayi nọdu agojeru ọnu-oma nọ Ẹlukana yẹe nyee ya ono sụ: “Gẹ Chipfu mee gẹ nwanyi-a nwutaru ngu Ẹnwegirima, l'a-nọ-chi ẹnya Sámẹ̀lu, onye ono, nwanyi-a rwojeru Chipfu; o mechaa kuru iya nọ-phu Chipfu azu-a.” E -mechaa ẹphe atugbua lashi ibe phe.

²¹ Chipfu bya emeeru Hana iphe-oma; ọ tsuta ime bya anwutafua Ẹnwegirima unwoke ẹto; waa Ẹnwanyi labo. Nwata ono, bụ Sámẹ̀lu nọdu l'iphu Chipfu vuta.

Elayi abaru Ẹnwegirima ibe iya mba

²² Nta-a bẹ Elayi kahwaru ọkpobe akahu. Ọ nọdu anumakotaje iphemiphe, Ẹnwegirima ibe iya eme ndu Ẹzurẹlu l'ophu; waa l'ẹphe ejepfufe Ẹnwanyi, eje ozi l'ọnu-abata ọlo-ẹkwa-ndzukọ. ²³ Ọo ya bụ; ọ sụ phe: “?Bụ gunu meru g'o gude unu nọdu eme ẹgube iphe, ɖu nno? Onyemonye bẹ epfukotaeru mu phọ k'iwashị, unu ewegbabe. ²⁴ Waawakwa Ẹnwu mu. Iphe ono, mu anu l'ẹka epfu iya l'echilabo ndu kẹ Chileke ono ta abukwa iphe, ɖu ree bẹ ọ bụ; kẹ g'unu nọduje eme ndibe Chipfu g'ẹphe shiswee ọzo. ²⁵ Ọ -buru lẹ nemadzụ mesweru nemadzụ ibiya bẹ bukwa Chileke e-doshiru phe iya; ọle ọ -bukwanuru l'ọo Chipfu bẹ nemadzụ mesweru; ?bụ

onye a-gbaru nemadzu ono ọdzori?” Ụnwegirima ibe iya ono nyiele-a nchi manụ l'opfu nna phẹ ono; noo kẹle Chipfu tų-buwaru lẹ ya e-gbushi phẹ.

²⁶ Nwokoro nshii ono, bu Sámèlu nọdu evukpọepho evuvu eje. Ọ bụru onye dų Chipfu mẹ ndiphe l'obu.

Ejo-iphe, a-dapfuta ọnu-ulo Elayi

²⁷ Onye kẹ Chileke bya abyapfuta Elayi bya asụ iya: “Wakwa iphe, Chipfu epfu baa: ‘?Mu te ewonuru-a onwomu goshi ọnu-ulo nna ngu rengurengu lẹ teke ono, ephe nọ Fero l'ẹka l'alị Ijiputu ono tọo? ²⁸ ?Tọ bụnaa mbẹdua họtaru nna ngu l'ime ipfu ndu Ízurẹlu l'opfu g'ọ bụru onye uke nkemu; g'ọ bụru iya e-jeje l'ọrungwẹja mu; g'ọ kpọje ụnwù-isensu ọku; yeje uwe-ukuvu nọdu mu l'iphu? ?Mu ta atụkoduru iphe ngwẹja, ndu Ízurẹlu nuru, ee-gude kpọo ọku nụkotakwapho ọnu-ulo nna ngu? ²⁹ ?Bụ gụnu meru iphe, unu ta agụbeduru ngwẹja mu iphe; mẹ iphe, aanụje mu anunu ono, mu tųru ekemu sụ g'a nụje mu l'eze-ulo ẹka mu bu ebubu ono? ?Bụ gụnu meru g'o gude ị ka akwabẹ ụnwegirima ngu ụbvù eme lẹ mbẹdua; mbụ unu nọdu agbavụ iphe, kakọta ree l'iphe, ndibe mu, bu ndu Ízurẹlu nuru mu anunu; eri iya ada rẹpfurepfu?’

³⁰ “Ọo ya bụ lẹ Chipfu, bu Chileke kẹ ndu Ízurẹlu epfu sụ-a: ‘Ọo eviya lẹ mu pfuru sụ l'ọo ọnu-ulo ngu; waa ọnu-ulo nna ngu bụ phẹ a-nọduje eje ozi l'iphu mu jasụ lẹ tuutuutu lẹ mịimiimii’; ọle nta-a bẹ mụbe Chipfu epfu sụ-a: ‘G'ọ tọ bụkwaru mu! L'ọ kwa ndu akwabẹ mu ụbvù bẹ mu akwabẹje ụbvù. Ndu ọpflu akpọ mu ẹbo l'afụ bẹ a taa gụbedu iphe ilile. ³¹ Tụbekwa nvọ l'ọo-gbabeakwa teke mu e-gbushi ndibe ngu; mẹ ndu ọnu-ulo nna ngu; k'ọpflu bụ l'o too nweduru m'onye lanụ, bụ ọgerenya, a-dụbaa nụ l'ẹnya unuphu ibe unu. ³² Ii-gude

ẹnya ngu hụma g'ẹka ono, mu bu ono nọ l'iphe-ẹhuka. Iphe, dū ree bẹ mu e-mekpọkwaru ndu Ízurẹlu; ọle-a; l'ẹnya unuphu ibe unu bẹ ta adudu onye bụ ọgerenya, byaru l'adubaa ya nū. ³³ Onyemonye l'ime unu, bụ onye mu te ebufuduru l'ọru-ngwẹja mu ono bẹ a-nọdukwa-a ndzụ; ọle ọo-buru unu iphe-aphu; mbụ iphe, unu a-kwa ẹkwa ẹnya adu unu ragaraga. Iphe, bụ ndu-shi l'ọnulo ngu bẹ a-gbabuhuje nwuhu l'oyii.

³⁴ “ ‘Iphe, a-nwụ l'ẹhu unwegirima unwoke ngu ono ẹphenebo, bụ Hofini yẹ Finehasu bẹ a-buru ngu iphe-ọhubama. Ẹphe a-tuko nwushihukota l'ujiku lanu. ³⁵ Mu e-gude ẹka mu họta onye a-buru uke mube Chileke; mbụ onye e gude ire iya ẹka; bya aburu onye anọduje eme uche mu; waa obu mube Chileke. Mu e-me g'ọnulo onye ọbu pfushia ike. Ọo-nọdu l'iphu onye nkemu ono, mu wuru manụ l'ishi ono eje ozi jasuru asuru. ³⁶ Ọ buru g'ọo-nwụ bụ l'iphe, bụ onye phoduru nū l'ẹnya unuphu ibe unu l'a-byajẹ bya ephozeru iya; arwo iya okpoga; waa nri; arwokwa iya pho g'e ye iya gẹ ya buru onye-ozu l'ẹka ndu-uke Chileke anọduje eje ozi; k'ophu ya a-turutajekponu ẹkpu nri ria.’ ”

3

Chipfu eku Sámẹ̀lu oku

¹ Nwata nwokoro ono, bụ Sámẹ̀lu nọdukpoepo l'ẹka Elayi ejeru Chipfu ozi. Teke ono bẹ Chipfu te eshidu akwatajẹkwadu epfu eyeru nemadzụ; ọphu e shidu akwatajẹkwadu aphu ọphulenyia.

² O rwua l'enyashi ujiku lanu; Elayi zẹ l'ẹka ọozeje. Teke ono bẹ nka lawaru iya l'ẹnya k'ophu bụ l'ọ tọ kwatadu aphu-rwekwadu aphu-rwe. ³ Ọphu orọku, dū l'eze-ulo Chileke teke anyihudu teke ono. Sámẹ̀lu zẹ azẹ l'ime eze-ulo Chipfu ono l'ẹka okpoko ọgbandzu

Chileke nọ. ⁴ Chipfu bya ekua Sámẹ̀lu oku. Sámẹ̀lu za iya: “Waa mu baa!” ⁵ O gude Ọso gbapfushia Elayi je asụ iya: “Waa mu baa; ?I kuru mu oku?” Elayi sụ iya: “Mu te ekukwaru ngu; jekwa azẹ azẹe!” Ọo ya bụ; ọ tughua je azẹ-zetakwa azẹe ọzo. ⁶ Chipfu byakwa ekua ya oku ọzo sụ: “Sámẹ̀lu!” Sámẹ̀lu gbalihukwa bya ejepfushia Elayi je asụ iya: “Waa mu baa; ?I kuru mu oku?” Elayi sụ iya: “Nwa mu; mu te ekukwaru ngu oku; jekwa je azẹ azẹe.” ⁷ Teke ono bẹ Sámẹ̀lu teke amaduru Chipfu; ọphu Chipfu teke emedu g'ọ maru opfu nkiya. ⁸ Chipfu byakwa ekua Sámẹ̀lu oku k'ugbo ẹto; Sámẹ̀lu zilihukwa jepfushia Elayi je asụ iya: “Waa mu baa; ?I kuru mu oku?” Ọ bya erwua Elayi l'ẹhu l'ọo Chipfu bẹ eku nwata ono oku. ⁹ Ọo ya bụ; Elayi sụ Sámẹ̀lu: “Tughua je azẹ azẹe. O -kuẹ ngu pho ọzo; sụ iya: ‘Pfu iphe, ọ bụ Chipfu; kele nwozi ngu ngaberu-a nchi.’ ” Sámẹ̀lu bya atughua je azẹ-zetakwa azẹe l'ẹka ọ zehawaa.

¹⁰ Chipfu bya bya apfuru l'ẹka ono; bya ekuahaa ya g'o shihawaa eku iya teke ọphuu sụ: “Sámẹ̀lu! Sámẹ̀lu!” Sámẹ̀lu bya asụ: “Pfu iphe, ọ bụ; kele nwozi ngu ngaberu-a nchi.” ¹¹ Chipfu bya epfuaru Sámẹ̀lu sụ iya: “Lenu; iphe, mu a-bya ememe l'alị Ízurelu bẹ a-buru onye numaru iya nụ; ọo-gbaa ya anwirinwa lẹ nchi. ¹² Lẹ mbọku ono bẹ mu e-me g'iphe, mu pfuru l'ẹhu ọnu-ulo Elayi nwukota; e -shi l'ishi jeye l'ẹka ọ bvuru. ¹³ Mu pfuwaru Elayi lẹ mu abyawaa anụ ọnu-ulo iya aphụ shita nta-a jasuru asuru lẹ k'ẹjo-iphe ono, ọ machacharu l'unwu iya eme ono; mbụ l'ẹphe bụ ndu anọduje epfubyi ẹpha Chipfu; ọphu o selajeduru phẹ azụ g'ẹphe te eme nno. ¹⁴ Ọo ya meru g'o gude mu riaru ọnu-ulo Elayi angụ sụ l'ẹjo-iphe, ọnu-ulo Elayi metaru kpua onwophẹ bẹ ngwẹja; ọzoo iphe-anunu ta asụkwa asafu jaswaroya.”

¹⁵ Sámẹ̀lu zẹwaro jasụ l'utsu; bya agbeshi je aguhaa

uzo ọ̀lo Chipfu ono. Ọ̀le Sámẹ̀lu bẹ̀ ndzu agu g'oo-shi pfiaru Elayi iphe, e pfuru iya l'Ọ̀phulenyanya ono. ¹⁶Tọ̀budu iya bu; Elayi bya ekua ya oku su iya: “Nwa mu, Sámẹ̀lu.” Sámẹ̀lu za iya: “Waa mu baa!” ¹⁷Ọ̀ jia Sámẹ̀lu su: “? Bu gunu bẹ̀ Chipfu pfuru ngu-a? Be ewohakwaru mu iya ewoha. Teke o nweru iphe ono, o pfuru ngu ono duru ophu i woharu mu ewoha ophu iipfuduru mu iya; ge Chipfu mekwaa ngu iphe ono; mbu-a; g'o mekwaa ngu ophu kabaarọ̀ shii.” ¹⁸Ọ̀o ya bu; Sámẹ̀lu tuko iphe ono pfushikotaru iya; ophu o dudu ophu o wachiru iya awachi. Elayi bya asu: “Ọ̀ bu iya bu Chipfu; g'o mekwaa iphe, dukpoe ya pho ree.”

¹⁹Sámẹ̀lu nodu evukpoephọ̀ eje; Chipfu swieru iya pho eswiru; ophu o dudu opfu, o pfuru, adaje l'alı́ gbaru eka. ²⁰Iphe, bukota ndu Izurelu; e -shikpoọ̀ le mkpukpu Danu jasu le mkpukpu Biye-Sheba makotaurupho le Sámẹ̀lu bu okpobe onye mpfuchiru ke Chipfu. ²¹Chipfu bya achafuta le Shilo; kele ooshije l'opfu iya egoshi Sámẹ̀lu onwiya.

4

Ndu Filisitayinu alwuta okpoko ogbandzu Chipfu

¹Tọ̀budu iya bu; iphe, Sámẹ̀lu pfuru nwukotaru ndu Izurelu l'ophu. Le teke ono bẹ̀ ndu Izurelu wufuru g'ephe je etsoo ndu Filisitayinu ogu. Ndu Izurelu je akwabe k'ogu le Ebeneza; ndu ke Filisitayinu nodu kwabe le mkpukpu Afeku. ²Ndu Filisitayinu bya edzuchaa onwophe k'ogu bya abapfushia ndu Izurelu. Ogu ono shihuephọ̀ ike; ndu Filisitayinu lwu-kpee ndu Izurelu; gbua iphe, rwuru unu umadzu iri* l'iphu ogu ono. ³Ndu ojogu ndu Izurelu laphuepho azu l'odu phe; ndu bu

* 4:2 4:2 Bu iya bu 4,000 le mbekee.

ọgerenya phẹ jĩa phẹ sụ: “?Bụ ọ́nu meru iphe, Chipfu kweru ọ́ ndu Filisitayinu lwụ-kpee anyi l'ọ́gu ntanụ-a? G'anyi je apata okpoko ọ́gbandzu Chipfu lẹ Shilo k'ọ́phu oo-tsoru anyi je adzọta anyi l'ẹka ndu ọ́hogu anyi.”⁴ Ọo ya bụ; ndu ono bya ezia ndu tųgburu jeshia Shilo je apata okpoko ọ́gbandzu Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike ono; mbụ onye ono, bvugaru l'eli chierobu ono. Hofini yẹe Finehasu, bụ ụnwegirima Elayi nọkwapho l'ẹka ono; waa okpoko ọ́gbandzu Chileke ono.

⁵ A pabataẹpho okpoko ọ́gbandzu Chipfu ono l'ọ́du ndu Ízurẹlu; ụzu tų kẹ wọ; k'ọ́phu bụ l'alị nmahụchaaru jiiijijii. ⁶ Ndu Filisitayinu nụmaepho ọ́ ndu Ízurẹlu atụ ụzu ono; ẹphe jĩaaha sụ: “?Bụkpoo ọ́nu bẹ aatụ oke ụzu ọwana l'ọ́du ndu Hiburu?” Tọbudu iya bụ; ẹphe bya amaru l'ọ́o okpoko ọ́gbandzu Chipfu bẹ a pabataru l'ọ́du ono. ⁷ Ndụ ọ́huhu ndu Filisitayinu ono. Ẹphe pfuahaa sụ: “Oke-agwa bẹ bataakwaru l'ọ́du ndu Ízurẹlu!” “Anyi lashịakwaru mma! Ẹgube iphe, ọwa-a teke anwụ-swekwaa! ⁸ Nshio anyi! ?Bụ onye a-dzọta anyi l'ẹka oke-agwa ọwa? Ọ kwa phẹ bụ agwa ono, gudegbaa ẹjo iphe-ememe, dųgbaa l'ụdu iya l'ụdu iya gbushia ndu Ijiputu l'echiẹgu ono-a. ⁹ Unu shihukwa ike; unubẹ ndu Filisitayinu! Unu mekwaa ọ́ nwoke; g'unu ta abụru ohu ndu Hiburu ẹgube ono ẹphe shihawaa bụru ohu unu ono-a. Ọo ya bụ; unu rụkota onwunu tsoo phẹ ọ́gu ọ́ nwoke!”

¹⁰ Ọo ya bụ; ndu Filisitayinu lwụa ọ́gu ono; lwụ-kpee ndu Ízurẹlu k'ọ́phu onyenonu gbalachaaru lashia ibe iya. Ndu e gburu egbugbu kwata paa ẹka apaa; kẹle ụnu nemadụ ugbo ụkporo ẹto l'iri l'ise,[†] bụ ndu ojọgu eje l'ọ́kpa lẹ ndu Ízurẹlu bẹ larụ l'ọ́gu ono. ¹¹ Ẹphe

[†] 4:10 4:10 Bụ iya bụ 30,000, lẹ mbekee.

lwùta okpoko Chileke ono. E gbua ùnwegirima ibe Elayi ẹ̀phenebo, bụ Hofini waa Finehasu l'ọgu ono.

Anwùhu Elayi

¹² L'ujiku lanù onokwaphọ bẹ onye Benjiaminu gude ọso shi l'iphu ọgu ono jeshia Shilo; yẹe uwe iya, ọ gbajashịru agbajashị; waa ẹja, o kporu kpua onwiya l'ishi. ¹³ Teke ọ bataru bẹ Elayi nọpoho anọo lẹ nggada iya ele ẹnya l'uzo; noo kẹle obu ete iya ophe lẹ k'okpoko Chileke ono. Nwoke ono bata l'ime mkpukpu; bya epfua iphe, nwuru nù. Uzu-ẹkwa bụru wọo lẹ mkpukpu ono l'ophu. ¹⁴ Elayi bya anụmaepho uzu-ẹkwa ono; ọ jịahaa sụ: “? Bụ gụnu bẹ aatukpooru wọwoowoo ọphuna?” Nwoke ono meepho ẹgwegwa bya ejepfu Elayi. ¹⁵ Elayi bẹ dū ukporo apha ẹno l'apha iri l'esato. Ọphu ọ kwataeduru aphu ọzo ree; mbụ l'ophuwaa ragaraga. ¹⁶ Nwoke ono sụ Elayi: “Mu bụkwa onye shi l'iphu ọgu. Ọ kwa ọso bẹ mu gude shi l'iphu ọgu ono gbalaa ntanụ-a.” Elayi bya ajia sụ: “Nwa mu; ?Denu g'ọ nwuru?” ¹⁷ Nwoke ono, byaru ezi ozi ono sụ iya: “Ndu Ízurelu bẹ gbakwaru ọso l'iphu ndu Filisitayinu. Ndu Ízurelu bẹ e gburu k'ophu parụ ẹka apaa. Teme l'ùnwegirima ibe ngu ẹ̀phenebo; mbụ Hofini waa Finehasu bẹ nwuhucharu nù; a bya anatakwapọ okpoko Chileke.” ¹⁸ No iya; teke o kuerupho okpoko Chileke ono; Elayi shi lẹ nggada ono dafu dalaa azu l'aguga ọnu-abata ẹka ono. Ọ daa suru olu ye l'ekwe; ọ bụru iya anwùhu; kẹle ọ bụwaa nwoke ọgerenya; bya anyikwapọ ẹrwa. Ọ bụru ukporo apha labọ bẹ ọ bụru onye-ishi ndu Ízurelu.

¹⁹ Nyee nwa iya, bụ Finehasu, bẹ dū ime; ọ gbabewa iya l'ezeda. Nwanyị ono nụmaepho l'okpoko Chileke bẹ a nataru; teme lẹ nna, nwuru ji iya waa ji iya bẹ nwuhwaru nù; ime wata iya ememe; ọ bụru iya ezeda.

Ọle ime ono megharụ iya ẹka. ²⁰ Ọ jiphuahaeṣṣo ajiphu k'anwūhu; unwanyị, eswi iya ime sụ iya: “Gude ẹka l'obu; ọo nwa nwoke bẹ ị nwuru.” Ọphu o pfuduru opfu yeru phẹ; ọphu ọ ngaduru phẹ nchị. ²¹ Ọ bya agwa nwata ono Ikabodu sụ: “Ọdu-biribiri Chileke bẹ lufuwaru l'alị Ízurẹlu.” Ishi iya bụ l'a nataru okpoko Chileke; tẹme waa lẹ nna, nwuru ji iya; waa ji iya nwuhuru. ²² Ọ bya asụ: “Ọdu-biribiri Chileke bẹ lufuwaru l'alị Ízurẹlu; kẹle okpoko Chileke be a natawaru.”

5

Ndu Filisitayinu ẹphe l'okpoko ọgbandzu Chileke

¹ Ndu Filisitayinu natachaa okpoko Chileke ono; bya apafu iya lẹ Ebeneza je edobe lẹ mkpukpu Ashidodu. ² Ẹphe parụ iya je edobe l'ime ọlo agwa phẹ, bụ Dagonu; woru iya dokube Dagonu l'onwiya. ³ Ọ bya ebe gẹ ndu Ashidodu tehuru l'ọnmewa utsu lẹ nchitabọhu iya; Dagonu dawaa; kpube iphu l'alị l'ataphu okpoko Chileke ono. Ẹphe bya apalia Dagonu woru iya dophu azu l'ẹka o shi du. ⁴ Ẹphe bya etehukwa l'ọnmewa utsu ọphu tsotaru mboku k'ono; bya ejeshia ele ẹnya; Dagonu dawaa; kpube iphu l'alị l'ataphu okpoko Chipfu ono. Ishi iya mẹ ẹka iya tuko chikwoshihu dabyiru l'oma ọlo; ọ buru ogwehu kpoloko bẹ phoduru nu. ⁵ Ọo ya kparu iphe ndu agwaje Dagonu lẹ mkpukpu Ashidodu; mękpoo ndu abahuje l'ọlo Dagonu taa zọjedu okpa l'onu-ẹswa ọlo ono byasụ ntanụ-a.

⁶ Chipfu gude kẹ njọ ada ndu Ashidodu ẹka l'ẹhu; męwaro ndu obutobu phẹ. O mee phẹ umerekete; mbu loru oke-ẹjo-onwo tu phẹ; gude iya mekpaaha phẹ ẹhu. ⁷ Unwoke Ashidodu bya ahuma g'ọonwuru phẹ; ẹphe sụ: “Okpoko Chileke kẹ ndu Ízurẹlu bẹ taa nọduakwa eswiru anyi l'ẹka-a; noo kẹle o gudewaa kẹ njọ adawaa anyi

l'agwa anyi, bu Dagonu eka l'ehu.”⁸ Oo ya bu; ephe zia ozi; kukoo ndu-ishi ndu Filisitayinu l'ophu; bya ajjahaa phe su: “?Bukpoo imeagha be anyi e-me okpoko Chileke ke ndu Izurelu-a?” Ephe su: “G'a pafukwa okpoko Chileke ke ndu Izurelu je edobe le mkpukpu Gatu.” Oo ya bu; ephe pafu okpoko Chileke ke ndu Izurelu ono.⁹ Tobudu iya bu; ephe pafuchae ya pho paba le Gatu; Chipfu ghaziaru iya ndu mkpukpu k'ono; gude ke njo daahakwa phe pho eka l'ehu; mbu k'ophu ndzu-agugu rwutaru phe. O mee oke-ejo-onwo phokashiahaa ndu mkpukpu ono; mbu egirima me ogerenya.¹⁰ Oo ya bu; ephe gulia okpoko Chileke ono je edobe le mkpukpu Ekuronu. Okpoko Chileke ono nodu abahu le mkpukpu Ekuronu; ndu Ekuronu chishia su: “Ephe pataakwaru okpoko Chileke ndu Izurelu bya edobe l'eka-a g'o gbushia anyi le ndibe anyi-o!”¹¹ Oo ya bu; ephe bya ezia ozi; kukoo ndu-ishi ndu Filisitayinu l'ophu; bya asu phe: “Unu pafu okpoko Chileke ke ndu Izurelu g'o laphu azu l'eka o shi; o -dudu be oo-gbushibebekwa anyi le ndibe anyi.” Mgbu-onwu dzuerupho mkpukpu ono l'ophu; mee ndzu-agugu rwuta phe. Noo kele Chileke gude ke njo ada phe eka l'ehu.¹² Ndu ophu nwuhuphodoru nu be oke-ejo-onwo phokashiru; eka, ndu mkpukpu ono ara rwua imigwe.

6

Okpoko oqbandzu Chileke alaphu azu l'ali Izurelu

¹ Okpoko Chipfu ono noo onwa esaa l'ali ndu Filisitayinu. ² Ndu Filisitayinu bya ekukoo ndu l'agbaje eja me ndu jibya bya aja phe su: “?Bu imeagha be anyi e-me k'okpoko Chipfu ono? Unu pfiaru anyi g'anyi e-gude paphu iya azu l'eka o shi.” ³ Ndu agbaje eja me

ndu jibya ono, e kukọru ono sụ: “Teke ọbu l'unu ewola okpoko Chileke kẹ ndu Ízurẹlu; unu ta agbabẹkwa iya ẹka ọto wolaa. Unu gwekwaru ngweja-apfu-ugwo nu iya. Ọo ya bu unu agbe teke ono du iche l'iphe-ememe, eme unu; teme unu abyakwapho amaru iphe, meru g'ogude ophu o toko hadu egude ke njo ada unu ẹka l'ehu.”

⁴ Ndu Filisitayinu ono bya aja sụ: “?Bu gunu gbaru ke g'anyi nu iya le ke ngweja-apfu-ugwo obu?” Epe su phe: “Ọo Oke-ejo-onwo ise, e gude mkpola-ododo kpua; waa okerepfu ise, e gude mkpola-ododo kpua, bu iya bu ge ndu-ishi ndu Filisitayinu hatabe l'igwe. Noo kele ọo nchika-ehu lanu be shi tuko eme unu le ndu-ishi unu.

⁵ Unu kpua iphe, du g'oke-ejo-onwo ono, apho unu ono; waa okerepfu ono, eyi ali unu iyi ono; unu abya akwabe Chileke ke ndu Ízurẹlu ubvu; g'a maru; ?oo-tuwo ẹka l'egude ke njo ada unu l'agwa unu; me ali unu ẹka l'ehu?

⁶ “?Denuhunu g'ogude unu kpochia obu ge ndu Ijiputu waa Fero kpochiru nkephe? Teke ono Chileke meshiaharu phe iphe-ohumalenya ono; ?ephe te emechaeduru paleru-a ndu Ízurẹlu haa? ⁷ Ọo ya bu; unu mee ogbakperekpere ophu. Unu akputa ne-eswi labo, he unwu; mbu ophu e teke gudeswee odogoro tugbabe ebo. Unu woru ne-eswi labo ono tugbabe l'ogbakperekpere ono. Unu apata unwu eswi ono paphuchaa azu l'unuphu; pahaaru phe iya ne phe ono. ⁸ Unu aparu okpoko Chipfu ono tukobe l'ogbakperekpere ono bya eworu iphe ono, unu gude mkpola-ododo kpushia ono; mbu ngweja-apfu-ugwo ono ye l'ime okpoko, du l'aguga okpoko Chipfu ono. Unu mechaa nno; unu ewehaa ya; g'ogdashia ẹka o shi. ⁹ Ọle ọo g'unu lekpoe ya pho enya. O -buru l'ogtugburu; chebe uzo ẹka o shi; l'uzo mkpukpu Betu-Shemeshi; unu amaru l'ogo Chipfu be meru g'oke ejo- iphe ono dapfuta anyi. Teke o to du; anyi amaru l'og

tọ̀ bụ̀du iya gbushiru anyi ono; l'a n'onyakpoerupho iphe ono melahaa anyi."

¹⁰ Oo ya bụ; ẹ̀phe mee ya nno. Ẹ̀phe woru ne-eswi labọ̀ ono libe l'ogba-kperekpere ono; bya achita unwu iya je akpọ-chishia l'oka-eswi l'unuphu. ¹¹ Ẹ̀phe parụ okpoko Chipfu ono tukobe l'ogba-kperekpere ono; parụ okpoko, a chiru okerepfu mkpọla-ododo ono; waa iphe ono, dugbaa g'oke-ejo-onwo phe ono, e gudekwapho mkpọla-ododo kpushia ono ye iya. ¹² Oo ya bụ; ne-eswi labọ̀ ono kwaserupho ụzo Betu-Shemeshi nhamunha. Ẹ̀phe kwasekpoepfo gbororo ono; egbukpọepfo ọ̀rà eje; ọ̀phu ọ̀ tọ̀ dudu ẹka ẹ̀phe swijiru aswiji. Ndu-ishi ndu Filisitayinu nọdu etso phe azu azu jasụ l'oke ẹ̀phe lẹ̀ mkpukpu Betu-Shemeshi. ¹³ Tekẹ̀ ono bẹ̀ ndu Betu-Shemeshi akpata witi lẹ̀ nsuda nsuda alị phe. Ẹ̀phe bya apalia ẹnya; huma okpoko Chileke ono; ẹhu tsoo phe ntumatu l'ẹ̀phe humaru iya. ¹⁴ Ogba-kperekpere ono rwua l'egu Jioshuwa kẹ̀ Betu-Shemeshi; bya apfuru l'aguga eze mkpuma, nọ l'eka ono. Ndu ono gbujashia oshi, e gude kua ogba-kperekpere ono egbujashi; bya eworu ne-eswi labọ̀ ono gude gwee ngweja-akpọ-oku nu Chipfu. ¹⁵ Ndu Lívayi bya apazeta okpoko Chipfu ono waa okpoko ono, e yeru iphe ono, a kpushiru lẹ̀ mkpọla-ododo pho; bya eworu iya tukobekota l'eli eze mkpuma ono. Ndu Betu-Shemeshi bya egweeru Chipfu ngweja-akpọ-oku; waa ngweja ozo lẹ̀ mboku ono gededede. ¹⁶ Ndu-ishi ndu Filisitayinu ẹ̀phe n'ise nọduchaa huma iphe ono g'onwu; ẹ̀phe dakobe laphushia azu lẹ̀ mkpukpu Ekuronu lẹ̀ mboku ono kwapho.

¹⁷ Owana bẹ̀ bụ mkpọla-ododo ono, a kpushiru ọ̀ du g'oke-ejo-onwo ono; mbu ono, ndu Filisitayinu nuru Chipfu g'ọ buri ngweja-apfu-ugwo ono. Mkpukpu Ashidodu nuru nanu; nanu buri kẹ̀ ndu Gaza; nanu

bùru kẹ̀ mkpụ̀kpu Ashikelọ̀nu; nanụ̀ bùru kẹ̀ ndu Gatu; nanụ̀ bùru kẹ̀ ndu Ẹ̀kuronu. ¹⁸ Okerepfu ono, e gude mkpọ̀la-ododo kpụ̀a phọ̀ bẹ̀ hatabeẹ̀pho igwerigwe gẹ̀ mkpụ̀kpu, ndu Filisitayinu, ndu-ishi ise phọ̀ bụ̀ eze phẹ̀ phọ̀; mbụ̀ mkpụ̀kpu ono, a kpụ̀-phegbaaru mgburugburu; mẹ̀ mkpụ̀kpu mkpụ̀kpu, dughaa ya nụ̀. Eze mkpuma ono, atụ̀-koberu okpoko Chileke ono; nọ̀epho bùru iphe, ọ̀hubama l'ẹ̀gu Jioshuwa kẹ̀ Bẹ̀tu-Shẹ̀meshi byasụ̀ ntanụ̀-a.

¹⁹ Chileke bya awata echigbushi unwoke ndu Bẹ̀tu-Shẹ̀meshi; kẹ̀le ẹ̀phe nyoru okpoko ọ̀gbandzu Chipfu enyonyo. O chigbua ụ̀kporo ụ̀madzu ẹ̀to l'ụ̀madzu iri. Ndu Ízurẹ̀lu gụ̀a aphụ̀ kẹ̀le ndu Chileke chigbushiru bẹ̀ kwatarụ̀ paa ẹ̀ka apaa. ²⁰ Ndu Bẹ̀tu-Shẹ̀meshi sụ̀: “?Bụ̀ onye a-dụ̀ ike pfulu Chipfu, bụ̀ Chileke, dụ̀ nsọ̀ l'iphu? ?Bụ̀kpoo onye bẹ̀ anyi a-pajẹ̀ru iya?” ²¹ Tọ̀budu iya bụ̀; ẹ̀phe bya ezia ndu-ozí g'ẹ̀phe jepfu ndu mkpụ̀kpu Kiriyatu-Jiarimu je ezia phẹ̀ sụ̀: “Ndu Filisitayinu bẹ̀ palataakwaru okpoko Chipfu. Unu byakwa apata iya je edobe l'ibiya k'unu!”

7

¹ Ọ̀o ya bụ̀; unwoke mkpụ̀kpu Kiriyatu-Jiarimu bya eje apata okpoko Chipfu ono. Ẹ̀phe parụ̀ iya je edobe l'ulo Abinadabu l'eli úbívú; bya edobe nwa iya, bụ̀ Eleyaza nsọ̀ g'o letajẹ̀ okpoko Chipfu ono ẹ̀nya.

Aadzọ̀ta ndu Ízurẹ̀lu l'ẹ̀ka ndu Filisitayinu

² Tọ̀budu iya bụ̀; okpoko ọ̀gbandzu ono nọ̀kpoo ọ̀du lẹ̀ mkpụ̀kpu Kiriyatu-Jiarimu. Ọ̀ nọ̀ru iya ụ̀kporo apha ophu. Ndu Ízurẹ̀lu tụ̀ko akwakọ̀ta ẹ̀kwa; achọ̀ Chipfu.

³ Tọ̀budu iya bụ̀; Sámẹ̀lu bya epfuaru ndu Ízurẹ̀lu l'ophu sụ̀: “Ọ̀ -bùru l'unu gudewaa obu unu g'ọ̀ ha

alwapfuta Chipfu; unu wofuchaa agwa ndu Ọhozo ono; waa agwa Ashitoretu. Unu kpọru obu unu ye l'ẹka Chipfu nọ; g'ọ buri iya kpoloko be unu a-nodu abaru ẹja; ọo ya bu l'ọ nafutakwanu unu l'ẹka ndu Filisitayinu.”⁴ Ọo ya bu; ndu Ízurelu wofukọta agwa Balu waa ke Ashitoretu, ẹphe dobegbaaru; bya abaaharu Chipfu ẹja nwẹkinyi ya.

⁵ Sámẹ̀lu bya asu: “Unu tuko dzukobe le mkpukpu Mizupa unube ndu Ízurelu l'ophu; ge mu pfuru nu Chipfu l'iswi ẹhu unu.”⁶ No iya ẹphe dzukobeephe le mkpukpu Mizupa ono; ẹphe kuta mini gbashi l'alì l'iphu Chipfu. Ẹphe swia ẹgu; nodu l'ẹka ono pfushikọta iphe-ẹji phe su: “Anyi mesweakwaru Chipfu.” Ọ buri Sámẹ̀lu bu onye-ikpe ndu Ízurelu le Mizupa.

⁷ Ndu Filisitayinu byaephe anuma le ndu Ízurelu be dzukoberu nu le mkpukpu Mizupa; ndu-ishi ndu Filisitayinu jeshia g'ẹphe tsoo ndu Ízurelu ọgu. Ndu Ízurelu numae ya pho; ndu ndu Filisitayinu wata phe agugu.⁸ Ọo ya bu; ndu Ízurelu pfuaru Sámẹ̀lu su: “Ta ahakwa araku Chipfu, bu Chileke anyi l'iswi ẹhu anyi; k'ophu ọogbafuta anyi l'ẹka ndu Filisitayinu!”⁹ Sámẹ̀lu kwe; bya ewota nwaturu, angukwadu era gweeru Chipfu ngweja-akpo-oku. Ọ bya araku Chipfu l'iswi ẹhu ndu Ízurelu. Chipfu numa olu iya.¹⁰ Sámẹ̀lu gudekwadu ngweja-akpo-oku ono l'ẹka egwe; ndu Filisitayinu zakubewaa ndu Ízurelu ntse k'ọgu. Chipfu bya egude egbigwe raaru ndu Filisitayinu oke ọrà le mboku ono; mbu tu phe eberebete.¹¹ Ndu Ízurelu wufuta le Mizupa; bya achipfuru ndu Filisitayinu ono; egbutsushi phe l'uzo jeye le mkpoda mkpukpu Betu-Karu.

¹² Ọo ya bu; Sámẹ̀lu woru mkpuma dobe l'echilabo mkpukpu Mizupa waa Shenu; bya eworu iya gube Ebeneza; bya epfua su: “Chipfu be yetakotaru anyi

ẹka byasụ nta-a.” ¹³ Ọo ya bụ; ndu Ízurẹ̀lu kapyabẹ ndu Filisitayinu; ọ́phu ẹ́phe te eyebaẹ̀duru ọ́kpa l'ali ndu Ízurẹ̀lu ọ́zo. Chipfu gude kẹ́ njo adaẹ́pho ndu Filisitayinu ẹ́ka l'ẹ́hu jasụ gẹ́ Sámẹ̀lu nọ́-beru ndzụ. ¹⁴ Mkpụ̀kpu, ndu Filisitayinu shi natakọ́ta ndu Ízurẹ̀lu bẹ́ ndu Ízurẹ̀lu byaru anataphukọ́ta azụ; mbụ́ e shikpọ́ọ lẹ́ mkpụ̀kpu Ẹ́kuronu jasụ lẹ́ mkpụ̀kpu Gatu. Ndu Ízurẹ̀lu nafutachaa ndu ẹ́phe l'ẹ́phe bukube l'ẹ́ka ndu Filisitayinu. Nchị́ bya adụ́ doo l'echilabọ́ ndu Ízurẹ̀lu ẹ́phe lẹ́ ndu Amọ́ru.

¹⁵ Sámẹ̀lu bụ́ru iya bụ́kotaru ishi ndu Ízurẹ̀lu jasụ g'ọ́ nọ́-beru ndzụ. ¹⁶ Aphagapha bẹ́ o shijeẹ́pho lẹ́ mkpụ̀kpu Bẹ́telu bahụ́ lẹ́ mkpụ̀kpu Gilugalu; lụ́fu lẹ́ mkpụ̀kpu Mizupa; eekperu ndu Ízurẹ̀lu ikpe l'ẹ́ka ono g'ọ́ hakọ́ta. ¹⁷ Ọ́ nọ́du abụ́jeru; o -jehaa g'ọ́ jeru; l'ọ́ laphu azụ́ lẹ́ mkpụ̀kpu Rama, bụ́ ẹ́ka ibe iya nọ́. Ọ́ bụ́ru l'ẹ́ka ono bẹ́ ọ́onoduje edoshiru ndu Ízurẹ̀lu opfu. Ọ́ kpụ́aru Chipfu ọ́ru-ngweja l'ẹ́ka ono.

8

Ndu Ízurẹ̀lu achọ́ onye a-bụ́ru eze phẹ́

¹ Tọ́budu iya bụ́; Sámẹ̀lu kahụ́ephe; ọ́ chị́ru unwegirima iya unwoke ye g'ẹ́phe kpejeru ndu Ízurẹ̀lu ikpe. ² Ẹ́pha ọ́kpara iya bẹ́ bụ́ Jiowẹ̀lu; ẹ́pha otsota iya bụ́ru Abáyijia. Ẹ́ka ẹ́phe tukuru bụ́ru ndu-ikpe bụ́ lẹ́ mkpụ̀kpu Biye-Sheba. ³ Obenu l'unwu iya ono te etsodu ụ́zo, o tsoru. Iphe, ẹ́phe gharu iphu bụ́ eri urwu l'ụ́zo, apfuduru-oto; bya eriphe ụ́phalazu; ekpephe ikpe, apfuduru nhamunha.

⁴ Ọo ya bụ́; ndu bụ́ ọ́gerenya ndu Ízurẹ̀lu bya edzukọ́be; jepfu Sámẹ̀lu lẹ́ mkpụ̀kpu Rama. ⁵ Ẹ́phe sụ́ iya: “Lenu; nta-a bẹ́ ì kahụ́waru akahụ́; tẹ́me ọ́phu

unwu ngu te eshidu ọ̀zo ono, i shiru ono. Nta-a bukwa g'ì họtaru anyi onye a-buru eze anyi egube ono ndu ọ̀zo nwegbaarụ ono.” ⁶ Iphe ono, ephe pfuru sụ g'a nụ phẹ onye a-buru eze phẹ ono dụ Sámẹ̀lu ẹji. O woru iya pfiaru Chipfu. ⁷ Chipfu pfiaru Sámẹ̀lu sụ iya: “Ngabekwaru ndu ono nchị l'iphe, bukpo iphe, ephe epfuru ngu opfu iya. Ọ tọ bukwa ngu bẹ ephe jikaru; ọ gbẹ-chikwaa buru mube Chipfu bẹ ephe jikaru gẹ mu ta abụheru eze phẹ. ⁸ Ọo egube ono, bẹ ephe shi e -shi kẹ mbọku, mu dufutaru phẹ l'alị Ijiputu meta byasụ ntanụ-a; mbụ k'ọphu bụ l'ephe gwọberu mu; je abaaharụ agwa ndu ọzo ẹja. Nokwaphọ g'ephe gwọberu gubedua bụ ono. ⁹ Ngabekpooru phẹ roo nchị l'iphe, ephe epfu. Ọle ọo g'ì nmashiaru phẹ ọkwa ike; mee g'ephe maru g'onye ọbu, a-buru eze phẹ ọbu a-nọdu eme.”

¹⁰ Ọo ya bụ; Sámẹ̀lu bya atuko iphe, Chipfu pfuru iya ono dooru ndu ono, epfu g'o goshi phẹ onye a-buru eze phẹ ono. ¹¹ Ọ sụ phẹ: “Waa iphe, onye a-buru eze unu a-nọdu e-me baa: Ọo-chiko unwu unu unwoke dobe g'ephe gbajeru iya ugbo-inya; mẹ inya l'onwiya gude ejeru iya ozi; mbụ l'ephe e-vutajeru ugbo-inya iya ono ọzo. ¹² O nweru ndu ọphu ọo-harụ zia g'ephe buru ishi ndu ojogu, dụ unu labọ l'ukporo iri iri; ndu ọphu aburu ndu-ishi ukporo ndu ojogu labọ lẹ ndu ojogu iri iri; nweru ndu ọphu a-nọdu akọru iya okoro l'egu; mẹ ndu ọphu a-nọdu akpataru iya iphe, o meberu l'alị; mẹ ndu ọphu a-nọdu emeru iya ngwọgu waa ngwa, l'etsoje ugbo-inya iya. ¹³ Ọo-chiru unwada unu ye g'ephe meje manụ, eshi mkpọ. Hakwaru phẹ phọ mee ndu eshije nri; mẹ ndu egheje iphe egheghe. ¹⁴ Ọo-nashichaa unu alị unu; waa opfu-vayinu unu; mẹ mgbabu oshi olivu unu, ọphu kachakpọ ree; woru iya nụkota ndu-ozu iya. ¹⁵ Ọo-vukọ ereshi unu; waa akpuru vayinu unu oke lanụ iya

l'ime ụzo iri woru nụ ndu-ishi mẹ ndu-ozì iya. ¹⁶ Ohu unu unwoke mẹ ụnwanyi; mẹkpoo ụnwokorobyà unu ndu ophi ike ozi kachakpoo; mẹ nkapfụ-igara unu bẹ oo-tuko chitakota g'ẹphe jejeru iya ozi. ¹⁷ Aturu unu mẹ egbu unu bẹ oo-rwuta uzi lanu l'ime ụzo iri. Unubedua l'onwunu atuko ejekotaru iya ozi. ¹⁸ O-rwuepho teke ono bẹ unu a-raswerehukwa g'a nafuta unu l'eka onye ono, unu gude eka unu hota g'o buru eze unu ono; ole Chipfu bẹ ta abyadu angaru unu nchi le teke ono.”

¹⁹ Obenu le ndu ono jikaru angaberu Sámẹ̀lu nchi. Epehe su iya: “Waa-waa-o! G'a hotaru anyi eze-o; ²⁰ k'ophu anyi a-du ge ndu ali ozo dugbaa; nweru onye a-buru eze anyi; vutajeru anyi ụzo; alwuru anyi ogo, anyi alwukpo alwulwu.” ²¹ Sámẹ̀lu bya anumakotachaa iphemiphe ono, ndu ono pfuru ono; o tuko iya kọkotaru Chipfu. ²² Chipfu pfuaru Sámẹ̀lu su: “Numa iphe, epehe pfuru ngu; woru onye eze nụ phe.” Tọbudu iya bu Sámẹ̀lu pfuaru unwoke Ízurẹlu su: “G'onyenonu lashichaa mkpukpu iya.”

9

Sámẹ̀lu awu Sọlu manụ l'ishi

¹ O nweru nwoke, bu onye Benjaminu, epha iya bu Kishi; nwa Abiyelu; Abiyelu bu nwa Zero; Zero buru nwa Bekoratu; Bekoratu buru nwa Afaya onye Benjaminu. Kishi ono bu onye okpehu paru eka. ² O nwutaru nwata nwoke, epha iya bu Sọlu; mbu nwokoro, amaghe mma amaghe; k'ophu bu l'o to dudu onye aturu iya nụ le ndu Ízurẹlu. Shitakpoo l'ukuvu kwaseru ụzo imeli bẹ o kakota onyemonye l'eli.

³ O be teke nkapfụ-igara Kishi, bu nna Sọlu tuphashihuru; Kishi pfuaru nwa iya ono, bu Sọlu su:

“Duta nwozi lanu gẹ gụ l'iya je achogbaa nkapfu-igara ono.” ⁴ Oo ya bu; ephe tugbua ghajaa ali ubvu ubvu ndu Ifuremu; bya aghajaa ali Shalisha; ophu ephe ta ahumaduru iya. Ephe bya atugbua; shia uzo ali ndu Shalimu; ophu o to dudu nkapfu-igara ono, ophu no l'eka ono. Ephe toko eka iya ke ndu Benjiaminu jekota; ophu ephe ta ahumaduru iya. ⁵ Ephe bya erwuepho l'ali Zufu; Solu pfuaru nwozi ono, yee ya swi ono su: “Bya g'anyi laphu azu; odumeka be nna mu a-gbekwa haa ari ke nkapfu-igara; wata aku photophoto k'ehu anyi.”

⁶ Nwozi ono su iya: “Lenu; o nwekwaru onye ke Chileke bu le mkpukpu-a. O bu onye aakwabe ubvu shii; teme iphemiphe, o pfuru nodu erekotaje g'o pfuru iya. G'anyi jeedukwa eka ono; je amaru; ?oo-karu anyi eka anyi a-huma iya?”

⁷ Solu bya asu iya: “?Ole-a; lekpodanu; o -buru l'anyi jeru; ?bu gunu be anyi a-nu nwoke obu? Nri, du le nweda anyi be buwaru nu; ophu o dudu iphe, anyi anyako onye ke Chileke ono. ?Bukpoo gunu be eka anyi tu-pheru?”

⁸ Nwozi ono bya eyeeru Solu onu ozo su iya: “Lenu; iphe, du mu l'eka be bukwa mkpola-ochaa, erwa iya du nkeru-eno shekelu. Mu e-woru iya nu onye ke Chileke ono k'ophu oo-karu anyi uzo ophu anyi e-shi iya.” ⁹ Teke mbu l'ali Izurelu be shi abujeru-nemadzu nodu eje ajita Chileke iphe; l'oo-su: “Unu bya g'anyi jepfu onye aphu ophulenyia.” Noo kele ndu ono, eekuje ndu mpfuchiru Chileke nta-a ono be e shi ekuje ndu aphu ophulenyia le teke ono.

¹⁰ Solu su nwozi iya ono: “I pfuru ree! Ngwa bya g'anyi je.” Oo ya bu; o buru phe eje mkpukpu ono, onye ke Chileke bu ono.

¹¹ Ẹ̀phe nọ̀du enyikpọ̀epho òb̀v̀ù abah̀u lẹ̀ mkp̀ukpu ono, ẹ̀phe l'̀unwumgboko, eje ekuta mini dzuda. Ẹ̀phe j̄ia phẹ̀ s̀u: “?B̀u ẹ̀ka-a bẹ̀ onye aph̀uje ọ̀phuleny-a b̀u?”

¹² ̀Unwumgboko ono s̀u phẹ̀: “Ee! Ọ̀ nọ̀- a unu l'̀uzo atatiphu l'̀ẹ̀ka ono. Unu mekebe ẹ̀gwegwa nta-a; kẹ̀le ọ̀ b̀u-a ntaǹu bẹ̀ ọ̀ byaru mkp̀ukpu-a; noo kẹ̀le ndu ọ̀ha bẹ̀ egwe ngweja l'̀ẹ̀ka aagwajẹ̀ iphe. ¹³ Unu -bah̀uepho l'ime mkp̀ukpu ono bẹ̀ unu a-h̀uma iya; tẹ̀me l'oo-jeshia l'ẹ̀ka aagwajẹ̀ iphe jeshia eri nri. Noo kẹ̀le ndu ono tee ridu nri jas̀uru l'̀ooby-a; kẹ̀le ọ̀o-g̀ofutajeadaru ọ̀nu-oma ye l'ẹ̀ja, e gwer̀u ono; e -mechaa; ndu e yeru lẹ̀ nri ono eriwar̀o nri. Unu t̀ugbua je nta-a; unu a-h̀uma iya-a!”

¹⁴ Ẹ̀phe t̀ugbua je abah̀u lẹ̀ mkp̀ukpu ono. Ẹ̀phe nọ̀du abah̀u lẹ̀ mkp̀ukpu ono; a bya ele ẹn̄ya Sámẹ̀lu nọ̀du ejewa abyafuta phẹ̀; eje ala l'ẹ̀ka aagwajẹ̀ iphe.

¹⁵ Ọ̀le Chipfu goshihawaru Sámẹ̀lu iphe ono l'̀unyaphu iya tẹ̀me Sọ̀lu bya ono s̀u: ¹⁶ “Ẹ̀gube nta echele bẹ̀ mu e-zi nwoke, shi l'̀alì ndu Benjiaminu g'̀o byapfuta ngu. Ọ̀ -byarwutaepho; ẁu-a ya maǹu l'ishì g'̀o b̀uru iya a-b̀uru onye-ishi, ndibe mu ono, b̀u f̀zurèlu; je anaf̀uta phẹ̀ l'ẹ̀ka ndu Filisitayinu. Lẹ̀ mu lewaru ndibe mu ẹn̄ya; ẹ̀kwa, ẹ̀phe ara ruwaa mu lẹ̀ nchì.”

¹⁷ Ah̀uma, Sámẹ̀lu ah̀uma Sọ̀lu; Chipfu s̀u iya: “Lekwa nwoke ono, mu pfuru ngu opfu iya ono; ọ̀o ya bẹ̀ a-b̀uru eze ndibe mu.” ¹⁸ Ọ̀o ya b̀u; Sọ̀lu bya ejepfu Sámẹ̀lu l'̀onu-abata mkp̀ukpu ono bya aj̄ia ya s̀u: “Jiko kaǹuru mu ̀ulo, ẹ̀ka onye ono, aph̀uje ọ̀phuleny-a ono bu.”

¹⁹ Sámẹ̀lu s̀u iya: “Ọ̀o mbẹ̀dua b̀u onye aph̀uje ọ̀phuleny-a ọ̀bu. Vuru mu ̀uzo nyihu eli ẹ̀ka ono, aagwajẹ̀ iphe ono; noo l'̀enyashia bẹ̀ mu lẹ̀ ngu a-t̀uko rigba nri. Teke e ruwẹ̀rupho l'̀utsu; mu ahaa unu g'̀unu lash̀iwaro; mu akakotakwaru ngu pho iphe, d̀u ngu l'obu. ²⁰ A bya lẹ̀ kẹ̀ nkapf̀u-igara unu ono, tuphash̀ihuru e -shi k'abali

ẹto, laru alala ono; unu ta arìhe ọriri iya; noo kẹle a hụmakotawaru iya. Sụ: ?TỌ bụnu ngu-a bẹ iphe ono, ndu Ízurẹlu tukuru achọshi ike ono kwaru l'ẹka? Mbụ; ?TỌ bụnu gụbedua; waa ọnu-ulo nna ngu bẹ ọbu?"

²¹ Sọlu sụ iya: “Ọle-a; ?ọ kwa lẹ mu bụ onye Benjiaminu; mbụ l'ọo ipfu, kakọta alwa alị l'ipfu ndu Ízurẹlu bẹ mu shinu-a; tẹme ọ bụru unuphu ibe anyi bẹ kakọta nwanshị l'ipfu Benjiaminu? ?Bụ gụnu kparu iphe iipfuru mu ẹgube iphe-a?”

²² Ọo ya bụ; Sámẹlu bya eduta Sọlu yẹe nwozi iya bahu l'ime phorokoto ulo, du l'ẹka ono, aagwajẹ iphe ono; bya eworu phẹ dobe g'ẹphe nọdu l'ishi ndu ono, e yeru g'ẹphe bya, bụ ndu rwuru ụkporo ụmadzu l'ụmadzu iri ono. ²³ Sámẹlu bya epfuaru onye eshi nri sụ: “Wota nụ anu ono, mu nuru ngu ono; mbụ onoya, mu suru g'i dobe iche pho.” ²⁴ Ọo ya bụ; onye ono, eshi nri ono bya ewolia ụtapfu anu ono yẹe iphe, tukuru iya nụ; bya edoberu iya Sọlu l'iphu. Sámẹlu sụ: “Nokwa iphe, e doberu ngu. Ria ya; noo kẹle ọo gụbedua be e doberu iya kwabẹru e -shi teke ono, mu pfuru sụ lẹ mu eshiru ndu nemadzu ite ẹbyaa ono.”

No iya; Sọlu yẹe Sámẹlu tuko rigba nri lẹ mbọku ono. ²⁵ E mecha; ẹphe tuko shi l'eli ẹka ono, aagwajẹ iphe ono lufuta bahushia l'ime mkpukpu. Sámẹlu yẹe Sọlu nọdu l'eli ulo iya bọo ụja.

²⁶ Ẹphe bya etehu l'ọnmewa lẹ teke nchi abọhuwaa; Sámẹlu kua Sọlu l'eli ulo ono; bya asụ iya: “Gbeshi gẹ mu dukwa ngu.” Ọo ya bụ Sọlu bya agbeshi; yẹe Sámẹlu tuko lufushia etezi. ²⁷ Ẹphe nọdu ejeruwaa ishishi mkpukpu ono; Sámẹlu sụ Sọlu: “Pfuaru nwozi ono g'ọ tughua vuru anyi ụzo.” “Gụbedua angabẹ nwanshị k'ọphu mu e-zi ngu ozi, Chileke ziru.” Nwozi ono bya evuru ụzo tughua.

10

¹ Ọo ya bụ; Sámẹ̀lu wota mgbere, manụ dū; woru manụ ono wụa Sọlu l'ishi bya etsutsua ya ọnu sụ: “Chipfu bẹ wụwaru ngu manụ l'ishi g'ị bụru onye-ishi, a-nọdu edu ndibe iya, bụ ndu Ízurelu. ² Ị -haẹ mu phọ tųgbua ntanụ-a bẹ o nweru unwoke labọ, gụ l'ẹphe e-dzuda lẹ mgboru ilu Rechielu lẹ mkpụkpu Zeluza l'oke alị ndu Benjaminu. Ẹphe a-sụ ngu lẹ nkafụ-igara ono, i jeru achọcho ono bẹ a hụmakotaakwaru; tẹme lẹ nna ngu ta ariekwa kẹ nkafụ-igara; l'ọ gbẹkwanu ayọ ọshi ngu; epfu sụ: ‘?Bụ imeagha bẹ mu e-me kẹ nwa mu-a?’

³ “Ọ bụru l'ẹka ono bẹ ii-shiwarọ lufu l'upfu eze oshi, dū lẹ Tabọ. Ọo l'ẹka ono bẹ gụ l'unwoke ẹto, eje mkpụkpu Bẹtelu je abarụ Chileke ẹja e-dzuda. Onye lanụ bẹ a-kpuru unwu-eghu ẹto; onye ọphuu achiru ishi buredi ẹto; onye ọphuu aparu otumu mẹe. ⁴ Ẹphe e-kele ngu ekele; bya achiru ishi buredi labọ nū ngu; l'ị nata phẹ iya.

⁵ “E -mechaa bẹ ii-gerwu l'úbvú Chileke, dū lẹ mkpụkpu Gibiya; mbụ ẹka ono, ndu Filisitayinu kwakachaaru ono. I -rwujeepho mkpụkpu ono bẹ ii-hụma ndu mpfuchiru Chileke l'ẹka ẹphe dzeberu shi l'eli ẹka aagwajẹ iphe chiru ogumogu; mẹ nkwa; mẹ opu; waa une akụ eje l'uzo. Ẹphe a-nọdu epfuchiru Chileke. ⁶ Noo teke Unme Chipfu a-bya ngu l'ẹhu ẹhuka ẹhuka; l'i tsoru phẹ pfuchiaharu Chileke bya agbanwee teke ono bụru onye dū iche. ⁷ Iphe-ọhubama-a -mekọtaepho; mee iphemiphe, ii-dū ike mee; noo kẹle Chileke nọwaa swiru ngu.

⁸ “Ọo ya bụ l'ii-vuru mu ọzo jeshia Gilugalụ. E -mechaa bẹ mu a-byapfuta ngu l'ẹka ono; bya egwee ngweja-akpọ-ọku; wakwaphọ ngweja-ẹhu-guu. Ọle ọo

g'i kwabẹ̀ nọọ ujiku ẹsaa jasuru mu abyapfuta ngu bya egoshi ngu iphe, ii-me.”

⁹ Sọlu ghakọbepho gẹ ya haa Sámẹ̀lu tugbua; Chileke gbanwee obu iya; iphe-ọhubama ono mekọtaepho mbọku ono. ¹⁰ Ẹphe bya erwua mkpukpu Gibiya ono; ẹphe lẹ ndu mpfuchiru Chileke, dzeberu nū bya edzuda. Unme Chileke bya iya l'ẹhu ẹhuka ẹhuka; yẹe ẹphe tuko pfuchiaharu Chileke. ¹¹ Tọbudu iya bụ; ndu mahawarū iya nū bya ahuma iya gẹ yẹe ndu mpfuchiru Chileke tukuru epfuchiru Chileke; ẹphe jiahaa onwophe sụ: “? Bụkwa ole bẹ byapfutaru nwatibe Kishi? Sọlu; ?ọ yifua lẹ ndu mpfuchiru Chileke tọo?” ¹² Nwoke, bu l'ẹka ono sụ: “?Bụ onye bẹ bụ nna phe?” Oo ya bụ; a nmalahaa ya l'etu sụ: “Sọlu; ?ọ yifua lẹ ndu mpfuchiru Chileke tọo?” ¹³ Sọlu pfuchibuhurupho Chileke ono; ọ tugbua jeshia l'ẹka eegweje ngweja.

¹⁴ Tọbudu iya bụ; nwune nna Sọlu bya ajia yẹe nwozi iya ono sụ: “?Bụ aweya bẹ unu shi jee?”

Sọlu sụ: “Anyi shikwa je achọ nkapfụ-igara-a. Anyi chonyaa ya; bya amaru l'anyi taa humadu iya; anyi choru Sámẹ̀lu jeshia.”

¹⁵ Nwune nna Sọlu ono sụ iya: “Jiko pfunaaru mu iphe, Sámẹ̀lu pfuru unu.”

¹⁶ Sọlu sụ iya: “O pfuru iya anyi hoo haa l'a humachawaru nkapfụ-igara obu.” Ole o to pfukwanuru iya iphe ono, Sámẹ̀lu pfuru iya lẹ k'aburu eze pho.

Eeme Sọlu eze ndu Ízurẹ̀lu

¹⁷ Sámẹ̀lu bya ekukọbe ndu Ízurẹ̀lu l'iphu Chipfu lẹ mkpukpu Mizupa. ¹⁸ O bya epfuaru ndu Ízurẹ̀lu sụ: “Wakwa iphe, Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurẹ̀lu epfu baa: ‘Mu dufutaru unubẹ ndu Ízurẹ̀lu l'alị ndu Ijiputu; nafuta unu l'ẹka ndu Ijiputu; mekpoo l'ẹka ndu alị ndu ọzo, shi

akpa unu ẹ̀hu.’ ¹⁹ Obenu ẹ̀ nta-a bẹ unu jìkawaru Chileke unu ono, adzọtaje unu l'oke iphe-ẹ̀huka mẹ l'oke aphụ ono. Unu sụ: ‘Waawaa; l'ọo g'e doberu unu onye a-buru eze unu.’ Ọo ya bụ ẹ̀-a; unu bya edoo onwunu l'iphu Chipfu; unu edoo onwunu l'ipfu l'ipfu; mẹ l'unuphu l'unuphu unu.”

²⁰ Sámẹ̀lu bya achikobechaa ipfu ndu Ízurelu l'ẹ̀ka lanu; ọ buru ipfu Benjaminu bẹ a họtaru. ²¹ Ọ bya achikobe ipfu Benjaminu ono l'unuphu l'unuphu l'iphu Chileke; ọ buru unuphu kẹ Matiri bẹ a họtaru. E mechaa; ọ buru Sọlu; nwa Kishi bẹ a họtaru. A chọahaa ya; ọphu a hụmaduru iya. ²² Ọo ya bụ; ẹ̀phe bya eje ajitabaa l'iphu Chipfu sụ: “?Onye ọbu; ọ nọwa-a l'ẹ̀ka-a tọo?”

Chipfu sụ: “Ee; o domiru onwiya l'ẹ̀ka a kuberu ivu.”

²³ Ẹ̀phe gude ọso je akpufuta iya l'ẹ̀ka ono. Ọ pfuru apfuru. Ọ gbẹ l'ukuvu kakọta onyemonye l'eli. ²⁴ Sámẹ̀lu bya asụ ndu nọkota l'ẹ̀ka ono: “?Unu hụmawaru onye Chipfu họtaru? Ọ tọ dukwa onye dụn g'ọ dụn ẹ̀ ndu Ízurelu l'ophu.”

Ndu Ízurelu ono tụa ụzu sụ: “Nọdukwa ndzụ ogologo gube eze!”

²⁵ Sámẹ̀lu bya epfuaru ndu Ízurelu ekemu, dụn nụn ẹ̀ k'onye eze ono. Ọ tuko iya dekota edede l'ẹ̀kwo; bya eworu iya dobe l'iphu Chipfu. Ọo ya bụ; Sámẹ̀lu haa phe; onyenonu lashia ibe iya. ²⁶ Sọlu lashikwaapho ibe iya ẹ̀ mkpukpu Gibiya. Ndu ọkpehu dụn, bụn ndu Chileke yeru iya l'obu tsoru iya. ²⁷ Obenu l'o nweru ndu mkpaka suru “?Denu g'onye ọwana e-shi dzọo anyi?” Ẹ̀phe kpọo ya ẹ̀bo l'afu; ọphu ọ dudu iphe, ẹ̀phe nuru iya. Ọle Sọlu te eyeduru phe onu.

11

Sọlu Adzọ mkpụkpu Jiabeshi

¹ Oo ya bụ; Nahashi, bụ eze ndu Amọnu tugbuwa je ekephee mkpụkpu Jiabeshi-Giladu k'ọgu. Ndu Jiabeshi l'ophu sụ iya: “G'anyi lẹ ngu gbanaa ndzụ g'anyi jeahaaru ngu ozi.”

² Eze ndu Amọnu ono, bụ Nahashi sụ phẹ: “Teme anyi l'unu agbaa ndzụ bụepho mẹ mu tukuru unu l'ẹhu l'ẹhu swoshichaa ẹnya ẹkutara; shi nno meru iphe-iphere kpua ndu Ízurẹlu l'ophu.”

³ Ndu bụ ọgerenya ndu Jiabeshi sụ iya: “Nụ anyi abali ẹsaa g'anyi ye ndu-ozí g'ẹphe zidzuru ozi l'alí Ízurẹlu. Ọ -buru l'ọ tọ dudu onye a-dzọta anyi; anyi atụkonu wuru byapfutashia ngu.”

⁴ Tọbudu iya bụ; ndu ezi ozi ono bya erwua mkpụkpu Gibiya, bụ iya bụ ẹka Sọlu bu; bya epfuaru ndu ono iphe ono. Ẹphe tuko tushia ụzu-ẹkwa. ⁵ Ọ buerupho teke ono bẹ Sọlu shi l'ẹgu chiru oke-eswi alwa. Ọ jia sụ: “? Bụ gụnu bẹ eme ndu-a meru g'o gude ẹphe nọdu ara ẹkwa?” Oo ya bụ; ẹphe bya epfuaru iya iphe ono, ndu Jiabeshi pfuru ono. ⁶ Tọbudu iya bụ; Sọlu nụmachaa iphe ono, ẹphe pfuru ono; Unme Chileke bya iya l'ẹhu ẹhuka ẹhuka; ẹhu wata iya eghushi eghu ike. ⁷ Ọ kpụta oke-eswi labọ gbuwa; bya ebushia anụ iya ebushi chiru nụ ndu-ozí g'ẹphe goshidzuru iya l'alí Ízurẹlu l'ophu. Ẹphe nọdu ara iya arara asuje: “Ọo ẹgube-a bẹ bụ g'ee-me oke-eswi onye ono, te ekwedu etso Sọlu yee Sámẹ̀lu.”

Tọbudu iya bụ; ndzụ-agụgu Chipfu rwupyabẹ ndu ono; ẹphe tuko meepho kẹ kpukumu byakọta-gbuwa. ⁸ Sọlu bya agụkota phẹ ọgu lẹ mkpụkpu Bẹzeku. Unwoke ndu Ízurẹlu dụ ụnu ụmadzu ugbo ụnu; l'ụnu

̀kporo iri l'ẹ́saa l'̀unu iri.* Ndu kẹ́ Jiuda bẹ́ dọ́ ̀unu ̀kporo ẹ̀to l'iri l'ise.† ⁹ Ẹ̀phe bya ezia ndu-ozì onò, byaru nù onò sù: “Unu zia unwoke mkp̀kpu Jiabẹ̀shi-Giladu l'aa-dzọ̀ta phẹ́ echele lẹ́ teke anwù eswe shihuẹ̀rupho ike.” O -rwua gẹ́ ndu-ozì onò jeẹ̀rupho ezia ndu Jiabẹ̀shi ozì onò; ẹ̀hu tsọ̀o phẹ́ ̀tso. ¹⁰ Ndu Jiabẹ̀shi bya epfuaru ndu Amọ̀nu sù: “O -rwua echele bẹ́ anyi a-wù-pfuta unu; g'unu mee anyi g'ọ́ dọ́ unu ree.”

¹¹ Ọ́ bya erwua echele iya onò; Sọ̀lu woru ndu nkiya kẹ́e uzi ẹ̀to. A bya erwua teke eecheje nche ikpazù l'ẹ̀nyashi; ẹ̀phe wùba l'ime ọ̀du ndu Amọ̀nu je egbua phẹ́ pyaapya jaşuru anwù eswe shihu ike. Ndu ọ̀phu phọ̀duru nù gbaa nanù nanù; k'ọ̀phu bọ́ l'ọ́ tọ́ dọ́du onye yẹ́e ibe iya gbaru ̀zo lanù.

¹² Tọ̀budu iya bọ́; ndu Ízurẹ̀lu onò bya asù Sámẹ̀lu: “? Dẹ̀nu onye onò, sùru: ‘Sọ̀lu ?ọ̀o-dọ́-a ike bọ́ru onye eze anyi-a?’ Dufutaru anyi ndu onò g'anyi gbushia.”

¹³ Sọ̀lu sù: “Ọ́ tọ́ dọ́kwa onye eegbu egbugbu ntanù; kẹ́le ọ̀o ntanù-a bẹ́ Chipfu dzọ̀ru ndu Ízurẹ̀lu.” ¹⁴ Sámẹ̀lu bya asù ndu onò: “Unu bya g'anyi je mkp̀kpu Gilugalu; je emee gẹ́ k'abọ́ru eze iya onò kabaa evuru ìrè l'ẹ́ka onò.” ¹⁵ Ọ̀o ya bọ́; ẹ̀phe tọ́ko g'ẹ̀phe ha jeshia mkp̀kpu Gilugalu je anọ̀du l'iphu Chipfu mee Sọ̀lu onye eze. Ẹ̀phe bya egweeru Chipfu ngweja-ẹ̀hu-guu l'ẹ́ka onò. Sọ̀lu mẹ́ ndu Ízurẹ̀lu l'ọ̀phu tọ́ko teshia ẹ́sua ike l'ẹ́ka onò.

12

Opfu, Sámẹ̀lu pfuru nù ndu Ízurẹ̀lu

¹ Tọ̀budu iya bọ́; Sámẹ̀lu bya epfuaru ndu Ízurẹ̀lu l'ọ̀phu sù: “Mu nùmakotaru iphemiphe, unu pfuru mu;

* ^{11:8 11:8} Bù iya bọ́ 300,000 lẹ́ mbekee. † ^{11:8 11:8} Bù iya bọ́ 30,000 lẹ́ mbekee.

bya ewowaru eze, a-bùru onye-ishi unu doberu unu.
² Nta-a bẹ unu nwewaa eze, a-nọdu edu unu. Mbẹdua l'onwomu bẹ kahụwaru akahụ; ishi bukotawaru mu ẹwó. Ụnwu mu unwoke bẹ unu l'ẹphe tükokwaru nọdu. Mu shi lẹ nwata duta unu byasụ ntanụ-a. ³ Unu eleanaa; waẹkwa mu phọ baa. Unu gbaeshidu mu ekebe l'iphu Chipfu waa l'iphu onye ono, Ọ wụru manụ l'ishi ono l'ọo waa iphe, dụ ẹji, mu yejeru ẹka. ?Bụ eswi onye bẹ mu kpọtajeru? ?Tọo nkapfụ-igara onye bẹ mu kpọtajeru? ?Bụ onye bẹ mu mekputajeru? ?Bụ onye bẹ mu kpajẹkporu ẹhu? Tọo ?mu rijeru onye iphe ụphalazu shi nno mee ẹnya g'o to nwedu iphe, mu hụmaru? Ọ -bùru l'o nweru iphe ono ọphu mu mejeru bẹ mu a-pfuepho ụgwo iya.”

⁴ Ẹphe sụ iya: “I ti mekputajẹkwaru anyi; ọphu ị ti kpajẹkwaru anyi ẹhu; ọphu o nwekwa onye ị natajẹru iphe.”

⁵ Sámẹ̀lu sụ phẹ: “Ọ kwa Chipfu bẹ bụ onye-ekebe; onye-a, e meru eze-a bukwarupho onye-ekebe ntanụ-a l'ọ tọ dudu iphe, unu a-gbabẹ ọkpa ebo mu ibo.”

Ẹphe zù sụ: “Ọo ya bẹ bụ onye-ekebe.”

⁶ Sámẹ̀lu bya asụ phẹ: “Ọo Chipfu bẹ họtaru Mósisu yẹe Erọnu; bya edufutakwaphọ nna unu phẹ l'alị Ijiputu.
⁷ Ọo ya bụ; unu pfukwaru g'unu pfuru; gẹ mu nyataru unu l'iphu Chipfu iphe ono, bukota iphe, dụ ree, Chipfu meshiru unu waa nna unu phẹ ono. ⁸ Teke Jiéọpu lachaaru l'alị Ijiputu; nna unu phẹ bya araku Chipfu g'ọ gbaaru phẹ mkpu; bẹ Chipfu yeru Mósisu yẹe Erọnu, bụ ndu dufutaru nna unu phẹ l'alị Ijiputu; bya emee ẹphe buru l'ẹka-a. ⁹ Obenu l'ẹphe zọharu Chipfu, bụ Chileke phẹ; o nwuru phẹ ye l'ẹka Sizera, bu onye-ishi ojọgu ndu Hazọ; woru phẹ yekwaphọ l'ẹka ndu Filisitayinu; mẹ l'ẹka eze ndu Mówabu, bụ ndu tsochaaru phẹ ọgu.

¹⁰ Ẹ̀phe bya araku Chipfu sù: ‘Anyi meakwaru iphe-ẹ̀ji; kẹ̀le anyi parù Chipfu haa bya abaaharù Balù mẹ̀ Ashìtoretu ẹ̀ja. Ọ̀le-a; dzọ̀naaro anyi l'ẹ̀ka ndu ọ̀hogu anyi l'anyi a-barù ngu-a ẹ̀ja.’ ¹¹ Ọ̀o ya bụ; Chipfu bya ezia Jieru-Balù; mẹ̀ Baraku; mẹ̀ Jiẹ̀futa; waa Sámẹ̀lu; gude phẹ̀ nafùta unu l'ẹ̀ka ndu ọ̀hogu unu, nọ̀-pheru unu anọ̀-pheru ono. Unu bya eburu l'ẹ̀hu-guu. ¹² Ọ̀ be teke unu byaru ahùma lẹ̀ Nahashi, bụ eze ndu Amọ̀nu bẹ̀ abyawaa unu etso ọ̀gu; unu sù mu: Waawaa; g'a nù unu onye a-bùru eze unu; l'ẹ̀ka Chipfu, bụ Chileke unu gbẹ̀kwa bùru onye eze unu.

¹³ “Nta bụ g'unu hùma onye eze ọ̀bu, unu hatarù ọ̀bu; mbù onye ono, unu sùru g'a nù unu-a. Unu hùma iya lẹ̀ Chipfu nùwaru unu onye eze ọ̀bu. ¹⁴ Ọ̀ -bùru l'unu a-nọ̀du atsù Chipfu ebvu; ejeru iya ozi; anùru iya opfu; ọ̀phu unu ekwefujedu ike l'eme ekemu Chipfu ono; mbù-a; unu l'onye ono, bụ onye eze unu ono tùko etso Chipfu, bụ Chileke unu; bẹ̀ ọ̀ dùkwa-a ree. ¹⁵ Ọ̀benu l'ọ̀ -bùru l'unu ta anùduru Chipfu opfu; mbù unu nọ̀du ekwefuje ike l'ekemu, ọ̀ tùru bẹ̀ oo-gudekwa kẹ̀ njọ̀ byia unu ẹ̀ka l'ẹ̀hu; ẹ̀gube o byiru iya nna unu phẹ̀ ono. ¹⁶ Nta-a bụ g'unu gebekpọ̀kwapho g'unu ahùma eze iphe, Chipfu e-me l'ẹ̀nya unu. ¹⁷ ?Tọ̀o bụnaa ọ̀nanwu teke aakpatajẹ̀ witi baa? Mu a-kpoku Chipfu g'ọ̀ tụa egbigwe; dzee mini. Ọ̀o ya bụ g'unu eshikwanu nno maru g'ẹ̀jo-iphe, unu metaru l'iphu Chipfu habe shii; mbù lẹ̀ k'onye eze ono, unu sùru g'a nù unu ono.”

¹⁸ Ọ̀o ya bụ; Sámẹ̀lu bya araku Chipfu. Chipfu tụa egbigwe; bya edzee mini lẹ̀ mbọ̀ku ono. Ndu ono g'ẹ̀phe ha wata atsùshi Chipfu yẹ̀e Sámẹ̀lu ebvu ike. ¹⁹ Ndu Ízùrẹ̀lu ono tùko sù Sámẹ̀lu: “Pfunuru nù Chipfu, bụ Chileke ngu l'opfu ẹ̀hu ndu-ozì ngu g'anyi ta anwùshihu; kẹ̀le anyi byaru eyekọ̀be ẹ̀jo-ememe l'iphe-ẹ̀ji ono, anyi

meru ono; g'anyi byaru epfuahaa g'a nū anyi onye eze.”

²⁰ Sámẹ̀lu sū phẹ: “Unu ba atsushi ebvu. Ọ bụ eviya l'unu mekọtaru ẹjo-iphe ono; ọle ọo g'unu ba agwọbekwa etso Chipfu; unu gbẹchikwaa gude obu unu g'Ọ ha jeeru Chipfu ozi. ²¹ Unu ta adakọbekwa tsoahaa agwa, bụ iphe-mmanụ; iphe, taa badu urwu; ọphu Ọ nafutadu unu; noo kẹle ẹphe bụkota iphe-mmanụ. ²² Chipfu e-gudekwa l'ẹpha iya parụ ẹka apaa; ọ tọo mịdu ndibe iya ẹnya; kẹle ọo l'Ọ dū iya ree bẹ o gude mee unu g'unu bụru ndibe iya. ²³ A -bya lẹ mbẹdua; tūswekwa! G'iphe ọphu e-me gẹ mu ta anọdu epfu anụ Chipfu l'iswi ẹhu unu; mbụ shi nno meswee Chipfu ta abyakwaru mu. Mu e-zi unu ụzo, dū ree; bya abụru ụzo, pfuru ọto. ²⁴ Ọo ẹpho g'unu tsuje Chipfu ebvu; unu egude ire-lanụ; wofuta obu unu abarụ iya ẹja. Unu nyatakwa eze iphe, o megbabẹru unu. ²⁵ Ọle ọ -bụru l'unu kwasẹru l'eme ẹjo-ememe bẹ unu l'eze unu ọbu atukokwa bụru ọla-l'iswi.”

13

Ndu ojogu Sọlu waa kẹ ndu Filisitayinu alwụ ọgu

¹ Sọlu bẹ dū ụkporo apha l'apha iri teke ọ watarụ abụru eze. Ọ bụru eze ono nọchaepho apha labọ; ² ọ họta ndu Ízurẹlu unu unwoke ẹsaa l'ụkporo unwoke iri* dobe. Unu ụmadzu ise† bẹ ẹphe lẹ Sọlu ono tukuru nọdu lẹ mkpụkpu Mikumashi; waa l'alị úbvú úbvú mkpụkpu Bẹtelu. Ndu ọphu dū unu labọ l'ụkporo iri bẹ ẹphe lẹ Jionatanu tukuru nọdu lẹ mkpụkpu Gibiya, nọ l'alị ndu Benjaminu. Ndu ọphunapho bẹ ọ sụru g'ẹphe tuko lashichaa ibe phẹ.

* ^{13:2} ^{13:2} BỤ iya bụ 3,000 lẹ mbekee. † ^{13:2} ^{13:2} BỤ iya bụ 2,000 lẹ mbekee.

³ Jionatanu lwu-kpee ndu Filisitayinu, nọ l'odu-ọgu phẹ lẹ mkpukpu Geba. Ndu Filisitayinu ono numa-dzuru iya. Sọlu gbua opu l'alị ono l'ophu sụ: “Gẹ ndu Hiburu numakwa iya-o!” ⁴ Oo ya bu; ndu Ízurelu numa-dzuru lẹ Sọlu bẹ tsowaru ndu Filisitayinu ọgu l'odu-ọgu phẹ; tẹme lẹ ndu Ízurelu bẹ du-tabewa ndu Filisitayinu ashị; k'ophu ephe eshichiwaa phẹ imi. A bya ekukọbe ndu Ízurelu sụ g'ephe jepfu Sọlu lẹ mkpukpu Gilugalu.

⁵ Ndu Filisitayinu bya atugba nanu jeshia etso ndu Ízurelu ọgu. Ephe chilia ugbo-inya phẹ, du unu ugbo ukporo eto l'unu ukporo iri l'ise; waa ndu ugbo-inya, du unu umadzu iri l'ise gude eje. Ndu ojogu mmanu ghashierupho g'ẹja, nọ l'aguga eze-enyimu. Ephe wulihu je akwaka k'ọgu lẹ mkpukpu Mikumashi l'uzo enyanwu-awawa mkpukpu Betu-Avenu. ⁶ Ndu Ízurelu bya ahuma l'alị arwuhuwaa arwuhu; lẹ ndu nkephẹ bẹ udele atuwaa onu lẹ meji; ephe domishiahaa onwophẹ l'ime ọgba; mẹ l'ime epfukala; mẹ lẹ mkpula oke mkpuma; mẹ l'ime iduma; mekpoo l'ime obvu mini. ⁷ O nwechaaru ndu Hiburu ono haru dafuchaa azu enyimu Jiordanu azu iya ophuu bahu l'alị Gadu; mẹ l'alị Giladu.

Sọlu nọ-kirishia lẹ mkpukpu Gilugalu. Ndu ojogu ophu yee ya swi tuko anmagbaa pyaapyaapya l'eka ndzu agu phẹ. ⁸ Sọlu nokota l'eka ono ujiku esaa, bu iya bu teke Sámẹ̀lu turu onu abyabya; obenu lẹ Sámẹ̀lu ta abyaduru mkpukpu Gilugalu. Ndu ephe lẹ Sọlu nọ gbakashihuaha agbakashihu. ⁹ Oo ya bu; Sọlu sụ: “Wotaru mu nu iphe ngweja-akpo-oku ono; waa iphe ngweja-ehu-guu ono.” Sọlu bya eworu ngweja-akpo-oku ono gwee. ¹⁰ O kwadu g'ooome gweghee ngweja-akpo-oku ono; a bya ele enya Sámẹ̀lu rwuwaa. Sọlu gbeshi gba iya ndzuta g'o kele iya ekele. ¹¹ Sámẹ̀lu jia ya

sù: “?Bù g̀unu bẹ̀ i meru ono?”

Sọ̀lu sù iya: “Ọ̀ kwa lẹ̀ mu byaru elee ẹ̀nya lẹ̀ ndu mu l'ẹ̀phe swì bẹ̀ agbakashìhuwaa agbakashìhu; ọ̀phu ì tì byaẹ̀duru teke ì t̀uru ọ̀nu; tẹ̀me ndu Filisitayinu nọ̀du edzuwaa lẹ̀ mkp̀ukpu Mikumashi. ¹² Mu rìà sù: ‘Nta bẹ̀ ndu Filisitayinu a-byapfutaakwa mu ọ̀gu lẹ̀ Gilugalu l'ẹ̀ka-a l'ẹ̀be abù lẹ̀ mu rwọ̀waru Chipfu g'ọ̀ doberu mu obu-ọ̀maa ya.’ Sù iphe ono tsùtabe mu l'ẹ̀hu k'ọ̀phu mu woru ngweja-akpọ̀-ọ̀ku ono gwee.”

¹³ Sámẹ̀lu sù iya: “Ọ̀o iphe onye-eswe bẹ̀ i meru ono. I ti dobeduru ekemu, Chipfu, bù Chileke ngu t̀uru nù ngu. Ọ̀ -bù l'i doberu iya mẹ̀ Chipfu gege emekwa-a g'abùbu ì bù eze ndu Ízurèlu shihu ike jasùwaruroya. ¹⁴ Obenu lẹ̀ nta-a bẹ̀ ì t̀ì b̀ueduru eze kwasẹ̀ru; kẹ̀le Chipfu h̀umawaru nwoke lanù, dù iya ree l'obu; bya atùwa iya ẹ̀ka g'ọ̀ b̀uru iya a-b̀uru onye-ishi ndibe iya; noo l'i ti dobeduru ekemu Chipfu t̀uru nù ngu.”

¹⁵ Ọ̀o ya bù; Sámẹ̀lu shi lẹ̀ Gilugalu t̀ugbua; ọ̀ b̀uru iya eje mkp̀ukpu Gibiya, nọ̀ l'alì Benjiaminu. Sọ̀lu bya ag̀ua unwoke, ẹ̀phe l'iya t̀ukoru nọ̀du l'ẹ̀ka ono ọ̀gu. Ẹ̀phe dù ̀unu l'ùkporo iri. ¹⁶ Sọ̀lu yẹ̀e nwa iya, bù Jionatanu; mẹ̀ ndu ẹ̀phe l'iya swì t̀uko nọ̀du lẹ̀ mkp̀ukpu Gibiya, dù l'alì Benjiaminu. Ndu Filisitayinu nmaa anmanma ọ̀gu lẹ̀ mkp̀ukpu Mikumashi. ¹⁷ Ndu ọ̀-lẁua-ọ̀laa bya edzebe ̀zo ẹ̀to shi l'ọ̀du ndu Filisitayinu wùfuta. ̀zo lanù bẹ̀ wùru shia ̀zo mkp̀ukpu Ọ̀fura, nọ̀ l'alì Shuwalu. ¹⁸ ̀zo lanù ọ̀zo wùru kwasẹ̀ru ̀zo mkp̀ukpu Bẹ̀tu-Horonu; ndu ọ̀phuu phobe ibiya k'oke-alì ono, nọ̀ laaru nsùda mkp̀ukpu Zebowimu ono; mbù nọ̀ chebe iphu l'echiẹ̀gu ono.

¹⁹ Ọ̀phu ọ̀ dùdu mẹ̀ onye-ùzù lanù, dù l'alì Ízurèlu mgburugburu; kẹ̀le ndu Filisitayinu te ekwedu. “Ẹ̀phe sùru l'a -hawaa phẹ̀ bẹ̀ ndu Hiburu ono a-wata akp̀ushi

ogu-echi ọ́zoo arwa!” ²⁰ Ọ́ búru l'alì ndu Filisitayinu bẹ́ ndu Ízurẹ̀lu ejeje je abaa iphe, ẹ̀phe egudeje atupya alì; mẹ́ ọ́gu; mẹ́ ogbunkù; waa mma phẹ́. ²¹ Ẹ̀phe nọ́du apfujẹ́ ụ́gwọ́, ha shii gude baa iphe, eegudeje atupya alì; waa ikworo; mẹ́ ayọ́; mẹ́ ogbunkù; mẹ́kpoo gude iya mee g'iphe, eegudeje achì eswi tupyaia ọ́nu. ²² Ọ́o ya bú; o be mbọ́ku, aa-lwú ọ́gu ono; ọ́phu ọ́ dudu ndu ojọ́gu Sọ́lu waa Jionatanu duru m'onye lanù, gude ogu-echi; ọ́zoo arwa l'ẹ́ka. Ọ́ búerupho Sọ́lu yẹ́e nwa iya, bú Jionatanu bẹ́ gude iya nù.

²³ Ndu Filisitayinu bya ahakata ndu ojọ́gu phẹ́; ẹ̀phe wufu je anọ́chia ụ́zo lẹ́ mkpukpu Mikumashi.

14

Jionatanu etso ndu Filisitayinu ọ́gu

¹ O be ujiku lanù; Jionatanu; nwa Sọ́lu sù nwokorọ́bya, achijeru iya ngwọ́gu: “Bya g'anyi je azù iya ọ́phuu l'ẹ́ka ndu Filisitayinu dọ́ru.” Ọ́le o to pfukwanuru iya nna iya.

² Sọ́lu nọ́du l'ime ime mkpukpu Gibiya l'upfu itorokuma, nọ́ lẹ́ mkpukpu Mìguronu. Ndu ẹ̀phe l'iya tukuru nọ́du bẹ́ rwuru unu nemadzu l'ukporo iri; ³ tẹ́me waa Ahayìjia, bú onye yeru uwe-ukuvu, ndu-uke Chileke eyeje. Ahayìjia ono bẹ́ bú nwa Ahitubu, bú nwanna Ikabọ́du. Onye nwuru Ahitubu búru Finehasu, bú nwatibe Elayi, bú onye uke Chipfu lẹ́ mkpukpu Shilo. Ọ́phu ọ́ dudu onye maru lẹ́ Jionatanu bẹ́ tughuwaru nù.

⁴ Lẹ́ mgbaka úbvú ono, Jionatanu eme g'o shia ghata je l'ẹ́ka ndu Filisitayinu dọ́ru ono bẹ́ mkpuma kpukotaru oronmono nọ́chikota ibekẹ́boebo. Ẹ́ka lanù bẹ́ eekuje Bozẹ́zu; ẹ́ka ibe iya ọ́phuu búru Sene. ⁵ Mkpuma ono bẹ́ nanù bvugaru l'uzo isheli laaru mkpukpu Mikumashi. Ọ́phuu bvugaru l'uzo ndohali laaru ụ́zo mkpukpu Geba.

⁶ Jionatanu bya asụ nwokorọ́bya ono, achịru iya ngwọ́gu ono: “Bya g'anyi daghata je l'ẹ́ka ndu ono, ebuduru úbvù onoya dọru ono. ?A maru; Chipfu alwu-chiru anyi ọ́gu? Kẹ́le ọ́ tọ́ dudu ẹ́gube iphe, kpọ́baru Chipfu egude dzọ́o nemadzụ; mẹ́ a dụ́ igwerigwe; mẹ́ a ha nwanshịi.”

⁷ Onye ono, achịru iya ngwọ́gu ono sụ: “Mekpọ́ephe iphe, dụ́ ngu l'obu. Mu p̄furu ngu l'azụ; ọ́ bụru uche ngu bụ́ uche mu.”

⁸ Jionatanu sụ: “Ngwa g'anyi jenu. Anyi e-nyighataephe jepfu ndu ono; mee k'ọ́phu ephe a-huma anyi. ⁹ Ọ́ -buru l'ephe sụru anyi: ‘Unu ngabẹ́ g'anyi byapfuta unu’; anyi ap̄furu nọ́-kirishia l'ẹ́ka anyi nọ́; anyi tee jeẹ́du phẹ́ ejepfu. ¹⁰ Teke ephe sụru: ‘Unu nyipfutanu anyi’; anyi amaru lẹ́ Chipfu wowaru phẹ́ ye anyi l'ẹ́ka.”

¹¹ Ọ́o ya bụ́; ephe-nebo bya ephuphee onwophẹ́ l'iphu ndu Filisitayinu. Ndu Filisitayinu ono sụ: “Lekpọ́daphol!” “Ndu Hiburu bẹ́ ekpufutaakwa l'ime ẹ́nu, l'ẹ́ka ephe shi domishia onwophẹ́.” ¹² Unwoke ono, dọru kwakachaa k'ọ́gu ono raarụ́ Jionatanu yẹ́e onye ono, achịru iya ngwọ́gu ono ọ́rà sụ: “Unu byapfutanụ́ anyi g'anyi bya egoshi unu ụ́zo!”

Ọ́o ya bụ́; Jionatanu sụ onye ono, achịru iya ngwọ́gu: “Nyikota tso mu l'azụ́ lẹ́ Chipfu wowaru phẹ́ ye ndu Ízuruẹ́lu l'ẹ́ka.” ¹³ Jionatanu gude ọ́kpa yẹ́e ẹ́ka enyikokpọ́ephe ẹ́ka ono. Onye ono, achịru iya ngwọ́gu ono nọ́du etso iya l'azụ́. Ndu Filisitayinu nọ́du adashị́ pọ́opoo l'iphu Jionatanu; onye ono, achịru iya ngwọ́gu ono tsoru iya egbushikwa phẹ́ phọ́. ¹⁴ L'ọ́gu kẹ́ mbụ́ ono, bẹ́ Jionatanu yẹ́e onye ono achịru iya ngwọ́gu ono gburwuru ụ́madzu ụ́kporo. Ogologo alị́ ẹ́ka e tsopyaberu ndu ono gbushia bẹ́ hakwa gẹ́ nkeru-ẹ́bo ẹ́ka e gude

eswi labo tupaaya atupaaya. ¹⁵ Akparajiji iya tuko ndu ojoḡu ono l'ophu gudeshichaa; mbu ndu ophu no l'eka ephe doru; me l'egu; mbu je akpaa le ndu ophu no kwakachaa k'ogu; waa ndu k'o-lwua-olaa. Ali nmahu jijijiji. Akparajiji obu paa eka apaa.

Ndu Ízurelu achika ndu Filisitayinu

¹⁶ Ndu ojoḡu Solu ndu ophu no le nche le mkpukpu Gibiya, du l'ali Benjiaminu bya ahuma g'ikpoto ndu ono anmagbaa rwuurwu; ebu ishi kpurukpuru. ¹⁷ Solu bya asu ndu ephe l'ia no: “Unu dzuḡdukwa ndu ojoḡu ono g'a maru onye ophu lufuru nu l'ime anyi.” A bya edzua phe; o buru Jionatanu yee onye ono, achiru iya ngwogu ono be ta angedu iya. ¹⁸ Solu su Ahayjia: “Pataekwaru mu okpoko Chileke ono.” Ishi iya bu l'okpoko Chileke ono nokwadu swiru ndu Ízurelu le teke ono. ¹⁹ Solu nodu epfu eyeru onye uke Chileke ono; uzu ono nodu ada adashi ike l'odu-ogu ndu Filisitayinu; mbu kabaa aswo-lihu eje. Oo ya bu; Solu su onye uke Chileke ono: “Hawa iya ro!” ²⁰ Solu yee ndu ojoḡu iya bya edzuko; o buru phe eje ugu. Ephe bya ahuma le ndu Filisitayinu ta amaedu iphe, ephe eme; noo l'ephe gudgebraa oguechi phe egbushi nwibe phe. ²¹ Ndu Hiburu ono, bu ndu ophu shi turu ikè yeru ndu Filisitayinu le mbu; tsoru phe laa l'eka ephe nmaru anmanma ugu pho; bya atua ike ituphu wu-pfushia ndu Ízurelu ophu no l'eka iya ke Solu yele Jionatanu. ²² O be teke ndu Ízurelu ono, domishiru onwophe l'ali ubvu ubvu, ndu Ifuremu numaru le ndu Filisitayinu be l'agbawaa oso; ephe wufuta; chipyabeshia phe ikike l'ogu ono. ²³ Ephe lwua ugu ono gbiriri jasu ephe ghata mkpukpu Betu-Avenu. Oo ya bu; Chipfu nafuta ndu Ízurelu le mboku ono.

Jionatanu eri manụ-enu

²⁴ Mbọku ono bẹ ndu Ízurèlu jeru iphe-ẹhuka; kele Sọlu guderu phẹ; nwa phẹ nte sụ: “Onye wotaru nri ria tẹme e rwua l'ụzenyashi bẹ buakwaa onye a turu ọnu; mbụ onye ta anọdu kwabẹ jasụ teke mu gwatadaaru ndu ọhogu mu ụgwo iphe, ẹphe meru mu ono.” Ọo ya bụ; ọp̄hu ọ dudu onye ọp̄hu riru nri. ²⁵ Ndu Ízurèlu ono l'ophu tuko zehu wuba l'oswa. Alị ono buru ẹka manụ-ẹnwu dū. ²⁶ Ẹphe wubachaa l'ime oswa ono; ẹphe huma gẹ manụ-ẹnwu ono alwashihu; ọp̄hu ọ tọ dudu onye meru iya ẹka dee l'ọnu; kele ẹphe atsụ ebvu nte pho, ẹphe riru pho. ²⁷ Ọle Jionatanu te eshidu numa lẹ nna iya nuru ndu Ízurèlu nte; o je eworu ishishi mgboro, o gude l'ẹka rwua l'ẹbakala ẹnwu ono; bya akpaa ya ẹka dee l'ọnu; ọ bya arokota ike. ²⁸ Onye lanu lẹ ndu ono sụ iya: “Nna ngu gudekwaru anyi; anyi ribua nte sụ: ‘Onye wotaru nri ria ntanụ-a bẹ buakwaa onye a turu ọnu!’ Ọo ya meru iphe mba atushi onyemoneye-a.”

²⁹ Jionatanu sụ: “Nnana mu bẹ meakwaru g'iphe-ẹhuka dapfuta ndu alị-a. Lewarọ g'ẹnya byaru ekosahu mu nta-a lẹ nwa manụ-ẹnwu, ha nwanshii-a, mu deru l'ọnu-a. ³⁰ Mbụ-a; ?Iphe tege akabadaa ree; ọme a haru ndu Ízurèlu; ẹphe haru ria iphe, ẹphe kwataru l'okwata l'ẹka ndu ọhogu phẹ ntanụ-a? ?Ẹphe tege akadụ egbushi ndu Filisitayinu ọbu igwerigwe tọo?”

³¹ Mbọku ono bẹ ẹphe gbushikpọoru ndu Filisitayinu e-shi lẹ mkpukpu Mikumashi jasụ lẹ mkpukpu Ajjalonu. A nonyaa; mba tushiahaa ndu Ízurèlu ono. ³² Ẹphe bya avụpyabe iphe, a kwataru l'okwata ono; kpukaa eghu; mẹ aturu; waa eswi; yee unwu iya; woru phẹ gbushia l'alị ono; taa l'oyii. ³³ Tọbudu iya bụ; e pfuaru Sọlu sụ iya: “Lekwa-a; lẹ ndu Ízurèlu egbukwa anụ; ata l'oyii; gude nno emeswe Chipfu.”

Sọ̀lu sù: “Unu ta apfushiekwaru ike l'iphe, unu pfuru; unu swiritaru mu eze mkpuma ntanta! ³⁴ Sù: Unu tũgbua jechaa l'echilabọ̀ ndu ono je asù phẹ̀ g'onyenọ̀nu wotacharu mu eswi waa atũru l'ẹ̀hu l'ẹ̀hu; bya eworu iya gbushia l'ẹ̀ka-a taa. G'ẹ̀phe ha ata anù, mee nọ̀ gude nno emeswe Chipfu.” Ọ̀o ya bụ; onyenọ̀nu kpũtachaa eswi nkiya l'ẹ̀nyashi ono bya egbua l'ẹ̀ka ono. ³⁵ Sọ̀lu bya akpũaru Chipfu ọ̀ru-ngwẹ̀ja. Onoya bũru kẹ̀ mbũ, Sọ̀lu kpũru Chipfu ọ̀ru-ngwẹ̀ja.

³⁶ Sọ̀lu sù: “Unu g'anyi bapfu ndu Filisitayinu l'ẹ̀nyashi; je akwaa iphe phẹ̀ l'ọ̀kwata jasù lẹ̀ nchiabọ̀hu. G'ọ̀ tọ̀ dũkwa m'onye lanù, anyi e-dobe ndzũ l'ime phẹ̀.”

Ẹ̀phe sù: “Iphe, dũkpoe ngu phọ̀ ree mee ya.”

Onye uke Chileke sù: “G'anyi kpaadakwaa Chileke ishi l'ẹ̀ka-a.”

³⁷ Ọ̀o ya bụ; Sọ̀lu bya ajĩa Chileke sù: “?Bũ gẹ̀ mu bapfuwarọ̀ ndu Filisitayinu tọ̀o? ?Ii-woru phẹ̀-a ye ndu Ízurẹ̀lu l'ẹ̀ka tọ̀o?” Ọ̀phu Chileke eyeduru iya ọ̀nu mbọ̀ku onoya. ³⁸ Sọ̀lu kwe bya asù: “Unu byakọ̀ta l'ẹ̀ka-a unubẹ̀ ndu ono, bũkota ndu-ishi-ọ̀jọ̀gu ono; g'anyi chọ̀eshikwa g'anyi gude meswee lẹ̀ ntanũ-a. ³⁹ Eshinu Chipfu, bũ onye ono, adzọ̀je ndu Ízurẹ̀lu nọ̀ ndzũ g'ọ̀ nọ̀ iya-a; bẹ̀ ọ̀ betakpọ̀oru ọ̀ buru ọ̀kpara mu, bũ Jionatanu bẹ̀ ọ̀ nmarũ; bẹ̀ ọ̀ nwũhufutajekwa.” Ọ̀phu ọ̀ dũdu m'onye lanù l'ime ndu ono yeru iya ọ̀nu. ⁴⁰ Sọ̀lu bya epfuaru ndu Ízurẹ̀lu l'ọ̀phu sù: “Unu pfũru l'ẹ̀ka phọ̀; g'anyi l'ọ̀kpara mu, bũ Jionatanu pfũru l'ẹ̀ka-a.”

Ndu ono pfua sù iya: “Iphe, dũkpoe ngu phọ̀ ree; mee ya.” ⁴¹ Sọ̀lu bya epfuru nũ Chipfu, bũ Chileke kẹ̀ ndu Ízurẹ̀lu sù: “Yenaaru mu ọ̀kpobe ọ̀nu.” A bya atũa ido; ọ̀ bũru Jionatanu waa Sọ̀lu bẹ̀ ọ̀ nmarũ. Ọ̀phu ẹ̀ka ndu ọ̀phuu adũdu iya. ⁴² Sọ̀lu sù: “Unu tũdeduru mu lẹ̀

nwa mu, bụ Jionatanu ido ọbu.” A bya atụa ya; ọ bụru Jionatanu bẹ ọ nmaru. ⁴³ Tọbudu iya bụ; Sọlu bya asu Jionatanu: “Pfuẹdukwaru mu iphe, i meru.”

Ọo ya bụ; Jionatanu sụ iya: “Ọo nwa manụ-ẹnwu, mu gude mgboro, mu gude l'ẹka rwukata bẹ mu kparu l'ọnu. Wakwa mu baa; mu nwuhufutajenu!”

⁴⁴ Sọlu sụ iya: “Gẹ Chileke mekwaa mu nno; mbụ g'ọ mekwaa mu ọphu ka-njọ; m'ọ -bụru l'ị tị nwuhuduru; gube Jionatanu.”

⁴⁵ Ndu ono bya asu Sọlu: “?Ọ gbaru gẹ Jionatanu nwuhu; mbụ onye ono, dzọru ndu Ízurelu ndzụ k'ọphu parụ ẹka apaa? Tụswekwa! Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; bẹ ọ tọ dukwa mẹ ẹgbushi lanu, shi iya l'ishi, byaru a-darwu alị; noo kẹle ọo Chileke bẹ yetaru iya ẹka; o mee iphe ono lẹ ntanu.” Ndu Ízurelu shi nno nafuta Jionatanu; ọphu e gbuẹduru iya.

⁴⁶ Sọlu parụ achị ndu Filisitayinu ọso haa; ndu Filisitayinu wuphu azụ lashia alị phẹ.

Ndu Sọlu tsogbaaru ọgu

⁴⁷ Lẹ teke ono, Sọlu byaru aburu eze ndu Ízurelu ono; bẹ ọ tukuru ndu ọhogu phẹ, nọgbaa mgburugburu tsokota ọgu, bụ iya bụ ndu Mówabu; mẹ ndu Amonu; mẹ ndu Edomu; mẹ ndu eze ndu Zoba; mẹ ndu Filisitayinu. Ndu ọphu ọ ghachiru jepfu ọgu; bẹ ọonujeepho aphu. ⁴⁸ Ọ lwuru ọgu mkparawa lwu-gbua ndu Amalẹku; shi nno nafuta ndu Ízurelu l'ẹka ndu shi kwagbaa iphe phẹ l'ọkwata.

⁴⁹ Unwoke, Sọlu nwushiru bụ: Jionatanu; waa Ishivi; waa Malukishuwa. Epha nwa iya nwanyị k'ọgerenya bụ Merabu; epha kẹ nwata bụru Mikalu. ⁵⁰ Epha nyee ya bụ Ahinowamu, bụ nwada Ahimaazu. Epha onye-ishi ndu ojogu Sọlu bu Ábuna; nwa Nẹru. Nẹru bukwanuru

nwune nna Sòlu. ⁵¹ Nna Sòlu búru Kishi; yẹe nna Ábuna, bú Nèru bẹ tukuru búru unwu Abiyèlu.

⁵² Teke Sòlu shi búru eze bẹ bẹpho oḡu oḡu bẹ ẹphe lẹ ndu Filisitayinu shi anḡduje alwu-phe. O nḡdu abujeru Sòlu -huma onye bú mkparawa; oḡoo l'ḡo onye ike dḡ l'ḡu; l'ooduta iya yeru onwiya.

15

Aalwu-kpee ndu Amalẹku

¹ Tḡbudu iya bú; Sámèlu bya asḡ Sòlu: “Ḳo mbẹdua bẹ bú onye ono, Chipfu ziru gẹ mu bya awua ngu manḡ l'ishi g'i búru eze ndibe iya, bú ndu Ízurẹlu. Sḡ-a; ngabẹ nchḡ l'ozi, Chipfu ziru g'e zia ngu. ² Waa iphe, Chipfu, bú Ḳkalibe-Kakḡta-Ike eepfu baa: ‘Mu a-nḡ ndu Amalẹku aphḡ iphe ono, ẹphe meru ndu Ízurẹlu lẹ teke ono, ẹphe jeru akwaaru phẹ l'uzo g'ẹphe shi l'alḡ Ijiputu alufuta ono. ³ Tḡgbua nta-a je etsoo ndu Amalẹku ono oḡu. Tḡkokpoo iphe, bú iphe, ẹphe nweru enweru mebyishikḡta. Ta aphḡkwaru phẹ obu-imemini. Gbushikḡta unwoke mẹ unwanyi; unwegirima mẹ ndu e he l'ẹka; mẹ eswi; mẹ aturu; mẹ inya-kamẹlu; mẹkpoo nkafḡ-igara.’ ”

⁴ Ḳo ya bú; Sòlu bya akpakḡ-dzua ndu Ízurẹlu lẹ mkpḡkpu Telayimu. O gḡa phẹ oḡu. Ndu ojḡu, eje l'ḡkpa dḡ ḡkporo unu nemadzḡ ugbo ḡkporo l'ise;* ndu oḡhu shi l'alḡ Jiuda dḡ unu nemadzḡ ugbo ḡkporo l'ise.† ⁵ Sòlu phẹ tḡgbua jeshia mkpḡkpu ndu Amalẹku; je edomishia onwophe kwabẹgbaaru phẹ lẹ nsuda. ⁶ O bya asḡ ndu Kénu: “Unu tḡgbukwaa lufu l'echilabḡ ndu Amalẹku; k'oḡhu anyi ta atḡkodu unu l'ẹphe gbushia;

* ^{15:4 15:4} Bḡ iya bú 200,000 lẹ mbekee. † ^{15:4 15:4} Bḡ iya bú 10,000 lẹ mbekee.

noo kẹ̀le unu meru ndu Ízurèlu l'ophu ree teke ono, ẹ̀phe shi l'alì Ijiputu lufuta ono.” Ọ̀o ya bụ; ndu Kénu shi l'echilabọ̀ ndu Amalẹ̀ku wufu.

⁷ No iya; Sọ̀lu bya eshi lẹ̀ Havila tsuà ndu Amalẹ̀ku ẹ̀pfu jasù l'echiẹ̀gu Shuru, nọ̀ l'ụ̀zo ẹ̀nyanwu-awawa alì Ijiputu. ⁸ Ọ̀ kpụ̀ta Agagu, bụ eze ndu Amalẹ̀ku lẹ̀ ndzụ. O gude ogu-echi tuko ndu kẹ̀ Agagu ono gbushikọ̀ta. ⁹ Obenu lẹ̀ Sọ̀lu yẹe ndu ojogu iya doberu Agagu ndzụ; mẹ iphe, bukota aturu, kachaa ree; mẹ eswi; mẹ unwu eswi, tsugbaaru ẹ̀ba; mẹ unwu aturu. Mbụ l'ẹ̀phe hakotaru iphemiphe, dụ ree; ophu ẹ̀phe te emebyishikotaduru iya. Ọ̀ bụru unwu jọgogojogogo iphe; mẹ iphe, ta abadu urwu bẹ ẹ̀phe mebyishiru.

Chipfu anafu Sọ̀lu ọ̀kwa-eze iya

¹⁰ Tọ̀budu iya bụ; Chipfu bya ẹ̀pfuaru Sámẹ̀lu sụ iya: ¹¹ “Mu taru onwomu uta lẹ̀ mu meru Sọ̀lu g'ọ̀ bụru eze; kẹ̀le ọ̀ gbakutawaru mu azu; haa etso mbẹ̀dua; ophu o to mejedu iphe, mu turu ekemu iya.” Iphe ono tsuà Sámẹ̀lu l'ẹ̀hu shii. Ọ̀ rakọ̀ta ẹ̀kwa l'ẹ̀nyashi ono l'ophu raku Chipfu. ¹² O be l'ọ̀nmewa utsu; Sámẹ̀lu bya agbalihu jẹpfushia Sọ̀lu. E pfuaru Sámẹ̀lu sụ iya lẹ̀ Sọ̀lu bẹ jeshiakwaru úbvú Kamẹ̀lu. L'ọ̀ kpụ̀akwaru iphe, ee-gudeje nyata iya; bya adachi jeshia mkpukpu Gilugalu. ¹³ Sámẹ̀lu jẹpfuẹ̀pho Sọ̀lu; Sọ̀lu sụ iya: “Gẹ Chipfu gọ̀kwaru ọ̀nu-ọ̀ma nụ ngu. Mu meakwaru iphe, Chipfu suru g'e mee.”

¹⁴ Sámẹ̀lu sụ iya: “?Ọ̀rà aturu phọ, mu anụ-a ?bụ gụnu? ?Eswi, egbugbaa ọ̀rà phọ ?bụru gụnu bẹ ọ̀ bụ?”

¹⁵ Sọ̀lu sụ iya: “Ono bukwa ophu ẹ̀phe shi lẹ̀ Amalẹ̀ku gude lwa. Ndu ophu kakọ̀ta ree l'aturu phẹ mẹ l'eswi phẹ bẹ e dobekotaru ndzụ, ee-gude gweeru Chipfu,

bụ Chileke ngu ngweja. Ndu ophuu be anyi tukoru mebyishikota kpakparakpa.”

¹⁶ Sámeḷu sụ Sọlu: “Ngabekpodapho ge mu karu ngu iphe, Chipfu pfuru mu l'enyashi.”

Sọlu sụ iya: “Ngwa; pfunaaru mu iya.”

¹⁷ Sámeḷu sụ: “Teke ono, i shi ha onwongu nwanshii l'anya; ?tọ bünü ngu-a be e woru mee onye-ishi l'okpa-
ipfu ndu Ízureḷu tọo? Chipfu bya awukwa ngu pho
manu l'ishi gi buru eze ndu Ízureḷu. ¹⁸ Chipfu ziru
ngu ozi sụ gi je atuko ndu ejo-ememe ono, bu ndu
Amaleku gbushikota; gi je etsoo phe ogu jeye teke ephe
a-bukotaru mkpurupyata. ¹⁹ ?Bu gunu kparu iphe, i ti
meduru iphe, Chipfu pfuru? ?Denu g'o gude unu gbaa
egwegwa je avupyabe iphe-okwata; mbu shi nno mee
ejo-ememe l'anya Chipfu?”

²⁰ Sọlu bya asu Sámeḷu: “Mu mekwaru-a iphe, Chipfu
pfuru; bya ejee ozi ono, Chipfu ziru mu ono. Mu tukoru
ndu Amaleku gbushikota; bya akputa Agagu, bu eze
phe kpulata. ²¹ Ole ndua kwakwanuru okwata. Ephe
kpukoru aturu; me eswi ndu ophu kakota ree l'iphe ono,
e doberu k'emebyishi ono; g'ee-gude iya gweeru Chipfu,
bu Chileke ngu ngweja le mkpukpu Gilugalu.”

²² Sámeḷu sụ:

“?I dobesu le ngweja akpokotaru oku me
ngweja mmanu ozowaro be ka adu
Chipfu ree;
karia eme opfu iya g'o suru
g'e mee ya tọo?

Lekwa-a! Eme iphe, a suru g'e mee kakwa
ree karia egwe ngweja;
mbua; anuma iphe le nchi kakwa ree
karia egude anu tsuru eba gwee ngweja.

²³ Ekwefu-ike be duta-bekwa eji g'agwo obvu;

eku onwonye dũta-bekwaphọ ẹji g'agwo nshi.

Eshi ọp̄hu ì j̄ìkaru op̄fu, Chipfu pfuru; bẹ ọ j̄ìkaakwaru ngu phọ g'ì t̄ì b̄heru eze.”

²⁴ Ọo ya b̄; Sọlu bya as̄u Sámẹ̀lu: “Mu mewaru iphe-ẹji. Mu mebyiakwaru ekemu Chipfu waa op̄fu i pfuru. Ọ kwa kẹle ndz̄u ndua l'aḡu mu meru g'o gude mu kweta mee iphe, ẹphe pfuru. ²⁵ Nta-a jiko; ḡnaaru mu nv̄u l'iphe-ẹji, mu meru. Tson̄uru mu laphu az̄u gẹ mu je abaar̄u Chipfu ẹja.”

²⁶ Sámẹ̀lu s̄u iya: “Mu te etsokwaru ngu alaphu az̄u. Noo kẹle ì j̄ìkaru Op̄fu Chipfu. Chipfu j̄ìkaakwa ngu phọ g'ì t̄ì b̄heru eze ndu Ízurẹ̀lu!”

²⁷ Sámẹ̀lu bya aghakọbe gẹ ya t̄uḡbua; Sọlu w̄oru ẹka l'ọnu uwe-mgbalan̄u iya; ọ lakah̄u. ²⁸ Sámẹ̀lu s̄u iya: “Ntan̄u-a bẹ Chileke lakaf̄utaakwaru al̄i-eze ndu Ízurẹ̀lu l'ẹka ngu; mb̄u woakwaru iya n̄u onye lan̄u lẹ ndu obutobu ngu phẹ; mb̄u onye ọp̄hu ka ngu ab̄uru ọkpobe nemadz̄u. ²⁹ Chipfu, b̄u iya b̄u ọkp̄ehu kẹ ndu Ízurẹ̀lu bẹ ta abyakwa adz̄u ụka; ọp̄hu ọoḡba-nwedu iphe, d̄u iya l'uche; noo kẹle ọ t̄ọ b̄udu nemadz̄u mman̄u; k'ọp̄hu b̄u l'ọo-gbanwe iphe, d̄u iya l'uche.”

³⁰ T̄obudu iya b̄u; Sọlu s̄u iya: “Mu meswewaru. Ọle-a; jiko kwab̄enu mu ùbv̄u l'ip̄hu ndu b̄u ọgerenya ndibe mu; m̄ekwapho l'ip̄hu ndu Ízurẹ̀lu; mb̄u g'ì tsoru mu r̄ọ laphu az̄u k'ọp̄hu b̄u lẹ mu a-bar̄u Chipfu, b̄u Chileke ngu ẹja.” ³¹ Sámẹ̀lu kwe bya etsoru Sọlu laphushia az̄u; Sọlu baar̄u Chipfu ẹja.

³² Sámẹ̀lu bya as̄u: “Kp̄utaru mu Agagu, b̄u eze ndu Amalẹ̀ku ono l'ẹka-a!” Agagu bya egude ẹhu-utso jepfushia ya; bya as̄u: “O doru mu ẹnya lẹ teke anw̄uhu shi erwuphe mu bẹ ghatawaru n̄u.” ³³ Obenu lẹ Sámẹ̀lu s̄uru: “Ọo ẹgube ono, i gude ogu-echi mee ụnwanyi; ẹphe

gbaru ẹ̀ka nwa ono; bụkwapho ọ́ ọ́ ne ngu a-bụru onye gba ẹ̀ka nwa l'echilabọ́ ụnwanyi.” Sámẹ̀lu woru Agagu gbua pyaapya l'iphu Chipfu ọ́ mkpụ̀kpụ̀ Gilugalu.

³⁴ Ọ́o ya bụ; Sámẹ̀lu tughua lashiya mkpụ̀kpụ̀ Rama. Sọlu tughua lashiya mkpụ̀kpụ̀ Gibiya, bụ ibe iya. ³⁵ Ọ́phu Sámẹ̀lu te ejebaeduru ọ́ ọ́ ya hụma Sọlu jasuru mbọku, yẹbe Sámẹ̀lu nwuhuru. Iphe ono, Sọlu meru ono bụru aphụ tsọru Sámẹ̀lu. Chipfu sụ ọ́ ya tege emedu Sọlu eze ndu Ízurẹlu.

16

Sámẹ̀lu awụ Dévidi manụ l'ishi g'ọ́ bụru eze

¹ Tọ́budu iya bụ; Chipfu bya asụ Sámẹ̀lu; “?Bụ teke ole be ịi-gu-bekpọru aphụ Sọlu; l'ẹka mu gbẹ jikawa iya g'ọ́ tọ́ bụhe eze ndu Ízurẹlu. Gbajia manụ l'ụpyi ngu tughushia ọ́ mu zia ngu ibe Jiesi, bụ onye Bẹtulehemu; noo ọ́ mu họtawaru onye lanụ l'ụnwu iya unwoke g'ọ́ bụru eze.”

² Sámẹ̀lu sụ: “?Mu e-me imeagha jee? Sọlu -nụma iya be oo-gbukwa mu.”

Chipfu sụ: “Kpụta nwada eswi; sụ l'ọ́o Chipfu be ị byaru egweru ngweja. ³ Zia Jiesi g'ọ́ bya l'ẹka ono, eegwe ngweja ono. Mu e-goshi ngu-a iphe, ii-me. Ọ́o onye ọ́phu mu pfuru ngu be ịi-wuru mu manụ l'ishi g'ọ́ bụru eze ọ́bu.”

⁴ Sámẹ̀lu bya emee iphe, Chipfu pfuru. O -rwuẹpho mkpụ̀kpụ̀ Bẹtulehemu; ndu bụ ọ́gerenya mkpụ̀kpụ̀ ono tuko anma rwuurwu ọ́ k'abyabya, ọ́ byaru ono. Ẹ́phe nọdu ajịgbaa: “?Bụ-a k'ọ́ma be ị byaru?”

⁵ Sámẹ̀lu sụ phẹ: “Ee; ọ́ kwa-a k'ọ́ma. Ọ́o Chipfu be mu byaru egweru ngweja. Unu je eme onwunu g'unu dụ nsọ; g'unu abya etsoru mu je ke ngweja ọ́bu.” Ọ́o ya bụ;

Ọ bya emee Jiesi yẹẹ ụnwu iya unwoke; ẹphe dụ nsọ k'ẹje kẹ ngweja ono. Ọ bya ekua phẹ g'ẹphe bya ngweja ono.

⁶ Ẹphe tuko jerwuẹpho; Sámèlu hụma Eliyabu; bya arija sụ: “O doru ẹnya l'ọo onye ono, Chipfu họtaru g'a wụa manụ l'ishi ono bẹ pfulu Chipfu l'iphu-a.” ⁷ Obenu lẹ Chipfu sụru Sámèlu: “Te eleshiro ẹnya l'ugbugba iya; ọzoo g'ọ habe l'eli; noo lẹ mu jikaru iya ajika. Noo kẹle ọ tọ bụdu gẹ nemadzụ eleje ẹnya l'iphe, bụ gẹ Chipfu eleje iya. Nemadzụ anọduje ele ugbugba eli ẹhu; obenu lẹ Chipfu anọduje ele ẹnya l'ime obu.”

⁸ Ọo ya bụ; Jiesi bya ekua Abinadabu; bya emee g'ọ ghabua l'iphu Sámèlu. Sámèlu sụ: “Onye ọwana bẹ Chipfu ta ahọtakwarupho.” ⁹ Jiesi bya emee gẹ Shama ghabua. Sámèlu sụ: “Onye ọwana bẹ ta abụkwapho onye ọphu Chipfu họtaru.” ¹⁰ Jiesi mee g'ụnwu iya unwoke ẹsaa ghabua l'iphu Sámèlu. Sámèlu sụkota l'ọ tọ dudu onye ọphu Chipfu họtaru l'ime phẹ. ¹¹ Sámèlu bya ajia Jiesi sụ: “?Bụ mkpakọ ụnwegirima ngu unwoke baa?”

Jiesi sụ iya: “Ọ phọdukwaduru onye ọphu kachakpọo aburu nwata; ọle oochekwanu aturu.”

Sámèlu sụ: “Ye nemadzụ g'e je ekua ya; kẹle anyi taa nọdukwa anọo jasụ l'ọo-bya.” ¹² Ọo ya bụ; o zia e je ekua ya ọ bya. Nwata ono dụ kẹ nwa putuputu. Ẹnya nọdu egbu iya kẹ nwa shishii; ọ dụ ụbvù l'ẹnya. No iya; Chipfu sụ Sámèlu: “Gbalihu wụa ya manụ l'ishi; kẹle ọo ya bẹ bụ onye ọphu ọbu.” ¹³ Sámèlu bya ewota ụpyi ono, o yeru manụ ono bya egude wụa ya manụ ono l'ishi l'iphu unwune iya. E -shi mbọku ono; Unme Chipfu bya Dévidi l'ẹhu k'ike. Sámèlu tughwaro lashia mkpukpu Rama.

Dévidi akpọru Sọlu une

¹⁴ Nta-a bẹ Unme Chipfu lufuwaru Sọlu l'ẹhu; Chipfu bya ezia ẹjo maa; ọ kpangashiahaa ya ẹhu. ¹⁵ Ndu ozi

Sọlu sù iya: “?Lewarọ; nta-a bẹ ẹjo maa, Chileke ziru akpangashi ngu ẹhu? ¹⁶ Gẹ gube nnajìuphu anyi zinaa anyìbe ndu-ozì ngu g'anyi je achọo onye maru g'aakpọje une; k'ọphu bụ ẹjo maa ono, Chileke ziru ozi ono - kparwutaẹ ngu phọ l'ẹhu; onye ono akpọoru ngu iya; l'ìi-ka nwa mma.”

¹⁷ Ọo ya bụ; Sọlu sù ndu-ozì iya: “Unu chọo onye akpọje une rengurengu dutaru mu.”

¹⁸ Onye lanụ lẹ ndu-ozì ono sù iya: “O nweru nwata mu humaru lẹ mkpụkpu Bẹtulehemu; nwatibe Jiesi. Nwata ọ bụ bẹ akpọ une doru ẹnya ree. Ọ bụ onye ọkpẹhu dū-ghe adū-ghe; bụru onye ike dū l'ọgu; bya amaru g'eepfufe opfu ree; bya amakwaphọ mma; bụru onye Chipfu swiru eswiru.”

¹⁹ Sọlu bya ezia ndu oozije ozi g'ẹphe je ibe Jiesi je asù iya: “Dena mu nwa ngu nwoke ono, bụ Dévidi, bụ iya bụ onye ọphu eche aturu ono.” ²⁰ Ọo ya bụ; Jiesi bya akpụta nkafụ-ìgara; chíru buredi doo ya l'eli; pata otumu mée bya akpụta nweghu ye iya; bya eduru nwatibe iya ono, bụ Dévidi nù phẹ g'ẹphe dujeru Sọlu. ²¹ No iya; Dévidi lapfu Sọlu je ejeahaaru iya ozi. Sọlu kwatakpọo ye Dévidi obu ọkpobe eyeye. Dévidi bya abụwaruro onye achijeru iya ngwọgu. ²² Tọbudu iya bụ; Sọlu bya ezia ozi g'e ziaru iya Jiesi sù: “Jiko hanaa gẹ Dévidi buwaruro jeru mu ozi; kele ọ dū mu l'obu.” ²³ Ọ nọdu abụjeru teke ẹjo maa ono, Chileke ziru ono kparwutaerupho Sọlu l'ẹhu; Dévidi ewota une iya kpọahaa. Sọlu agbẹ teke ono bya enweru onwiya; l'ọ bya aka mma; ẹjo maa ono aparu iya haa.

17

Dévidi yẹe Golayatu

¹ Ndu Filisitayinu bya atuko ndu ojogu phẹ kpakọo k'ọgu. Ẹphe dzukọbe lẹ mkpụkpu Soko, dū l'alì Jiuda.

Ọ̀ búrú lẹ̀ mkpúkpu Efẹ̀su-Damimu, nọ̀ lẹ̀ mgbaka Soko yẹ̀e mkpúkpu Azeka bẹ̀ ẹ̀phe nmarụ̀ anmanma ọ̀gu. ² Sọ̀lu yẹ̀e ndu Ízurẹ̀lu dzukọ̀be bya anmaa anmanma ọ̀gu lẹ̀ nsụ̀da Ela bya akpọ̀o giriri g'ẹ̀phe tsoo ndu Filisitayinu ọ̀gu. ³ Ndu Filisitayinu nọ̀du l'eli úbvú lanụ̀; ndu Ízurẹ̀lu nọ̀du l'eli úbvú lanụ̀ l'ibiya ọ̀phuu. Ọ̀ búrú nsụ̀da úbvú labọ̀ ono bẹ̀ nọ̀-buharu phẹ̀ l'echi.

⁴ Tọ̀budu iya bụ̀; onye bụ̀ ọ̀-lwụ̀a-ọ̀doru, shi lẹ̀ mkpúkpu Gatu, ẹ̀pha iya bụ̀ Golayatu bya eshi l'ọ̀du ndu Filisitayinu lufuta. Ogologo iya bẹ̀ dụ̀ nkwo-ẹ̀ka tete. ⁵ Okpu-igwe, o kpuchiru ishi bẹ̀ bụ̀ onyirubvu bẹ̀ e gude mee ya. Tẹ̀me uwe-ọ̀gu, o yeru l'ẹ̀hu bẹ̀ bụ̀kwapho onyirubvu bẹ̀ e gude mee ya; tẹ̀me e mee ya ọ̀ dụ̀ ẹ̀kiri ẹ̀kiri. Uwe-ọ̀gu ono bẹ̀ ẹ̀rwa iya dụ̀ unu shẹ̀kelu iri l'ẹ̀bo l'ụ̀kporo iri. ⁶ O woru iphe, e gude onyirubvu mee kechia ogboro; bya ewofuaru arwa, e gude onyirubvu mee nyakoru l'azụ̀. ⁷ Oshi arwa iya ọ̀phu o gude l'ẹ̀ka dụ̀ephọ̀ g'ígwe, shihuru ike, onye ekweje ẹ̀kwa egudeje ekwe ẹ̀kwa. Pyipyipyi igwe, e moberu l'ishishi arwa iya ono bẹ̀ ẹ̀rwa iya dụ̀ unu shẹ̀kelu l'ụ̀kporo shẹ̀kelu iri. Onye apajẹ̀ru iya iphe, l'oogbobeje ezeru onwiya bya evutaru iya ụ̀zo. ⁸ Golayatu bya ebvuru; raarụ̀ ndu ojọ̀gu ndu Ízurẹ̀lu ọ̀rà sụ̀ phẹ̀: “?Dẹ̀nu g'o gude unu futa bya akpọ̀o giriri k'ọ̀gu? Mbẹ̀dua bụ̀ onye Filisitayinu; unubẹ̀dua búrú ndu-ozí Sọ̀lu. Unu họtá onye lanụ̀ l'ime unu g'ọ̀ byapfuta mu ọ̀gu! ⁹ Ọ̀ -búrú l'ọ̀o-dụ̀ ike tsoo mu ọ̀gu; gbua mu; anyi anọ̀du unu l'ẹ̀ka; ọ̀le ọ̀ -bụ̀kwánuru lẹ̀ mbẹ̀dua kapyabẹ̀ru iya; woru iya gbua; unu abúrú ndu a-nọ̀du anyi l'ẹ̀ka; jehaarụ̀ anyi ozi!” ¹⁰ Onye Filisitayinu ono bya asụ̀: “Ntanụ̀-a bẹ̀ mu tụnwaaru ndu ojọ̀gu ndu Ízurẹ̀lu! Unu họtá onye lanụ̀ yeru mu gẹ̀ mu l'iya zụ̀gbabe iya!” ¹¹ Sọ̀lu yẹ̀e ndu Ízurẹ̀lu nụ̀maephọ̀

iphe, onye Filisitayinu ono pfuru; ẹhu rwuṣhihu phẹ; oke ndzụ-agụgu rwuta phẹ.

Dévidi abya agbaphe ndu Ízurẹlu

¹² Dévidi bẹ bu nwatibe onye Ifurata ono, ẹpha iya bu Jiesi, shi lẹ mkpukpu Bẹtulehemu, nọ l'alị Jiuda. Jiesi bẹ nwutaru unwoke ẹsato. O buwaa ọgerenya shii; buru onye yi lẹ ndu kawaru nka nọo ọdu teke Sọlu bu eze. ¹³ Unwu Jiesi umadzu ẹto ọphu kachaa aburu ọgerenya bẹ tso Sọlu jee ọgu. Ẹpha ọkpara iya bu Eliyabu. Otsota buru Abinadabu. Onye k'ẹto buru Shama. ¹⁴ O buru Dévidi bẹ kakọta aburu nwata l'ime phẹ. Umadzu ẹto ọphu kachaa aburu ọgerenya bẹ tso Sọlu. ¹⁵ Dévidi nọdu eshije l'ibe Sọlu eje eche aturu nna iya lẹ Bẹtulehemu. O -jehaa; l'ọ laphushia azụ l'ibe Sọlu.

¹⁶ Ukpoto abalị labọ bẹ onye Filisitayinu ono afutakotaje l'utsu mẹ l'uzenyashi bya ebvugabẹ onwiya.

¹⁷ Tọbodu iya bu; Jiesi sụ nwa iya, bu Dévidi: “Wota nkweka ereshi, a huru ahuhu waa ishi buredi iri-a mee ẹgwegwa wojeru iya unwune ngu l'ẹka ẹphe dọru k'ọgu ono. ¹⁸ Gudekwaphọ chiizu-a ẹphe n'iri; woru nụ onye-ishi ndu ojọgu phẹ. L'ị maru mẹ ?ẹhu dọa unwune ngu ono ree? L'ibiyawaro edooru mu g'onodu phẹ dọ. ¹⁹ Ẹphe lẹ Sọlu; mẹ ndu Ízurẹlu l'ophu bẹ tukurọ nọdu lẹ nsuda Ela etso ndu Filisitayinu ọgu.”

²⁰ Oo ya bu; o be l'onmewa utsu; Dévidi gbeshi parụ aturu iya haarụ onye eletaru iya ya ẹnya; bya akwakọbe ivu tųgbua jeshia gẹ nna iya, bu Jiesi ziru iya ono. O buru teke o rwuru l'ọdu ono bu teke ndu ojọgu ono azụ ebvu ọgu; awufu ejewaa l'iphu ọgu. ²¹ Ndu Ízurẹlu waa ndu Filisitayinu bya akpọo giriri chebegbaaru onwophẹ iphu. ²² Dévidi tųko ivu ono, o gude bya; haarụ onye l'eche ivu ndu ojọgu nche; gude ọso gbapfu unwune iya l'ẹka

a kpọ̀ru giriri k'ọ̀gu je ekele phẹ. ²³ Ẹphe kpukwadurua opfu l'ọ̀nu; ọ-lwua-ọ̀odoru ndu Filisitayinu, bu Golayatu, bu onye shi lẹ mkpukpu Gatu; shiepho l'ẹka ẹphe kpọ̀ru giriri k'ọ̀gu hefuta; bya awata atunwa ndu ojogu ndu Ízurẹlu g'ọtunwajehawa phẹ phọ. Dévidi numa iya. ²⁴ Ndu Ízurẹlu l'ophu bya elevu nwoke ono; ndzu-agugu rwutanu phẹ; ẹphe tuko tsu ọso. ²⁵ Ndu Ízurẹlu tuko epfu su: “?Unu humaru-a gẹ nwoke-a l'anodujeephe afuta-phe tekenteke? Iphe, ofutajeephe bu g'ọ tunwaa ndu Ízurẹlu. Onye duru ike gbua ya bẹ eze e-vukwaru ẹku, paru ẹka apaa nu. Oo-kekwapọ onye obu nwada iya; bya agufu ndu unuphu ibe nna onye obu l'atu akiriko l'alị Ízurẹlu.”

²⁶ Dévidi bya ajia ndu pfu-kube iya nu su: “?Bu gunu bẹ ee-meru onye gburu nwoke Filisitayinu ono; wofu ndu Ízurẹlu iphe-iphere owana l'iphu? ?Bu gunu bẹ onye Filisitayinu-a, te ebuduru ubvu-a bu kẹ g'ọ tunwaa ndu ojogu kẹ Chileke ophu no ndzu?” ²⁷ Ẹphe bya eyeeru iya onu; su iya: “?O iphe ono, anyi shi pfuhawaa ono bẹ ee-meru onye gburu iya nu.”

²⁸ Eliyabu, bu nwune Dévidi k'ogeranya bya anuma gẹ yee ndu ono epfu; ọ vọru oku wua ẹhu l'iphe ono, Dévidi pfuru ono su: “?I byaru eme gunu l'eka-a? Mbụ ?bu onye bẹ i gbadoru aturu olemole phọ l'echiegu? Mu maru-a g'i kube onwongu; bya amakwaruphọ g'ẹjo ọkpoma du-be ngu. Iphe, i byanuru bu g'i bya ahuma g'e gude alwu ọgu.”

²⁹ Dévidi su iya: “?Bu gunu bẹ mu meru nta-a? ?Bu gẹ mu te epfushi opfu?” ³⁰ Ọ ghakobe ghaaru onye ọzo iphu wata ajị iphe, ọoji. A bya epfukwaaru iya iphe ono, e pfuhawaru iya phọ.

³¹ Ndu ọ̀zo nùma ọ̀nu, Dévidi yeru; bya atugbua je edooru iya Sọ̀lu. Sọ̀lu zia g'e je ekua ya. ³² Dévidi bya asu Sọ̀lu: “G'ọ̀ tọ̀ dukwa onye obu e-te ophe l'opfu ẹ̀hu onye Filisitayinu-a. Nwozi ngu bẹ̀ e-je-a etsoo ya ọ̀gu.”

³³ Sọ̀lu sù iya: “Ì tì hakwa k'eje etso onye Filisitayinu ono ọ̀gu; ì bukwa du nwata nwokoro nshìjì; obenu lẹ̀ yẹ̀bedua buwaa onye bu ọ̀gerenya, shi teke ọ̀ bu okorọ̀bya lwuta ọ̀gu.”

³⁴ Dévidi sukwanu Sọ̀lu: “Nwozi ngu bẹ̀ bu aturu nna iya bẹ̀ o shihawaa ụ̀zenya cheta. Teke oduma; ọ̀zoo ẹ̀jo anu, bu biye byaru apata nwaturu mu lanu l'ẹ̀ka ẹ̀phe dọ̀ru; ³⁵ bẹ̀ mu etsopyabẹ̀je iya; chia ya iphe; nafu iya nwaturu ono l'ọ̀nu. Teke ọ̀ ghakọ̀beru tsopfuru mu; mu awọ̀ru iya; kwaa ya agba; woru iya gbua. ³⁶ Nwozi ngu bẹ̀ gbuwaru oduma yẹ̀ ẹ̀jo anu, bu biye. Onye Filisitayinu-a, te ebuduru ụ̀bvù-a je l'adu ẹ̀gube ono; noo kẹ̀le ọ̀ tunwaru ndu ojọ̀gu kẹ̀ Chileke ọ̀phu nọ̀ ndu. ³⁷ Chipfu ono, bu onye dzọ̀taru mu l'ẹ̀nya-nvọ̀ oduma waa l'ẹ̀nya-nvọ̀ ẹ̀jo anu, bu biye ono bẹ̀ bu iya a-dzọ̀ta mu l'ẹ̀ka onye Filisitayinu ono.”

Sọ̀lu sù Dévidi: “Jeshia. Gẹ̀ Chipfu swikwaru ngu eswiru-o!” ³⁸ Sọ̀lu bya achita akpawuru uwe iya kpua Dévidi; bya eworu okpu-ọ̀gu, e meru l'ope kpube iya l'ishi; bya achita uwe-ọ̀gu iya yefua ya. ³⁹ Dévidi bya eworu oguechi iya kepyabẹ̀ l'uwe-ọ̀gu ono; bya ejeshia g'o gude iya jephee ejephe; ọ̀phu ọ̀ dudu ike; kẹ̀le o toko kwoduru iya ẹ̀hu; mbu ẹ̀gube ngwa ono. Ọ̀ sù Sọ̀lu: “Mu ta adukwa ike eye ẹ̀gube iphe ọ̀wa-a eje; kẹ̀le o toko kwoduru mu ẹ̀hu.” Ọ̀o ya bu; o woru iya yeshikota. ⁴⁰ Ọ̀ bya ewota oshi-mpaleka iya kpapfuru; bya ahota mkpuma, a gba ẹ̀nu uto ise, akwogbachaa akwokwo lẹ̀ nggele l'ẹ̀ka ono; chiru ye lẹ̀ nwekpa, nọ̀ l'ẹ̀da, ndu eche aturu o gude. O

gude rōbo iya l'ẹka; bya ejepfushia onye Filisitayinu ono Ọgu.

⁴¹ No iya; onye Filisitayinu ono kparụ onye apajẹru iya iphe, eegudeje gbobuta onwonye vuru ụzo; ejekpọepho abyapfuta Dévidi. ⁴² Ọ bya elevu Dévidi; bya ahụma l'ọ bụ nwata nwokoro nshịi, dū nwa putuputu; bya acha nwa rweerweerwe; ọ gbẹ lephée ya ẹnya. ⁴³ Ọ sụ Dévidi: “? Mu bụ nkụta meru iphe ị chị oshi abyapfuta mu?” Onye Filisitayinu ono gude agwa ibe phẹ ephu Dévidi iphu; ⁴⁴ bya asụ iya: “Bya l'ẹka-a gẹ mu eworu anụ ngu keeru anụ-ẹgbudu yẹe ẹnu, ephe l'eli!”

⁴⁵ Dévidi sụ onye Filisitayinu ono: “Ọ bụ eviya l'i gude ogu-echi; mẹ arwa, dū iche iche abyapfuta mu ọgu; obenu lẹ mbẹdua gude ẹpha Chipfu, bụ Ọkalibekangokọtaru-nụ; mbụ Chileke kẹ ndu ojogu ndu Ízurẹlu, bụ iya bụ onye ono, ị tụnwaru ono. ⁴⁶ Ntanụ-a bẹ Chipfu l'e-me g'ị daba mu l'ẹka; mu echitsua ngu l'ali; gbuta ngu ishi. Ntanụ-a bẹ mu l'e-me g'anụ-ẹgbudu yẹe ẹnu, ephe l'eli ria odzu ndu ojogu ndu Filisitayinu. Ọo ya bụ gẹ mgboko l'ophu amakwanuru lẹ Chileke dūa lẹ Ízurẹlu. ⁴⁷ Teme ndu-a, dọru l'ẹka-a bẹ a-makwarupho l'ọ tọ bụdu ogu-echi yẹe arwa bẹ Chipfu egudeje adzọ nemadzụ; kẹle ọgu-a bẹ bụ kẹ Chipfu. Ọo-chikotaru unu ye anyi l'ẹka.”

⁴⁸ O be g'onye Filisitayinu ono jepfushiaru iya ntse k'ogu; Dévidi gude ọso agba eje l'iphu ọgu ono g'ẹphe l'iya zụgbabe iya. ⁴⁹ Dévidi bya eye ẹka l'ẹkpa iya; wofutaepho mkpuma lanụ; bya eye lẹ rōbo iya ono; bya esetae ya phọ gbaa; o je adaepho onye Filisitayinu ono l'egedegee ọnu-iphu. Mkpuma ono bụru iya kẹ tsurumu l'egedegee ọnu-iphu ono. O behuepfo ebehu daa kẹ gworogodogo woru iphu bua l'ali. ⁵⁰ Ọo ya bụ; Dévidi gude mkpuma waa rōbo lwụ-kpee onye Filisitayinu ono;

mbụ gbatsua ya; woru iya gbua; ọ́phu ọ́ dudu mẹ́ ogu-echi, o gude l'ẹ́ka. ⁵¹ Dévidi gude Ọ́so je apfukota iya l'eli. Ọ́ wọ́ru ẹ́ka l'ogu-echi onye Filisitayinu ono; miḡfuta iya l'ọ́bo iya; gude ogu-echi ono gbua ya; bya egbuta iya ishi.

Ndu Filisitayinu hụmaephọ́ l'ọ́-lwụ́a-ọ́odoru phẹ́ ono bẹ́ nwụ́huwaru nụ́; ẹ́phe dakọ́be ye ọ́kpa l'ọ́so. ⁵² Unwoke Ízurẹ́lu waa ndu kẹ́ Jiuda wulihu atụ́ oko; achị́ ndu Filisitayinu; chĩá phẹ́ chị́-rwua mkpụ́kpu Gatu; mẹ́ l'ẹ́ka eeshije abahụ́ lẹ́ mkpụ́kpu Ẹ́kuronu. Ndu Filisitayinu, e gbushiru dakachaa l'ụ́zo, e shi eje mkpụ́kpu Sharayimu; mbụ́ jasụ́ lẹ́ mkpụ́kpu Gatu mẹ́ Ẹ́kuronu. ⁵³ Ndu Ízurẹ́lu chị́-gheephọ́ ndu Filisitayinu ono lwa-phuta azụ́; bya eje akwaa ọ́kwata l'ọ́du ndu Filisitayinu ono. ⁵⁴ E mechaa; Dévidi pata ishi onye Filisitayinu ono je edobe lẹ́ Jierúsalemụ́. Ọ́ bya achị́koo ngwọ́gu onye Filisitayinu ono dobe l'ụ́lo-ẹ́kwa yẹ́be Dévidi gẹ́degede.

Edu Dévidi edupfu Sọ́lu

⁵⁵ No iya; Sọ́lu bya ahụ́ma Dévidi g'oojepfu onye Filisitayinu ono ọ́gu; ọ́ jìahaa onye-ishi ndu ojọ́gu iya, bụ́ Ábuna; sụ́: “?Nwata ono bụ́naa nwatibe onye?”

Ábuna sụ́ iya: “Gụ́be eze; gẹ́ ndzụ́ dụ́kwa ngu. Mu ta amakwa nwata ọ́bu.”

⁵⁶ Eze sụ́ iya: “Kpataẹ́dukwa ishi nwatibe onye nwokorọ́bya ono bụ́.”

⁵⁷ Dévidi lwaephọ́ egbu onye Filisitayinu ono; Ábuna duta iya dupfutashia Sọ́lu lẹ́ gẹ́ Dévidi pakwadụ́a ishi onye Filisitayinu ono l'ẹ́ka. ⁵⁸ Sọ́lu bya ajĩá ya sụ́: “Nwokorọ́bya; ?ì bụ́naa nwatibe onye?”

Dévidi sụ́ iya: “Mu bụ́kwa nwatibe nwozi ngu, bụ́ Jiesi kẹ́ mkpụ́kpu Bẹ́tulehemu.”

18

Ọ̀nyà Dévidi yẹ Jionatanu

¹ Dévidi yẹ Sọlu bọ-ghechaẹpho ọja ono; obu Jionatanu yẹ kẹ Dévidi je atugba; Jionatanu yee Dévidi obu g'ọ yeru onwiya. ² E shi mbọku ono, bẹ Sọlu kutaphuru Dévidi azu swibe onwiya; ọphu o to kwebaẹdu g'ọ lapu azu l'ibe nna iya. ³ Dévidi yẹ Jionatanu woru ndzu gbaa kẹle o yeru Dévidi obu g'ọ yeru onwiya. ⁴ Jionatanu yefu uwe-mgbalanu, o yeru l'ẹhu chie Dévidi; yẹ uwe-ọgu iya; mẹ ogu-echi iya; mẹ apfu iya; waa akpo, ookebeje l'uwe. ⁵ Iphe, Sọlu zikotaru Dévidi g'ọ mee bẹ oomekọtajee pho rengurengu. Sọlu woru iya mee onyeshi ndu ojogu iya. O tuko atsokota ndu Ízurẹlu utso; jeakpaa lẹ ndu-ozí Sọlu.

*Dévidi adu*waa Sọlu ashí

⁶ Ndu ojogu wataẹpho alwa ogu ono gẹ Dévidi gbuchaaru onye Filisitayinu pho; unwanyi shi lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu, du lẹ Ízurẹlu l'ophu wufuta chiru nkwa; mẹ une; azu ebvu ẹhu-utso; bya ete iya etete gude agba eze phe, bu Sọlu ndzuta. ⁷ Ẹphe ndu agu ebvu ono; ete asuje: “Sọlu gbuwaru unubuku ndu ojogu; Dévidi gbukwanaa unubuku ugbo iri.” ⁸ Tọbudu iya bu; ẹhu ghuahaa Sọlu egbu shii; kẹle iphe ono, ẹphe epfu ono bẹ du iya eji. O bya arija su: “Dévidi bẹ eepfu l'ọ gburu unubuku ugbo iri; mbẹdua buru unubuku lanu kpoloko. ?Bu gunu bẹ ọo-natabaa ọzo; ta abuadaa ali-eze ndu Ízurẹlu?” ⁹ E shi kẹ mbọku ono bẹ Sọlu jiahaaru Dévidi ijiẹnya.

¹⁰ O rwua nchitabọhu iya; ẹjo maa, shi l'ẹka Chileke; bya eji Sọlu l'ẹhu k'ike. O ndu anọduje epfushi ọbvu ọbvu l'ime ọlo iya. Dévidi ndu anọduje akporu iya une ẹgube ọokpojuhawa iya ono. Sọlu ndu egudejekwanu

arwa l'ẹ̀ka. ¹¹ Sọlu bya arija sù: “Gẹ mu bya egude arwa-a tųpyabe Dévidi l'igbulọ.” Ọ tųa ya ugbo labọ; Dévidi zekọta iya.

¹² Sọlu tsųahaa Dévidi ebvu; kẹle Chipfu pawaru iya haa; je eswiwaru Dévidi eswiru. ¹³ Ọo ya bų; Sọlu bya edufu Dévidi l'ẹ̀ka yẹbe Sọlu nọ; woru iya mee onye-ishi unu ndu ojọgu labọ l'ụkporo iri. Dévidi nọdu edujeru ndu ono eje ọgu. ¹⁴ Iphemiphe, o yeru ẹka nọdu abųjeeru iya phọ ųpete; kẹle Chipfu nọ swiru iya eswiru. ¹⁵ Sọlu hųmaepho g'iphe gude ekweberu Dévidi; ọ tsųahaa ya ebvu. ¹⁶ Obenu l'iphe, bų ndu Ízurelu; mẹ ndu Jiuda l'opfu tųkoru ye Dévidi obu; kẹle ọo ya anọduje edu phẹ eje ọgu.

Dévidi alų nwada Sọlu

¹⁷ Sọlu bya asų Dévidi: “Waa Merabu, bų nwada mu k'ogeranya baa. Ọoepfo g'i gude ike ngu g'ọ ha jeru mu ozi; l'ị lwų-chiru Chipfu ọgu ẹhu mu.” Noo lẹ Sọlu rịru l'ime onwiya sų; “Mu te ebyikpọdaa Dévidi ẹka. G'ọ bųruro ndu Filisitayinu bẹ oo-bugbaru ẹphe l'ia!”

¹⁸ Noo ya; Dévidi sų Sọlu: “?Bų onye bẹ mu bųkwanu? ?Bų gųnu bẹ ndu unuphu anyi; ọzoo ipfu nna mu bųkwanu l'alị Ízurelu kẹ gẹ mu bya abųru ọgo eze?”
¹⁹ Tọbudu iya bų; ọ gbabe teke ọ gbaru g'e kee Dévidi nwada Sọlu ono, bų Merabu; a gbẹ woru iya kee Adųrelu, bų onye mkpųkpu Mehola.

²⁰ Mikalu, bųkwapho nwada Sọlu bya eyee Dévidi obu. E je edooru iya Sọlu; ẹhu tsọo ya ntųmatu. ²¹ Sọlu rịa sų: “Mu e-woru iya kee ya g'ọ bųru ọnyà nmata iya; k'ọphu ndu Filisitayinu a-daaha ya ẹka njọ l'ẹhu.” Ọo ya bų; Sọlu bya asų Dévidi: “Nta bẹ bųwaa k'ugbo ẹbo, ųzo dųru ngu g'ị bųru ọgo mu.” ²² Ọo ya bų; Sọlu zia ndu-ozì iya sų: “Unu kuchi Dévidi ekuchi sų iya: ‘Lenu; ì dųkwa

eze ree; tẹme ndu-ozì iya yekọta ngu obu. Bùnuru ọgo eze ọbu nta-a.' ”

²³ Ndu ozi ono je eworu iphe ono pfiaru Dévidi. Dévidi sù: “?Unu dobesu l'ọ dù nphe abùru ọgo eze? Lẹ mube onye adùdu g'ọ dù mu; ọphu a ta kwatadu maru mu amaru.”

²⁴ Ndu ozi Sọlu je epfiaru iya iphe, Dévidi pfuru; ²⁵ Sọlu sù: “Unu sù Dévidi lẹ-a: ‘Eze te eledu ẹnya g'a kwaarù iya aswa l'ishi nwanị ono; iphe oole ẹnya bụ g'e butaru iya akpapyị ndu Filisitayinu ụkporo ise; kẹle oomee g'o shi nno melata ndu ọhogu iya ono.’ ” Iphe, Sọlu gude eme iphe ono bụru g'o mee gẹ Dévidi daba ndu Filisitayinu l'ẹka. ²⁶ Ndu ozi eze bya epfuchaaru Dévidi iphe, eze pfuru ono; ọ bya adù iya ree g'ọ bụru ọgo eze. Ọo ya bụ; ọphu o toko rwukpọdanu teke a tuburu; ²⁷ Dévidi gbalihu yẹe ndu etsoje iya nù je egbua ndu Filisitayinu ụkporo ụmadzu iri. Ọ chilata akpapyị phẹ; bya agù-dzua ya agù-dzu nù eze; k'ọphu ọo-bụkwanuru ọgo eze. Sọlu bya ekuru nwada iya ono, bụ Mikalu kee ya; ọ luru.

²⁸ Tọbudu iya bụ; Sọlu bya amaru lẹ Chipfu nọ swiru Dévidi eswiru; bya ahuma lẹ nwatibe iya kẹ mgboko, bụ Mikalu yekwarù iya phọ obu; ²⁹ Sọlu bya akabaa ya atsu ebvu. Dévidi bụwaruro ọhogu Sọlu jaswaruro ya.

³⁰ Ndu ojogu ndu Filisitayinu nọdu anọduje ejepfu ndu Ízuruẹlu ọgu njepya bẹ. E phe -byaa ọgu ono; Dévidi akaepho emekpe ndu ọhogu phẹ; e me lẹ ndu-ishi ndu ojogu Sọlu l'ọphu. E shiwarọ nno; ẹpha Dévidi deahaa edede.

19

Sọlu eme g'o gbua Dévidi

¹ Sọlu bya ezia nwa iya, bụ Jionatanu mẹ ndu-ozì iya l'ọphu g'ẹphe gbua Dévidi. Obenu lẹ Jionatanu bẹ yeru

Dévidi obu shii. ² Jionatanu je je edooru Dévidi sụ́ iya: “Nna mu, bụ́ Sọlu bẹ́ achọkwa ụzo, oo-shi gbua ngu. Ọo ya bụ́; kwabekwaru onwongu ẹnya l'ụtsu echele. Jekwa anọdu l'ẹka dū́ l'icha domia onwongu. ³ Mu e-tso ru nnana mu je anọdu l'ẹgu l'ẹka ono, ị nọ ono; mu a-chị-koshiędu iya idzu ẹhu ngu. Iphe, mu nūmaru iya l'ọnu k'idzu ẹhu ngu ono; mu abya edooru ngu iya.”

⁴ Jionatanu pfushiaru Sọlu, bụ́ nna iya kẹ́ Dévidi l'oma sụ́ iya: “Gụbe eze; te emekwa nwozi ngu Dévidi ẹji. Ọ tọ́ dūkwa ẹka o mewaru ngu ẹji. Iphe, o megbabẹru bẹ́ i ritakporu urwu, ha shii. ⁵ Kẹle-a; ọ tūru ishi ndzụ́ iya teke ono, o jeru egbua onye Filisitayinu phọ. Chipfu dzọo ndu Ízurẹlu l'ophu; k'ophu parụ́ ẹka apaa. Ị hūmakwaru iya; bya etee ẹswa. ?Denuhununu g'o gude i je emeswe onye adụdu iphe, o meru; mbụ́ g'i woru Dévidi gbua l'ẹbe adu iphe, ịi-guru nū́ iya?”

⁶ Sọlu nūma iphe, Jionatanu pfuru bya eribua nte sụ́: “Eshinu Chipfu nọ́ ndzụ́ g'ọ́ nọ́ iya-a bẹ́ a ta abyadụ́ egbu Dévidi.” ⁷ Ọo ya bụ́; Jionatanu bya ekua Dévidi tūko iphe ono dokotaru iya. O mechaa duta Dévidi dujeru Sọlu; ẹphe tūko nọdu g'ẹphe shihawaa nọdu lẹ́ mbụ́.

⁸ Ọgu bya adakwaa ọzo; Dévidi gbalihukwa je etsoo ndu Filisitayinu ọgu. Ọ tsua phẹ́ ọtsu-ẹpfu; ẹphe gbachaa ịkpabaka.

⁹ Chipfu bya ezia ẹjo maa; ọ́ bya Sọlu l'ẹhu lẹ́ g'ọ́ nọ́ l'ime ụlo iya ujiku lanụ́ parụ́ arwa l'ẹka. Dévidi gudekwadụ́ une iya l'ẹka akpọ́; ¹⁰ Sọlu meahaa gẹ́ ya gude arwa ono tūpyabe Dévidi l'igbulọ́; Dévidi zee ya; arwa ono je eguru l'igbulọ́. Dévidi pyofu gbalaa l'enyashi ono.

¹¹ Sọlu bya ezia ndu-ozii g'ẹphe je l'ụlo Dévidi je eche iya nche; g'ẹphe egbua ya l'ụtsu. Mikalu, bụ́ nyee Dévidi pfuaru iya ya sụ́: “Ọ́ -būru l'ị́ tị́ dzoduru ishi ndzụ́ ngu

l'enyashi-a bẹ ee-gbukwa ngu echele.” ¹² Ọo ya bụ; Mikalu shi lẹ windo kuzeta iya; ọ gbafu gbalaa. ¹³ Mikalu bya ewota ntẹkpe nyebe l'iphe-azẹ; bya achiru ẹkwa phukpute iya; bya eworu pyilo, e meru l'ẹji eghu dobe iya l'uzo ishi. ¹⁴ O beephho teke Sọlu ziru g'e je egude Dévidi; Mikalu sụ phẹ: “Iphe emekwa iya.” ¹⁵ Sọlu bya eziphu ndu ono azu ọzo g'ẹphe je ahuma Dévidi; bya asu phẹ: “Unu pata iya l'iphe-azẹe obu bya k'ophu mu egbuwa iya ro.” ¹⁶ Obenu lẹ ndu ono byaru abata; ọ buru ntẹkpe bẹ zẹ l'iphe-azẹe ono; waa pyilo, e meru l'ẹji eghu, nọ iya l'uzo ishi. ¹⁷ Sọlu sụ Mikalu: “?Denu g'o gude i ghọru mu ugho egube-a; mbu woru ohogu mu dufu g'ọ gbalaa?”

Mikalụ sụ Sọlu: “Ọ kwa l'oo l'ọ suru mu gẹ mu haa ya gẹ ya gbalaa! Ọ -dudu bẹ ya e-gbukwa mu!”

¹⁸ Dévidi nahupho gbalaa ono; o jepfushia Sámẹ̀lu lẹ mkpukpu Rama je atuko iphe, Sọlu mekotaru iya dooru iya. Ọo ya bụ; yee Sámẹ̀lu swiru jeshia mkpukpu Nayotu je anodu. ¹⁹ Ozi bya erwua Sọlu nchi lẹ Dévidi bẹ nọ lẹ mkpukpu Nayotu, du lẹ mkpukpu Rama. ²⁰ O zia g'e je egude Dévidi. E jerwua bya ahuma ogbo ndu mpfuchiru Chileke l'eka ẹphe epfuchiru Chileke. Ọ buru Sámẹ̀lu bẹ pfuru l'eka ono; buru onye-ishi phẹ. Unme Chileke bya ndu ono, Sọlu ziru ozi ono l'ẹhu; ẹphe pfuchiahaaru Chileke. ²¹ A bya epfuaru iya Sọlu; o zia ndu ọzo; ẹphe jerwua bya epfuchikwarupho Chileke. Sọlu bya ezia ndu k'eto; ẹphe pfuchikwarupho Chileke. ²² Tọbodu iya bụ; ọ bya atugbua jeshia Rama l'onwiya bya erwua l'eze wẹlu ono, du lẹ Seku; ọ jia sụ: “?Bụ awe bẹ Sámẹ̀lu yee Dévidi nọ?” Ẹphe sụ iya: “Ẹphe nọkwa lẹ Nayotu, du lẹ mkpukpu Rama.” ²³ Ọo ya bụ; Sọlu tugbua jeshia Nayotu, du lẹ Rama ono; Unme Chileke byakwa iya pho l'ẹhu; o tsoru ọzo epfuchiru Chileke jasuru o rwua Nayotu, du

lẹ̀ Rama. ²⁴ Ọ̀ lafuchaa uwe iya gbaru ọ̀to pfuchiaharu Chileke l'iphu Sámẹ̀lu. Ọ̀ gbaru ọ̀to dabyiru l'ẹ̀ka ono eswe mẹ̀ l'ẹ̀nyashi ono l'ophu. Ọ̀o ya meru iphe, ndiphe asuje: “Sọ̀lu ?Ọ̀ yifua lẹ̀ ndu mpfuchiru Chileke tọ̀o?”

20

Jionatanu yẹ̀le Dévidi

¹ Dévidi bya eshi lẹ̀ Nayotu, du lẹ̀ mkpukpu Rama gbalaa jepfushia Jionatanu je asu iya: “?Bukpoo gunu be mu meru? ?Bu gunu bu ejo-iphe, mu mekpọ̀ru? ? Bu iphe-ẹ̀ji gunu be mu meru nna ngu, meru g'o gude o nọ̀du achọ̀ ishi ndzu mu?”

² Jionatanu su iya: “Tuswekwa! Ishi ngu tee tuphahukwa. Lekpọ̀dapho; nna mu ta adukwa iphe, o byaru eme; ophu o vuru uto pfuadaru mu iya; m'obeta o buru iphe, ha shii ozoo ophu ha nwanshi. ?Denu g'o gude o je l'emere mu owana lẹ̀ mpya? Ọ̀ tọ̀ dukwa nno!”

³ Dévidi bya eria angu su: “Nna ngu be o doru enya ree lẹ̀ mu lẹ̀ ngu du lẹ̀ ree. O pfuwa iya hoojaa l'ime onwiya su: 'Jionatanu ta abyadu amaru iphe ya eme. Ọ̀ -maru be oo-ghu iya eghe.' Ọ̀le-a; eshinu Chipfu nọ̀ ndzu g'ọ̀ nọ̀ iya-a; gubedua nọ̀du ndzu g'i nọ̀ iya-a; be bukwapho g'ọ̀ bu ire-lanu lẹ̀ ndzu mu tsọ̀-geewaru atsọ̀-geru.”

⁴ Jionatanu su Dévidi: “Iphe, i sukporu ge mu meeru ngu be mu l'e-meru ngu.”

⁵ Ọ̀o ya bu; Dévidi su iya: “Lenu; echele bukwa onwa ophuú; o gbaru ge mu l'eze tukọ̀ rigba nri. Ọ̀le-a; haa mu ge mu je edomia onwomu l'egu jasu l'uzenyashi nwarechi. ⁶ Ọ̀ -buru lẹ̀ nna ngu kpajeru ishi mu; su iya lẹ̀ mube Dévidi be rwoshikwaru ngu ike g'i haa mu ge mu gbaru je Betulehemu, bu ibe anyi; kele eegwe ngweja, ndu ipfu anyi l'ophu eegweje aphagapha l'ẹ̀ka ono. ⁷ Ọ̀

-buru l'ò sùru l'ò ðua ree; l'ì maru lẹ mụbe nwozi ngu bẹ a-dzụ-a. Ọ -bụkwanu l'ẹhu ghuru iya egħu; l'ì maru l'ọoriru mu ẹjo ọriri. ⁸ A -bya lẹ kẹ gụbedua; mejekwaru mụbe nwozi ngu iphe-oma; noo kẹle mu lẹ ngu tųkokwaru nọdu l'ipħu Chipfu gbaa ndzụ. O -nweru ẹjo-iphe, mu meru; gbukwaa mu l'onwongu. Kẹle-a ?bụ kẹ gụnu bẹ ii-gude kpuru mu je anụ nna ngu?"

⁹ Jionatanu sụ: "Tụswekwa! Ọ -buru lẹ mu maru lẹ nna mu ariřu ngu ẹjo ọriri; ?mu te epfuduru ngu iya tọo?"

¹⁰ Dévidi jĩa ya sụ: "?Bụ onye e-pfukwanuru mu iya; m'ọ -buru lẹ nna ngu yeru ngu iya ọnu karabaa?"

¹¹ Jionatanu sụ: "Bya g'anyi je l'ẹgu ọbu." Ọo ya bụ; ẹphe bya atųko jeshia l'ẹgu ono. ¹² Jionatanu bya asụ Dévidi: "Gẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu bụkwaru onye-ekebe anyi; lẹ mu a-jĩa nnana mu iphe ono ẹgube nta-a echele; ọzoo nwarechi. Ọ -buru l'ọochiru ngu idzu oma bẹ mu e-pfuru ngu iya-a g'ì maru. ¹³ Ọ -bụkwanuru lẹ nna mu bẹ l'achọ g'o meka ngu iphe; gẹ Chipfu mekwaa mụbe Jionatanu ọphu ka njọ; m'ọ -buru lẹ mu te emeduru g'ì maru; mbụ dufu ngu g'ì gbalaa l'ẹhuguu. Tẹme gẹ Chipfu swikwaru ngu eswiru g'o shi swiru nna mu ono. ¹⁴ Ọle-a; jasųkpooru gẹ mu a-nọ-bekpọru ndzụ; goshijeekwa mu phọ n-yemobu, shi l'ẹka Chipfu; mbụ g'e shi ẹgube ono g'e te egbu mu. ¹⁵ Mbụ-a; gẹ n-yemobu ngu ono te ebuhukwa ebuhu l'ẹhu ndibe mu; m'o betakpọoru Chipfu wofukọtachaa ndu ọhogu gụbe Dévidi l'eli mgboko-a." ¹⁶ Ọo ya bụ; Jionatanu yẹe ọnu-ulo Dévidi gbaa ndzụ. Ọ sụ: "Gẹ Chipfu jikwaa ndu ọhogu Dévidi 'ọka-lẹ-aji."

¹⁷ Jionatanu bya emee gẹ Dévidi ribuaru iya nte; gude goshi iya l'o yeru yẹbe Jionatanu obu; noo kẹle Jionatanu yeru Dévidi obu g'o yeru onwiya. ¹⁸ Jionatanu bya asụ Dévidi: "Echele bẹ bụ ọbo-iphe k'ọnwa ọphúú. A taa

hūmadu ngu; oshi, ñinoduje egheru Ọnu. ¹⁹ Teke o beru nwarechi; je anọdu l'ẹka phọ, i domijeru onwongu lẹ teke ono, iphe-a wataru adada lẹ mbu phọ. Nọdu kwabe l'aguga mkpuma ono, bu Ezelu. ²⁰ Mu -bya be mu a-gba Ọnu apfu eto l'uzo ibiya ono; mbu gbaa ya g'ọ bu l'o nweru iphe, mu tumberu agbagba. ²¹ Teke ono be mu ezi nwata nwokoro su iya: 'Tugbua je achọ apfu ono.' Teke mu suru iya g'ọ chita apfu obu; l'ọ kwa iya nọ iya l'uzo ẹka ibiya ophuu; futawaro teke ono; ono goshiru l'eshinu Chipfu nọ ndzu g'ọ nọ iya-a be o to dudu iphe, bya l'eme ngu nu. ²² Teke bukwanu lẹ mu suru nwata nwokoro ono: 'Lenu; apfu obu be dukwadu ngu l'uzo atatiphu!' Oo ya bu; l'i tugbua; kele Chipfu be dufuwaru ngu g'i tugbua. ²³ A -bya abya l'iphe ophu anyi shi pfua; nyatakwa l'ọo Chipfu bu onye-ekebe mu lẹ ngu jasụ l'ojeje."

²⁴ Oo ya bu; Dévidi domia onwiya l'egu. O bya erwua g'obo onwa ophuu ono rwuru; eze bya anọdu ge ya ria nri obo-iphe ono. ²⁵ Eze nọdu l'ẹka onoduje lẹ mgboru igbulọ. Jionatanu nọdu anọ ghaaru iya iphu. Ábuna nọkuba Sọlu lẹ mgbureku. Obenu l'ẹka Dévidi anọduje dabyiru iphoro. ²⁶ Ophu Sọlu te nwedu iphe, o pfuru mboku ono; kele o rikwanuru su: "O nweruphọ g'ọ nwuru Dévidi ophu o to dudu nsọ. Su l'ọo-buru phọ eviya l'ọo nsọ be Dévidi ta adudu." ²⁷ O be lẹ nchitabohu iya, bu iya bu mboku k'ẹbo l'onwa ophuu ono; ẹka Dévidi anọduje dabyikwaru iphoro ozo. Oo ya bu; Sọlu su nwatibe iya, bu Jionatanu: "?Bu gunu meru iphe, nwatibe Jiesi ta abyaduru eri nri unyaphu ozoo ntanu?"

²⁸ Jionatanu su iya: "Dévidi rwoshikwaru mu ike ge mu haa ya ge ya je Betulehemu. ²⁹ O suru l'ọo ge ya je; kele ndu ipfu phe be eegwe ngweja lẹ mkpukpu phe; nwune iya sukwanu ge ya bya. L'ọ -buru lẹ ya du mu l'obu; ge

ya jenu gę yę unwune iya hūmagbabe. Noo iphe, meru g'o gude ọphu ọ tọ byaduru eri nri eze bu ono.”

³⁰ Teke ono Sọlu tukoshi Jionatanu ẹhu-eghu sụ iya: “Gube nwa, ẹjo nwanyi; mbu nwa, nwanyi, ekwefuje ike nwuru-a! ?Ọ du ngu gę mu ta amadu l'i turu ikè yeru nwatibe Jiesi; eme iphe-iphere ekpu unu lę ne, nwuru ngu nu? ³¹ Lę gę nwatibe Jiesi a-nọ-bekporu ndu lę mgboko-a bę ẹhu ngu mę alı-eze ngu ta abyakwa l'ekeru ekeru. Ngwa; zia g'e je ekuaru mu iya nta-a; kęle ọ nwuhufutaje!”

³² Jionatanu bya ajia nna iya sụ: “?Bu k'ishi gunu bę ee-gude gbua ya? ?Bu gunu bę o meru?”

³³ Sọlu woerupho arwa iya tųa ya gę ya nmagbua ya. Ọ tųswee ya. Jionatanu maekwarupho lę nna iya chibuwaru l'oo-gbu Dévidi. ³⁴ Jionatanu gude ẹhu-eghu, enwu iya phuruphuru g'ọku l'ẹhu shi l'ẹka a nọ eri nri ono kwolihu lufu. O gude aphu k'iphe-iphere ono, nna iya eme ekpu Dévidi ono; ọphu o to riduru nri lę mboku k'ẹbo l'onwa ọphuu ono. ³⁵ O be l'utsu iya; Jionatanu gbęshi jepfushia Dévidi l'ęgu g'ẹphe l'iya dzuda. O duta nwata nwokoro nshii; ẹphe l'iya swiru. ³⁶ Ọ sụ nwata ono: “Gbagbua je achọo apfu-a, mu abya agbagba-a.” Nwata ono nọdu agbagbukwadu; ọ gbaa apfu ono l'uzo atatiphu nwata ono. ³⁷ Nwata bya erwu l'ẹka apfu ono, Jionatanu gbaru phọ daru; o kua nwata oku sụ: “?Tọbudu l'uzo atatiphu ngu bę apfu ono daru?” ³⁸ Ọ rashiaru nwata ono ọrà ike sụ iya: “Mee ęgwegwa! Lọbaru ije! Ta apfukwaru apfuru!” Nwata ono tųruta apfu ono; gbapfutashia nnajuphu iya. ³⁹ Ọphu nwata ono amakpodanu iphe, akọ nu; gbahaephọ Jionatanu yę Dévidi maru iphe, anwu nu. ⁴⁰ Ọo ya bu; Jionatanu chiru ngwogu iya chie nwata sụ iya: “Jewarọ; chiru iya chilaa unuphu.”

⁴¹ Nwata ono tṹgbuchaep̄ho; Dévidi shi l'agṹga mkpuma ono l'uzo ndṹhali bya bya ebuaru Jionatanu iphu l'alṹ ugbo ẹto. Ẹp̄he bya etsutsua onwophẹ ọnu; bya atṹko chiswee ẹkwa; ọle Dévidi ka ara ẹkwa ọbu. ⁴²Jionatanu sṹ Dévidi: “Laa l'ẹhu-guu; kẹle anyi gudewaa ẹpha Chipfu ribua nte lẹ mu lẹ ngu bẹ a-bṹru ọnyà. ‘Ọ kwa Chipfu bẹ bṹ onye-ekebe mu lẹ ngu; mbṹ mẹ oshilṹkpa ngu waa oshilṹkpa nkemu jasṹ l'ojejoje.’ ” Ọo ya bṹ; Dévidi tṹgbushia; Jionatanu laphushia azṹ l'unuphu.

21

¹ Dévidi tṹgbua jepfushia Ahimẹleku, bṹ onye uke Chileke lẹ mkpṹkpu Nobu. Ẹhu nmaa Ahimẹleku anmanma g'ṹ hṹmaru Dévidi. Ọ sṹ Dévidi: “?Bṹ gṹnu meru iphe, ṹ swṹ nwẹkinyi ngu? ?Bṹ gṹnu meru iphe o to nwedu onye unu l'iya swṹ?”

² Dévidi sṹ Ahimẹleku, bṹ onye uke Chileke: “Eze bẹ nweru iphe, o ziru mu gẹ mu mee. Ọ sṹru mu g'ṹ tṹ dukwa onye mu e-me g'ṹ maru iphe ono, o ziru mu ono; mbṹ iphe ono, ọ tṹru mu ekemu iya ono. Ndu ozi mu bẹ o nwewaru ẹka mu sṹru g'anyi l'ẹp̄he dzuda. ³Sṹ-a; ?o nweru g'ṹ dṹ ngu l'ẹka tṹo? Nṹnu mu ishi buredi ise; ọzokpoep̄ho iphe ọzo, dṹ ngu nṹ.”

⁴ Onye uke Chileke ono sṹ Dévidi: “Buredi mmanṹ ta adṹkwa mu; gbahaep̄ho buredi, dṹ nsṹ. Lẹ mu anṹ ngu iya bukwa m'ṹ bṹru l'unwokoro ono bẹ ẹp̄he l'unwanyi ta akwadṹru.”

⁵ Dévidi yeeru onye uke Chileke ono ọnu sṹ: “Iphe, bṹ ire-lanṹ bṹ l'anyi l'unwanyi te emegbakwaru e -shi k'ujiku ẹto, anyi gbẹshiru ije. Ono bṹru g'ṹodujekpoo mẹ anyi -gbẹshi ije. Mbṹ l'ẹhu-nwoke agbẹjenu dṹ nsṹ

mẹ anyi -nọdu eje iphe mmanu ọzo; ọphu ọ buru ke ntanu-a!”

⁶ Ọo ya bu; onye uke Chileke ono woru buredi ono, du nsọ ono woru nu iya; eshi ọphu ọ tọ dudu buredi ọzo, du l'ẹka ono; gbahaephọ buredi k'ono e shi dobe l'iphu Chipfu ono. Mbụ buredi k'ono, a chifuru bya egude ọphu evu ọku dochia ẹnya iya le mbọku ono, e wofuru iya ono.

⁷ Noo ya onye lanu le ndu ejeru Sọlu ozi nọdu l'ẹka ono mbọku ono. Kele iphe sederu iya nu bu g'oo-shi meebe nsọ nsọ abaru Chileke ẹja. Epha iya bu Dowegu; ọ bu onye Edomu; buru onye-ishi ndu eche-aturu Sọlu.

⁸ Dévidi jia Ahimẹleku su: “?Unu nweru arwa; ọzoo ogu-echi l'ẹka-a? Kele mu te egudedu ogu-echi mu; ọzoo ngwogu ọzo; noo kele ozi ono, eze ziru ono be du ọku ọku.”

⁹ Onye uke Chileke ono su: “Ọo ogu-echi Golayatu, bu onye Filisitayinu ono, i gburu le nsuda Ela be du l'ẹka-a. A phu-chiru iya l'ekwa dobe l'azu uwe-ukuvu, onye uke, eyeje. Ọ -buru l'ii-wota ono; l'i wota iya; eshinu ọ tọ dudu ogu-echi ọzo, du l'ẹka-a; gbahaa onoya.”

Dévidi su: “Ọ tọ dudu ọphu dubaa g'ono; nu mu iya ro.”

¹⁰ Le mbọku ono be Dévidi gbafuru lapfushia Akishi, bu eze mkpukpu Gatu l'ẹka ọo gbalaru Sọlu. ¹¹ Ndu ozi Akishi su iya: “?Tọ bunaa Dévidi ọwa be bu eze ndu ali ono-a? ?Tọ bunaa yebedua be ephe agu-kuje l'ebvu l'ẹka ephe ete ebvu su: ‘Sọlu gbuwaru unubuku ndu ojogu; Dévidi gbukwanaa unubuku ndu ojogu ugbo iri?’ ” ¹² Opfu ono rwua Dévidi l'ehu; ọ tsushiahaa Akishi, bu eze ndu Gatu ebvu ike. ¹³ Ọ bya elekebe ẹnya ghaa umere; meahaa ọbvu ọbvu l'atatiphu phe l'ẹka ono; mbụ nọdu phe l'ẹka meahaa g'onye ọbvu eme. Ọ

nọ́du akakashì mgbo, e yeru l'Ọ́nu-Ọ́guzo; alwashì Ọ́nu-mini ekpu onwiya l'ẹ̀ji-agba. ¹⁴ Akishi sù ndu-ozì iya: “Unu lenu; ọ́bvù emekwa nwoke-e! ?Bù gùnu bẹ unu dutashìaru mu iya? ¹⁵ ?Ndu ọ́bvù eme bẹ akọ́ru mu ọ́ko meru g'ò gude unu duta onye-a g'Ọ́ bya emeahaa ọ́bvù ọ́bvù l'ìphu mu. ?Ọ́ bù ekemu l'onye-a batafùtajeru mu l'ùlo tọ́?”

22

Sọ́lu egbushi ndu-uke Chileke

¹ No iya; Dévidi shi lẹ̀ mkpụ̀kpụ̀ Gatu gbaru je anọ́du l'ọ́gba, dù lẹ̀ mkpụ̀kpụ̀ Adulamu. Unwune iya waa ndibe nna iya l'ophu nùma ẹ̀ ya phọ́; ẹ̀phe wùru jepfushia ya l'ẹ̀ka ono. ² Ndu bụ̀kpoo ndu iphe atsù l'ẹ̀hu; mẹ̀ ndu jì ụ̀gwo; waa ndu iphe, eemegbabẹ̀ l'alì ono ta adùdu ree tùko wù-pfuta iya bya adọ́-pee ya mgburugburu. Ọ́ bya abùru onye-ishi phẹ̀. Unwoke, yẹ̀e ya tùkoru nọ́du bẹ̀ dù unu nemadzù.

³ Ọ́ bụ̀ru l'ẹ̀ka ono bẹ̀ Dévidi shi jeshia mkpụ̀kpụ̀ Mizupa, dù l'alì Mówabu. O rwua je asù eze ndu Mówabu: “?Jìko kwenu gẹ̀ ne mu waa nna mu lwapfuta ngu gẹ̀ gù l'ẹ̀phe nọ́du jeye teke mu a-maru iphe, Chileke l'emeru mu?” ⁴ Ọ́o ya bụ̀; ọ́ parù phẹ̀ haarù eze ndu Mówabu; yẹ̀le ẹ̀phe bukọ́taru mkpụ̀rumkpuru teke ono Dévidi bukọ́taru l'ọ́gba ẹ̀ka ọ́ gbaru laa je anọ́du ezeru ndzù ono.

⁵ Onye mpfuchiru Chileke, bụ̀ Gadu bya asù Dévidi: “Ba nọ́duhekwa l'ọ́gba ezeru ndzù. Tùgbukwa lashìà alì ndu Jiuda.” Ọ́o ya bụ̀; Dévidi shi l'ẹ̀ka ono lùfu laa l'ọ́swa Hẹ̀retu.

⁶ Sọ́lu bya anùma l'a hùmawaru Dévidi waa ndu etsoje iya nù. Teke ono bẹ̀ Sọ́lu nọ́ lẹ̀ mkpula oshi tamarisuku, nọ́ l'eli úbù, dù lẹ̀ mkpụ̀kpụ̀ Gibiya. Sọ́lu gude arwa

l'ẹ̀ka; ndu-ozì yia l'ophu t̀kọ pf̀-phẹe ya mgburugburu. ⁷ Sọlu sù phẹ: “Unu ngabẹ̀kpodapho; unubẹ̀ ndu Benjiaminu! Nwatibe Jiesi; ?l'ọo-ǹkọta unu okabyi; waa opfu-vayinu t̀o? ?Oo-mekọta unu ndu-ishi unu ndu ojọgu labọ l'̀kporo iri iri; mẹ̀ ndu-ishi ̀kporo ndu ojọgu ise ise t̀o? ⁸ Mb̀ meru iphe g'unu hakọta agbaru mu ẹ̀jo idzu; ọphu ọ t̀ dudu onye ọphu meru gẹ̀ mu maru teke ọkpara mu waa nwatibe Jiesi gbaru ndz̀. Ọphu ọ t̀ dudu g'unu ha onye ọphu kpar̀ mu ishi; ọzoo pfuaru mu l'̀kpara mu bẹ̀ yewaru nwozi mu, b̀ Dévidi d̀be d̀be g'o je edomia onwiya kwabẹ̀ru mu; mb̀ ẹ̀gube ọ kwagebenuru mu-a ntaǹ-^a.”

⁹ Tọbodu yia b̀; Dowẹ̀gu, onye Edọmu, yẹ̀le ndu-ishi ozi sọlu t̀kọru pf̀ l'ẹ̀ka ono sù: “Mu h̀makwaru nwatibe Jiesi g'ọ̀ byapfutaru Ahimẹ̀leku nwa Ahitubu lẹ̀ mkp̀kpu Nobu. ¹⁰ Ahimẹ̀leku jee akpataru yia ishi l'ẹ̀ka Chipfu. O gwekwar̀pho iphe, eri eriri gwer̀ ǹ yia; woru ogu-echi Golayatu, onye Filisitayinu phọ woru ǹfua ya.”

¹¹ Noo ya; eze bya ezia g'e je ekuaru yia onye uke Chileke, b̀ Ahimẹ̀leku nwa Ahitubu; mẹ̀ ndibe nna yia l'ophu, b̀ ndu ono, b̀ ndu-uke Chileke lẹ̀ mkp̀kpu Nobu. Ẹ̀phe t̀kọ ẁ-pfuta eze. ¹² Sọlu bya asù: “Ngabẹ̀ nchì nta-a g̀be nwa Ahitubu!”

Ahimẹ̀leku sù yia: “Hm; nnajìuphu mu.”

¹³ Sọlu sù yia: “?B̀ g̀nu meru g'o gude unu lẹ̀ nwatibe Jiesi gbaaru mu ẹ̀jo idzu. Mb̀ ì ǹ yia buredi yẹ̀ ogu-echi; bya akpataru yia ishi l'ẹ̀ka Chileke; k'ọphu ọ byaru ekwef̀ru mu ike; je akwageberu mu g'ọ̀ kwagebenuru mu-a ntaǹ-^a?”

¹⁴ Ahimẹ̀leku yeeru eze ọnu sù: “?Dẹ̀nukpoo onye ọzo, egudebakpọo ire yia ẹ̀ka lẹ̀ ndu-ozì ngu l'ophu g'ọgo eze, b̀ Dévidi; mb̀ onye-ishi lẹ̀ ndu eche ngu nche; bya

aburu onye a kakọta akwabe ùbvù lẹ ndibe ngu l'ophu? ¹⁵ Bụ mbọku ono bụ mbọku mbụ, mu kpatarụ ishi opfu ẹhu iya l'ẹka Chileke? Tụswekwa! Gẹ gube eze te ejekwa atukobe nwozi ngu opfu; ọzoo m'onye lanụ lẹ ndibe nna mu; noo kele nwozi ngu ta amadụ iphe, ada nụ.”

¹⁶ Eze sụ iya: “Ị buakwaa maa Ahimeleku; mbụ gubedua l'ishi onwongu waa ndibe nna ngu l'ophu.”

¹⁷ Eze sụ ndu eche iya nche, nọ-kube iya nụ: “Unu ghakọbe gbushia ndu-uke Chipfu; noo kele ẹphebedua tukurapho ikè yeru Dévidi. Ẹphe machacharu teke ọogbala; ophu ẹphe abyaduru epfuaru mu iya.” Ole ndu-ozì eze ta adudu onye ophu ọ dū nphe gẹ ya halia ẹka gbua ndu-uke Chipfu. ¹⁸ Eze bya asụ Dowegu: “Ngwa; ghakọbe gbushia ndu-uke Chileke ono!” Oo ya bụ; Dowegu, onye Edomu bya aghakọbe gbushiahaa phe. Lẹ mbọku ono bẹ o gburu ukporo umadzu ẹno l'umadzu ise, bụ ndu yeru uwe-ukuvu. ¹⁹ O gudekwapho ogu-echi tuko ndu Nobu, bụ mkpukpu ndu-uke Chileke gbushikọta; mbụ gbushikọta unwoke, bu iya nụ; mẹ unwanyi; mẹ unwegirima; je akpaa lẹ ndu ophu angukwadu ẹra; mẹkpoo eswi; mẹ nkapfụ-igara; mẹ aturu.

²⁰ Ole nwoke lanụ, ẹpha iya bụ Abyiyata, bụ onye lanụ l'ime unwegirima unwoke, Ahimeleku nwa Ahitubu nwutaru nahuru gbalaa; gbapfushia Dévidi. ²¹ Abyiyata dooru Dévidi lẹ Sọlu bẹ tukurawaru ndu-uke Chipfu gbushikọta. ²² Dévidi bya asụ Abyiyata: “Mu malẹru-a mbọku ono lẹ Dowegu, bụ onye Edomu bẹ pfufutajeru iya Sọlu; eshi ophu ọ nọ l'ẹka ono. Egbugbu ono, e gbushikotaru ndu unuphu ibe nna ngu ono bẹ bụ mbẹdua bẹ o shi l'ẹka. ²³ Ta atsushi ebvu; nọdu l'ẹka-a; kele onye ono l'achọ ishi ndzụ ngu ono bẹ l'achokwapho ke mbẹdua, bụ Dévidi. O to nwedu iphe, e-me ngu nụ mẹ

mu lẹ̀ ngu -nọdu.”

23

Dévidi adzỌ ndu mkpụkpu Keyila

¹ Tọ́budu iya bụ; a bya edooru Dévidi sụ iya: “Lenu; ndu Filisitayinu bẹ etsoakwa ndu mkpụkpu Keyila ọgu; bya anawa phẹ nfu l'ẹka ẹphe echije balị phẹ.” ² Dévidi bya akpata Chipfu ishi sụ: “?Bụ gẹ mu je etsoo ndu Filisitayinu ono ọgu tọ?”

Chipfu sụ iya: “Jenụ je etsoo ndu Filisitayinu ọbu ọgu; dzọta ndu Keyila.”

³ Ndu ẹphe lẹ Dévidi aswije sụ iya: “Lewarọ; l'alị ndu Jiuda l'ẹka-a bẹ anyi atsụkpoada ebvu. ?Denukwanu g'ọo-dụwaro mẹ ọ -bụru l'anyi jeshiaru etso ndu Filisitayinu ọgu lẹ mkpụkpu Keyila!” ⁴ Dévidi byakwa akpata Chipfu ishi ọzo. Chipfu sụ iya: “Gbalihu jeshia Keyila; noo kẹle mu e-woru ndu Filisitayinu ye ngu l'ẹka.” ⁵ Ọo ya bụ; Dévidi yẹe ndu etsoje iya nụ tųgbua jeshia mkpụkpu Keyila je etsoo ndu Filisitayinu ọgu; gbua phẹ pyaapya; rwukọo ẹku phẹ; shi nno dzọta ndu mkpụkpu Keyila. ⁶ Teke ono, Abyiyata nwa Ahimẹleku gbalarụ gbapfuta Dévidi lẹ mkpụkpu Keyila ono bẹ ọ chị uwe-ukuvu ono.

⁷ E je edooru Sọlu lẹ Dévidi bẹ nọkwa lẹ Keyila. Sọlu sụ: “Chileke mewaru gẹ Dévidi daba mu l'ẹka; kẹle ọ kwawaru; eshinu o jeru abahụ lẹ mkpụkpu, e gude igbulọ kpụ-pheta mgburugburu; yee ya mgbo waa mkpụrukpu-ígwè, eegudeje atuchi iya atuchi.” ⁸ Sọlu bya atụko ndu ojọgu iya kukọbe k'ọgu; mbụ g'ẹphe jeshia mkpụkpu Keyila je ekephee Dévidi yẹe ndu ẹphe l'iya swị.

⁹ O be gẹ Dévidi byaru amaru lẹ Sọlu bẹ achiwaru iya ẹjo idzu; ọ sụ Abyiyata, bụ onye uke Chileke: “Chịtaru mu nụ uwe-ukuvu ono.” ¹⁰ Dévidi bya asụ: “Gụbe Chipfu,

bụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu; mụbe nwozi ngu bẹ o tsuwaru etsutsu lẹ nchị lẹ Sọlu bẹ eme g'oo-shi bya Keyila bya egude opfu ẹhu mu mebyishia mkpụkpu-a. ¹¹?Ndu Keyila a-kpụta mu nụ iya tọo? Gụbe Chipfu, bụ Chileke kẹ ndu Ízurẹlu; pfiaruro mụbe nwozi ngu gẹ mu maru: ?Sọlu a-bya l'ẹka-a dụ gẹ mu nụmaru iya ono?"

Chipfu sụ iya: "Ọo-byakwa."

¹² Dévidi bya ajikwaa ya ọzo: "?Ndu Keyila a-kpụta mu lẹ ndu-a, l'etsoje mu nụ-a nụ Sọlu tọo?"

Chipfu sụ: "Ee; ẹphe a-kpụkwaru unu nụ iya."

¹³ Ọo ya bụ; Dévidi yẹe ndu ẹphe l'iya swị, bụ ndu rwuru unu nemadzụ l'umadzu ukporo iri gbeshi lufushia lẹ mkpụkpu Keyila; tsoru je aghapheahaa l'ẹka ẹphe jebekpọerupho. A bya edooru Sọlu lẹ Dévidi gbafuwaru lẹ mkpụkpu Keyila; ọphu o to jeeduru ẹka ono.

Dévidi nọ l'echiẹgu

¹⁴ Dévidi nọ-kirishiwarọ l'ime ọgba mgbẹgu-evevee; mbụ nọduwaro l'alị úbvú úbvú l'echiẹgu, nọ lẹ mkpụkpu Zifu. Sọlu nọdu etsojeru achọ-phe iya mbọkumboku; obenu lẹ Chileke te ekwedu gẹ Dévidi daba iya l'ẹka.

¹⁵ Ọ bụru gẹ Dévidi nọ l'alị Horẹshi l'echiẹgu, nọ lẹ mkpụkpu Zifu bẹ o nụmaru lẹ Sọlu l'abya g'o gbua ya. ¹⁶Jionatanu, bụ nwa Sọlu gbeshi jepfushia Dévidi lẹ Horẹshi. Ọ bya eyetaru iya ẹka mee g'ọkpoma shihu iya ike l'ime Chileke. ¹⁷Ọ sụ Dévidi: "Ta atsụkwa ebvu; kele ẹka nna mu, bụ Sọlu ta abyakwa erwu ngu l'ẹhu. Ọo ngu l'a-buru eze ndu Ízurẹlu; mbẹdua e-kwe ngu ẹbo. Nna mu, bụ Sọlu bẹ makaharu onoya." ¹⁸ Ẹphenebo bya atụko gbaa ndzụ l'iphu Chipfu. E mechaa; Dévidi nọ-kirishiwarọya l'alị Horẹshi ono; Jionatanu lashiya ibe iya.

¹⁹ No iya; ndu Zifu wupfu Sọlu ẹ mkpukpu Gibiya je asu iya: “Dévidi domikwaru onwiya l'echilabo anyi. O nokwa l'ogba, no l'alì Horèshi; mbu l'eli úbvú Hakila, no ẹ ndohali Jieshimonu. ²⁰ O le-a gube eze; nta-a bu g'i bya teke dukpoe ngu pho ree k'abyabya; o anyibedua be o duwaruro g'anyi kpata iya ye gube eze l'eka.”

²¹ Sọlu su phe: “Ge Chipfu gokwaru onu-oma nu unu; kele unu phutaru mu. ²² Unu je akwakobebaa; unu eje achoo eka Dévidi obu anoduje; humakwanu eka obu; makwarupho onye ophu humawaru iya nu; kele mu numaru l'o gbanukaru eregede. ²³ Oo ya bu; g'unu je elerweta enya getachaa eka oodomije onwiya; unu alwaphutakwanu azu bya epfuaru mu okpobe-opfu. Unu -byakwanu; mu l'unu aswiwaruro: o -buru l'o no l'alì eka ono be mu l'a-chokota iya l'enya-unuphu, dukota l'ipfu Jiuda mgburugburu.”

²⁴ No iya; ephe tugbua vuru Sọlu uzo jeshia mkpukpu Zifu. Dévidi yee ndu ephe l'iya swi be gbẹ noduwaa l'echiegu mkpukpu Mawonu; mbu ẹ nsuda Araba, no l'uzo ndohali Jieshimonu. ²⁵ Sọlu me ndu yee ya tukoru swiru bya awata achokashi Dévidi. A bya edooru iya Dévidi; o tugbua lashia eze mkpuma ono, no l'echiegu Mawonu je anodu. Sọlu bya anuma iya; bya achiru Dévidi jeshia l'eka ono. ²⁶ Sọlu nodu eje l'azu úbvú ono eka iya ophu; Dévidi yee ndu nkiya nodu eje l'azu ibiya ophu; agba g'ephe gbalaaru Sọlu. O be ge Sọlu yee ndu ojogu iya eme g'ephe gbaa Dévidi phe mgburugburu g'ephe gude phe; ²⁷ onye ezije ozi rwua bya asu Sọlu: “Bya egwegwa-o! Ndu Filisitayinu be byaakwaru etso ndu ali anyi ogu.” ²⁸ Sọlu ghakobeekwapho paru achì Dévidi haa; o buru iya ejepfu ndu Filisitayinu. Oo ya kparu iphe,

ẹ̀phe ekuje ẹ̀ka ono Sela-Hamalekọtu.* ²⁹ Dévidi bya eshi l'ẹ̀ka ono tųgbua je eburu l'ọgba, nọ ẹ̀ mkpųkpų Enu-Gedi.

24

Dévidi edobe Sọlu ndzu

¹ Tọbodu iya bų; Sọlu chifuchaepho ndu Filisitayinu ono bya alwa; a bya edooru iya ẹ̀ Dévidi nọkwa l'echiegu, nọ ẹ̀ mkpųkpų Enu-Gedi. ² Ọo ya bų; Sọlu bya achita unu umadzu ẹ́saa l'ụkporo iri, bų ndu a họtaru ahọta l'ime ndu Ízurelu l'opfu ẹ̀phe wufu chọru Dévidi yẹ ndu l'etsoje iya nų jeshia l'ibiya kẹ “Mkpuma Eghu Ọswa”. ³ Sọlu bya erwua l'ẹ̀ka a kpuru nwulo aturu l'aguga gbororo; o nweru ọgba, nọ l'ẹ̀ka ono; Sọlu bahu l'ime ọgba ono gẹ ya je atuta unme. A ma ẹ̀ Dévidi waa ndu yẹ ya swi; nọ l'ime ime ọgba ono.

⁴ Ndu ono, etso Dévidi ono sų iya: “Lewarọ ya! Ọ kwa ntanų-a bų mbọku ono, Chipfu pfuru ngu opfu iya sų g'i huma ẹ̀ ya e-woru ndu ọhogu ngu ye ngu l'ẹ̀ka; g'i woru phẹ mee g'ọ dų ngu ree.” Ọo ya bų; Dévidi bya epyofuta tọepfo nwehu pyaa mpya je ebyibuta ọnu uwe-mgbalanų Sọlu. ⁵ E mechaepfo; obu wata anma Dévidi ikpe kẹle o byibutaru ọnu uwe-mgbalanų Sọlu ono. ⁶ Ọ sų ndu ono, l'etsoje iya nų ono: “Gẹ Chipfu te ekwekwa gẹ mu mee nnajipfu mu egube iphe ono; mbų onye ono, Chipfu wuru manų l'ishi ono; ọzoo kẹ gẹ mu halia ẹ̀ka denyi iya; kẹle ọ bų onye Chipfu wuru manų l'ishi.” ⁷ Ọ bųru opfu ono bẹ Dévidi gude gbọoru ndu etsoje iya nų ọja; ọpfu ọ tọ haduru phẹ g'ẹ̀phe tsoo Sọlu ọgu. No iya; Sọlu shi l'ọgba ono lufu jeshia mkpa iya. ⁸ Dévidi mechaa bya eshi l'ime ọgba ono lufuta

* 23:28 23:28 Iphe, Sela-Hamalekọtu bų bẹ bų Mkpuma Og-bode-ọgu.

kuahaa Sõlu oku su: “Nnajiuphu mu, bu eze!” Sõlu bya aghaa ɛnya l'azũ. Dévidi bya adaa kpurumu phozeta; bya eworu iphu kpube l'alĩ; ⁹ su Sõlu: “Bu gũnu kparũ iphe, iinoduje angaru ndiphe nchi; mbũ ndu anoduje edoru ngu lẹ Dévidi l'achõ g'o meka ngu iphe? ¹⁰ Hũmanu! Ntanũ-a bẹ i gudewaa ɛnya ngu hũma gẹ Chipfu meru; i daba mu l'ẹka l'ime oḡba phõ. O nweru ndu sũru gẹ mu gbua ngu; obenu lẹ mu dobelẹru ngu-a ndzũ. Mu sũ lẹ mu ta abyakwa ahali ẹka mu byia nnajiuphu mu; noo kẹle ọ bu onye Chipfu wũru manũ l'ishi g'õ bũru eze. ¹¹ Nna mu; lekpodapho ɛnya; hũmawaro ọnu uwe-mgbalanũ ngu gẹ mu gude iya l'ẹka! Mu byibutaru ọnu uwe ngu ono; ọphu mu te egbuduru ngu. G'o dokwaa ngu ɛnya nta-a tẹme l'ii-makwarũpho lẹ mu te emesweduru ngu; ọphu mu te ekwefudũru ngu ike. Ọ tọ dũdu ẹjo-iphe, mu meru ngu; ọle iichie mu phõ kpabẹkpabe g'i gbua mu. ¹² Gẹ Chipfu kpekwa ikpe ẹhu mu lẹ ngu; mbũ gẹ Chipfu gwatakwa ngu uḡwo ẹjo-iphe ono, iime mu ono; ọle ? mu byahunuru edenyi ngu ẹka. ¹³ Ọ dũa g'ẹtu ndiche, nmarũ su: ‘Ejo-ememe bu l'ẹka ndu iwashĩ bẹ ooshije’; obenu lẹ mbẹdua ta abyadũ l'edenyi ngu ẹka. ¹⁴ ?Bũnua onye bẹ eze ndu Ízurelu pafũtaru onwiya g'o gbua? ?Bũ onye bẹ iichi ọso? ?Tọ bũnaa odzu nwankuta-a? ?Tọ bũnaa nwogu, agbadũru ẹbà-a? ¹⁵ Ọo Chipfu bẹ e-kperu mu lẹ ngu ikpe; pfua onye ọphu iswi adũdu mma. G'o lee ya ɛnya; haarũ mu enge nafũta mu l'ẹka ngu.”

¹⁶ Dévidi pfughechaẹpho nno; Sõlu jĩa ya su: “?Bũ gũbedua epfu iphe ono; nwa mu, Dévidi?” Sõlu bya echishia mkpu ẹkwa. ¹⁷ Ọ bya asũ: “Oowa-e! I kakwa mu apfubekoto; noo kẹle iimeru mu ree; obenu lẹ mbẹdua eme ngu ẹjo-iphe. ¹⁸ Lẹ ntanũ-a bẹ i goshiwaru l'iimeru mu ree; mbũ lẹ Chipfu meru mu daba ngu l'ẹka; ọphu i ti gbuduru mu. ¹⁹ Teke nemadzũ hũmaru ọhogu iya;

?oohaje iya g'ọ laa kẹ mmanu? Ọo ya bu gẹ Chipfu pfukwaa ngu ugwo iphe-oma ono, i meru mu ntanu-a ono! ²⁰ Ọle nta-a be o dowaru mu enya l'i bífutaje eze; temanu ọ buru ngu be ali-eze ndu Ízurelu l'ophu a-du l'eka. ²¹ Gude epha Chipfu ribuaru mu angu nta-a su l'i ti byadu l'akpabufu awa mu akpabufu; ọzoo mee g'epha mu chihu achihu l'unuphu ibe nna mu!" ²² Ọo ya bu; Dévidi bya eribuaru Sọlu angu egube ono. Sọlu lashia ibe iya.

Dévidi yee ndu etsoje iya nu wufu laphushia azu l'ogba.

25

Nebalu aswaru Dévidi uswara

¹ Ọo ya bu; Sámẹ̀lu bya anwuhu; ndu Ízurelu bya edzukobe raa ekwa iya. Ephe bya elia ya l'ibe iya le mkpukpu Rama.

Dévidi bya atugbua lashia echiegu Paranu. ² Ọ duru nwoke lanu bu le mkpukpu Mawonu. Ọ bu onye nweru eku le mkpukpu Kamelu; bya aburu onye nweru iphe shii. Aturu, o nweru enweru du unu esaa l'ukporo iri. Eghu iya du unu labo l'ukporo iri. Ọ nodu le Kamelu eseshi aturu iya ono eji l'ehu. ³ Epha nwoke ono bu Nebalu; epha nyee ya buru Abigelu. Nyee ya ono buru onye maru iphe okpobe amaru; bya amakwapho mma. Ọle ji iya be du ehuka bya aburu onye ejo-odu l'iphe, oomekpoo ememe. Ọ bu onye shi l'eri Kalebu.

⁴ Dévidi nodu l'echiegu numa le Nebalu be eseshi aturu iya eji l'ehu. ⁵ Ọ bya ezia umadzu iri l'ime unwokoroby, ephe l'iya swi su phe: "Unu jepfu Nebalu le mkpukpu Kamelu; unu ekeleru mu iya. ⁶ Unu su iya: 'Ge ndzu ngu tsekwa ogologo. G'ehu dukwa ngu guu le ndibe ngu; mekpoo iphemiphe, i nweru enweru!

⁷ Mu nūmaru l'i bushi aturu ngu eji. Teke anyi le ndu nche-aturu ngu shi tuko nodu l'eka lanu be anyi te emekpajekwaru phe ehu; ophu o to dudu iphe phe, phuhjeru nu l'iphe, bu teke anyi l'ephe nokotaru le Kamelu. ⁸ I -jia ya ndu-ozu ngu be ephe a-koru ngu iya-a. Oo ya bu; g'obu ngu dunu l'eka unwokorobya mu-a no eshi ophu anyi byaru l'obo-iphe-a. Jiko nunu ndu-ozu ngu; me nwa ngu, bu Dévidi iphe, eka ngu rwukpoperpho.' ”

⁹ Ndu ozu Dévidi ono rwuepho; ephe bya eworu ozu ono, Dévidi ziru ono bya ezia Nebalu; bya adaa ngaberu iya. ¹⁰ Nebalu bya asu ndu-ozu Dévidi ono “?Bu onye bu Dévidi? Mu suru: nwa Jiesi ?o bu onye? Ndu nta-a be dukwaa igwerigwe anashihu nnajiuphu phe agbakashihu. ¹¹ ?Bu k'ishi gunu be mu e-wota nri mu waa mini; me anu, mu gburu ndu ebushiru mu aturu mu eji woru nu ndu mu ta amadu eka ephe shi?”

¹² Unwokorobya ono dakobe laphushia azu je edokotaru Dévidi iphe ono, o pfuru ono. ¹³ Dévidi su phe: “Ngwa; onyenonu wota ogu-echi iya turu!” Oo ya bu; onyenonu bya ewotachaa ogu-echi iya turu. Dévidi bya etukwarupho nkiya. Ndu ophu tso Dévidi be rwuru unu nemadzu. Umadzu ukporo iri nodu swiru ivu phe.

¹⁴ Nwokorobya lanu l'ime ndu-ozu Nebalu je edooru nyee Nebalu, bu Abigelu su: “Lekpodapho le Dévidi be no l'echiegu zia ndu-ozu iya g'ephe bya ekeleru iya nnajiuphu; o gbé meru iphe-iphere kpua phe. ¹⁵ Ole ndu ono mekwanuru anyi ree shii; ophu ephe emekpajeduru anyi ehu; ophu iphe anyi te ephuhjeduru le teke ono, anyi l'ephe tukoru nokotakpo le mgbegu ono. ¹⁶ Eswe l'enyashi mbokumboku be ephe shi abujeru igbo-ulo gbobuta anyi le teke ono, anyi shi ano-kubeje phe eche aturu anyi ono. ¹⁷ Nta bukwa gi riedu iya oriri

maru iphe, ii-me; noo kẹ̀le ẹ̀jo-iphe abyakwa adapfuta nnajìuphu anyi yẹ́e ndibe iya l'ophu; kẹ̀le ọ́ kwataru b́uru onye iwashì k'ophu b́u l'ọ́ tọ́ dudu onye ejiru iya ọ́nu dẹ́e.”

¹⁸ Abigelu bya emekebe ẹ̀gwegwa je achìta ishi buredi ụ̀kporo iri; waa otumu mẹ́e labo; waa aturu ise, e gburu hùchaa ya ahùhù; bya ajaa ya àjàjà dobe; waa akpe, a hùru yejia ogbongu ise; waa ẹ́cha-mbekee ụ̀kporo ise, e gude akpuru vayìnu ghee; waa ẹ́cha-mbekee ọ́phu d́u ụ̀kporo iri, e gude akpuru figu ghee. O gwekọ́o ya tukobegbaa l'eli nkafu-ìgara. ¹⁹ Ọ́ bya asu ndu-ozì iya: “Unu tũgbua vuta ụ̀zo; mu a-nọ́du-a etso unu l'azu.” Ọ́le o to pfukwanuru iya jì iya, b́u Nebalu.

²⁰ Ọ́ nọ́du l'eli nkafu-ìgara iya agba agbazeta l'uwuru, nọ́ l'úbvú ono; ọ́ bya l'amaru Dévidi yẹ́le ndu ẹ́phe l'iya swì nọ́du agbazetawaa abyapfuta iya. Ọ́ bya agba phẹ́ ndzuta. ²¹ Ọ́ b́uru teke ono bẹ́ Dévidi pfukwaduru-a su: “Ọ́ tọ́ dudu urwu, ọ́ baru mu mbu echeche, mu shi echeru nwoke-a ẹ́ku iya l'echiẹ́gu; mbu chekọ́ta iya k'ophu b́u l'ọ́ tọ́ dudu iphe, o nweru enweru duru ọ́phu tũphahuru nu. Ọ́ b́uru ẹ̀jo-iphe bẹ́ o gude pfua mu ụ̀gwọ́ ree, mu meru iya. ²² Gẹ́ Chileke mekwaa mu iphe, o meru ndu ọ́hogu Dévidi; m'ọ́ b́uru l'e rwuru l'utsu mu dobe m'onye lanu, b́u nwoke ndzu lẹ́ ndu o nwekọ́taru.”

²³ Abigelu bya ahumaepho Dévidi; o nyizetakebe l'eli nkafu-ìgara iya ono; bya ephozeta l'iphu Dévidi bya eworu iphu kpube l'ali. ²⁴ Nwanyì ono daa gbushi ikpere l'iphu Dévidi su iya: “Nnajiuphu mu; g'ọ́ b́uru mu rọ́ bẹ́ aa-ta uta iya nwẹ́kinyi mu. Jiko gẹ́ mube nwozi ngu nwanyì pfunuru opfu yeru ngu. Ngabẹ́nuru mube nwozi ngu nwanyì nchì. ²⁵ Ọ́ -b́uru kẹ́ nnajiuphu mu; ba ngakwaru mkpọ́koro nwoke ono, b́u Nebalu nchì; kẹ̀le ọ́o ẹ́pho g'ẹ́pha iya d́u b́u g'ọ́ d́u. Ọ́oza onye-eswe

l'ẹpha; tẹme ọ nọdu emehukwaphọ eswe. Obenu ẹ mụbe nwozi ngu nwanyị gbẹ ọphu mu ta ahụmaduru ndu-ozì ono, gụbe nnajìuphu mu yeru ono. ²⁶ Ọle-a nnajìuphu mu; bẹ eshinu Chipfu sephuwaru ngu azụ g'i ti je egbua ọchi waa g'i tị gwata ụgwọ iphe, e meru ngu l'ẹka onwongu; bẹ Chipfu -nọdu-a ndzụ g'ọ nọ iya-a; gụbedua nọdu; bẹ bụkwa gẹ Nebalụ dụ bụ gẹ ndu ọhogu ngu waa iphe, bụkota ndu l'achọ g'ẹphe e-shi mekata gụbe nnajìuphu mu a-dụ. ²⁷ G'e wonụru iphe-a, mụbe nwozi ngu nwanyị guderu gụbe nnajìuphu mu-a nụ ụnwokorobyà ono, unu l'ẹphe swị ono. ²⁸ Jiko gụaruro nwozi ngu nwanyị nvụ l'ẹka mu mesweru; noo kẹle a makahawaru ẹ Chipfu e-me g'abụ eze kẹ gụbe nnajìuphu mu nọo ọdu; kẹle ọo ọgu Chipfu bẹ ìilwu. G'ọ tọ dụkwa ẹjo-iphe, aa-hụma ngu l'ẹhu jasụ teke ìi-nọ-beru. ²⁹ O betakpọoru nemadzụ nọdu achị ngu k'egbugbu bẹ Chipfu, bụ Chileke ngu e-woerupho ndzụ gụbe nnajìuphu mu kwachia rengurengu l'ite ndzụ. Ọle ndzụ ndu ọhogu ngu phẹ bẹ aa-gbáphù ẹgube aagbaphuje mkpuma rọbo-a. ³⁰ Tọbudu iya bụ; teke Chipfu meerupho gụbe nnajìuphu mu iphe, dụ ree ono, o kweshigbaaru ngu ukwe iya ono; bya eworu ngu mee onye-ishi l'alì Ízurẹlu; ³¹ ọ tọo bụeduru nnajìuphu mu aphụ; ọzoo g'obu waahaa ngu mini l'i gburu ọchi enwedu ishi; ọzoo l'ì gwataru ụgwọ iphe, e meru ngu. Ẹ teke ono, Chipfu e-meshiru gụbe nnajìuphu mu iphe, dụ ree ono; nyatakwa mụbe nwozi ngu nwanyị.”

³² Dévidi sụ Abigelu: “G'ajaja bụru kẹ Chipfu, bụ Chileke kẹ Ízurẹlu; mbụ onye ziru ngu g'i gba mu ndzuta ntanụ-a. ³³ Gẹ mmamiphe ngu bụkwaru iphe, a gọru ọnu-ọma nụ; tẹme g'a gọkwarupho ọnu-ọma nụ gụbedua gbobutaru mu gẹ mu te egbu ọchi ẹ ntanụ-a; waa gẹ mu te egude ẹka onwomu gwata ụgwọ iphe, e

meru mu. ³⁴ Ọme ọ tọ bu l'ì gbaru ẹgwegwa bya mu ndzuta-a; be mu shiakwa ribua nte su: 'L'eshinu Chipfu, bu Chileke ke ndu Ízurẹ̀lu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; mbu onye ono, gbobutaru ọphu mu te emekaeduru ngu iphe ono; be ọ tọ dukwa onye nwoke l'ibe Nebalu m'onye lanu mu gege egbuphodo me o -rwutashia l'utsu echele.' ” ³⁵ Ọo ya bu; Dévidi bya anata iya iphe ono, o gwetaru iya ono; su iya: “Tọkwa ẹhu. Mu nụmawaru iphe, i pfuru bya ekwetawaa iphe, i rworu.”

³⁶ Abigelu bya alafu Nebalu je ahuma l'ọ noro abo- iphe l'ibe iya; egube ono, onye eze emeje ono. Ehu nodu atsọ Nebalu utsu; kele mee atsushi iya ike. Ọphu ọ tọ dudu iphe, Abigelu pfuru iya jasụ nchi bọhu. ³⁷ O -rwua l'utsu iya le teke mee ono sahuwaru Nebalu; nyee ya bya atuko iphemiphe ono dokotaru iya; meji tofu iya; ọ kpokerehu ge mkpuma. ³⁸ A bya anochaa iphe, du g'abalì iri; Chipfu chitsua Nebalu; ọ buru iya anwuhu.

Dévidi aluta Abigelu

³⁹ O be teke Dévidi byaru anuma le Nebalu nwuhuwaru ọ su: “G'ajaja buru ke Chipfu; mbu onye ono, gwataru ugwo iphe-iphere ono, mu nataru l'eka Nebalu. Ọ bya egbobutakwapho mube nwozi iya ge mu te eye eka l'ejo-iphere. Chipfu be wowaru ejo-ememe, Nebalu meru kpukposhi iya l'ishi nkiya.”

Ọo ya bu; Dévidi zia g'e je ezia Abigelu g'ọ bya ge ya luru iya. ⁴⁰ Ndu ozi Dévidi jeshia mkpukpu Kamelu je ezia Abigelu su iya: “Dévidi be zikwaru anyi g'anyi bya eduta ngu g'i buru nyee ya.”

⁴¹ Abigelu gbalihu bya ephozeta iphu iya l'alì su: “Waa mube nwozi unu nwanị baa; mbu onye a-nodu asaje ndu-ozì nnajuphu mu okpa.” ⁴² Abigelu jikobe ẹgwegwa bya eduta unwumgboko ise, l'ejeru iya ozi yeru onwiya;

o nyikota eli nkapfụ-ìgara tsoru ndu ono, Dévidi ziru ozi ono; o je aluru Dévidi.

⁴³ Dévidi bẹ aluhawaa Ahinowamu, bu onye shi le mkpukpu Jiezerelu; yee Abigelu bya atuko buru unyomu Dévidi. ⁴⁴ Teke ono bẹ Sọlu kutawaru nwada iya, bu Mikalu; mbu nyee Dévidi woru kee Paliti nwa Layishi; mbu onye shi le mkpukpu Galimu.

26

Dévidi aha Sọlu ndzu ozobaa

¹ Ndu mkpukpu Zifu bya atugbua je edooru Sọlu le mkpukpu Gibiya su: “Dévidi bẹ domikwaru onwiya l'úbvú Hakila, nọ gha iphu le Jieshimonu.” ² Sọlu bya atugbua jeshia l'echiegu mkpukpu Zifu; yee unu unwoke esaa l'ukporo iri, a hotaru l'alì Ízurelu tuko swiru jeshia achọ Dévidi. ³ Sọlu phe bya adoru l'aguga gbororo l'úbvú Hakila ono, nọ gha iphu le Jieshimonu. Dévidi nduro ya l'echiegu. O humaepho le Sọlu chowaru iya byatashia eka ono; ⁴ o zia ndu anwu ngge ephe jee; bya eme o marweta l'oo eviya le Sọlu byawaru. ⁵ Oo ya bu; Dévidi gbeshi bya ejeshia l'eka ono, Sọlu phe doru ono. O-rwua je ahuma eka Sọlu yee Abuna nwa Neru, bu onye-ishi ndu ojogu ze. Sọlu ze l'ime odu ono; ndu ojogu iya dophee ya mgburugburu.

⁶ Dévidi bya aja Ahimeleku, bu onye Hetu waa Abishayi nwa Zeruya; mbu nwune Jiowabu su phe: “? Bu onye ole bẹ e-tsoru mu g'anyi jepfu Sọlu l'eka ephe doru ono?”

Abishayi su: “Oo mbèdua l'e-tsoru ngu je.”

⁷ Oo ya bu; Dévidi yee Abishayi tugbua jepfu ndu ojogu ono l'enyashi. Ephe jerwua bya ahuma Sọlu l'eka o ze eku mgbenya l'ime ime odu ono; yee arwa iya, o woru

bvube l'alì l'ùzo ishi iya. Ábùna yẹe ndu ojọgu ono zẹ-
phee ya mgburugburu. ⁸ Abishayi sù Dévidi: “Ntanù-a bẹ
Chileke mewaru g'òhogu ngu daba ngu l'ẹka. Jiko hanaa
nta-a gẹ mu gude arwa-a sùpyabe iya l'alì ugbo lanù; mu
ta a-sùkwa iya ya ugbo ẹbo.”

⁹ Obenu lẹ Dévidi sùru Abishayi: “Te emeghekwa
nkiya! Mbù-a; ?Bù onye a-hali ẹka byia onye ono, Chipfu
wùru manù l'ishi g'ò bùru eze; g'e -mecha g'onye ono
laa kẹ mmanù?” ¹⁰ “Eshinu Chipfu nọ ndzù g'ò nọ iya-
a bẹ bukwa Chipfu l'onwiya bẹ l'e-gude ẹka iya chigbua
ya. Ọphuu l'anwùhu iya rwuru; ọ nwùhu; ọzoo l'o jeru
ọgu; je alaa l'ọgu. ¹¹ Gẹ Chipfu te ekwekwa gẹ mu halia
ẹka byia onye ono, Chipfu wùru manù l'ishi ono. Iphe,
e-me nù bù g'i wota arwa ono waa iphe, aangù mini
ono, nọ iya l'ùzo ishi ono g'anyi tųgbua.” ¹² Ọo ya bù;
Dévidi tuta arwa ono; bya ewota iphe, aangù mini ono,
nọ sọlu l'ùzo ishi ono ọ bùru phẹ atųgbu. Ọphu ọ tọ
dùdu onye hùmaru iya nù; ọphu ọ dùdu onye maru nù;
ọphu ọ dùdu onye ọphu tehuru etehu. Ẹphe tųkoepho
ekugbaa mgbẹnya; kẹle Chipfu meru g'oke mgbẹnya tų
phẹ.

¹³ No iya; Dévidi bya adafù azù iya ọphuu; je enyikota
eli úbvú; nọdu nwùzenya ụzenya. Ẹka nọ-buharu phẹ
l'echilabọ kwatakpoọ dù ọsa shii. ¹⁴ Dévidi bya ekua
ndu ojọgu ono oku; kua mẹ Ábùna nwa Nẹru sù phẹ:
“Ábùna; t'ìi zadù ẹnu; Ábùna?”

Ábùna za ẹnu bya asù: “?Ì bù onye; gùbe nwọphu
eku eze oku?” ¹⁵ Dévidi sù Ábùna: “?Tì bụnaa nwoke,
dù ike l'ọgu? ?Bù onye bẹ atųkpooru ngu nù l'alì
Ízurelu? ?Dẹnu g'ò nwùru i ti letaduru nnajìuphu ngu,
bù eze ẹnya; k'ọphu bù l'o nweru onye byaru gẹ ya gbua
nnajìuphu ngu, bù eze? ¹⁶ Iphe ono, i meru ono ta adųkwa

ree. Eshinu Chipfu nọ ndzụ g'ọ nọ iya-a; bẹ iphe, gbaru unu g'unu ha bụkwa anwụhu. Noo kẹle unu te eletaduru nnajịuphu unu ẹnya; mbụ onye ono, Chipfu wụru manụ l'ishi ono. Chikaedu ẹnya achika. ?Denu arwa eze yee iphe, Ọnguje mini, o shi dobe lẹ mgboru ishi iya ono?"

¹⁷ Sọlu maekwarupho l'ọo olu-opfu Dévidi bya asụ: “? Bụ olu-opfu ngu bụ ono nwa mu, bụ Dévidi?”

Dévidi sụ iya: “Ee! Ọ kwa iya-a nnajịuphu mu, bụ eze.”

¹⁸ Ọ sụkwapho: “?Bụ kẹ ụnu bẹ ụbe nnajịuphu mu achịhunuru nwozi ngu? ?Bụhunu ụnu bẹ mu meru? ? Bụ ẹjo-iphe ụnu bẹ ẹka mu dukpoo? ¹⁹ Jiko gẹ ụbe nnajịuphu mu, bụ eze ngabẹnuru nwozi ngu nchị nta. Ọ -bụru l'ọo Chipfu bẹ kpaliru ngu g'ị chiahaa mu nno; g'ọ natakwa ngweja. Teke ọbu l'ọo ndiphe bẹ eme iya nụ; g'ẹphe bụkwaru ndu vu ọnu l'ataphu Chipfu. Nta-a bẹ ẹphe chifwaru mu l'echilabọ ndibe Chipfu. Ẹphe sụ gẹ mu je ejeahaaru agwa ọzo ozi! ²⁰ Ọle-a; gẹ mee mu te egedakwa l'alị l'ẹka dụ ẹnya l'iphu Chipfu; kẹle eze ndu ịzurẹlu bẹ lufutawaru bya achiahaa nwogu, teke agbadu ẹbà g'onye achị nta ọkwà l'úbvú.”

²¹ Tọbudu iya bụ Sọlu sụ: “Mu meakwaru iphe-ẹji. Lwanụ azụ; nwa mu, Dévidi. Mu taa tūbaedu ama emeka ngu iphe ọzo; noo kẹle ị ụberu ndzụ mube Sọlu iphe ntanụ-a. Ọo eswe bẹ mu meru; mbụ lẹ mu meswekpowaru k'ọphu parụ ẹka apaa.”

²² Dévidi sụ: “Wakwa arwa ụbe eze baa. G'unwokoro ngu onye lanụ tughata bya ewota iya. ²³ Ọo Chipfu a-pfu onyenọnu ụgwo apfubekoto iya waa k'apfushi ike l'iphe, onye pfuru. Ntanụ-a bẹ Chipfu meru; ị daba mu l'ẹka; ọle mu taa halikwanụ ẹka ebyi onye ono, Chipfu wụru manụ l'ishi ono. ²⁴ G'ọ bụnuru gẹ mu ụberu ndzụ ngu iphe ntanụ-a; bụkwapho gẹ Chipfu a-ụbe ndzụ nkemu iphe; mbụ g'ọ nafutakota mu l'iphe-ẹhuka, byaru mu nụ.”

²⁵ Ọo ya bụ; Sọlu bya asụ Dévidi: “G'e kebekwa ngu l'oma nwa mu, bụ Dévidi. Ii-me iphe, nyịberu anyịbe; mbụ mee ya mekọta!”

Ọo ya bụ; Dévidi tughushia; Sọlu laphushia azụ l'ibe iya.

27

Dévidi alapfu ndu Filisitayinu

¹ Dévidi bya ariya l'ime onwiya sụ: “Nta be ujiku lanụ be mu e-mechakwaa shi l'eka Sọlu laa l'iyi. O to nwedu iphe ozo, kabakpoo ree; ta abudu ge mu gbaru lashia ali ndu Filisitayinu. Ọo ya bụ Sọlu akabe haa mu achọ-phe l'ali Ízurelu; mbụ mu e-shi nno ya nahụ iya.” ² Ọo ya bụ; Dévidi yee unwoke ono, dū unu nemadzu l'ukporo iri ono, bụ ndu yee ya aswije ono gbeshi lapfushia Akishi, bụ onye eze mkpukpu Gatu; mbụ nwatibe Mawoku. ³ Dévidi phe lapfu Akishi je eburu le mkpukpu Gatu. Onyenonu be yele ndibe iya tukochaaru buru. Dévidi be yele unyomu iya labo tukoru buru; mbụ Ahinowamu ke mkpukpu Jiezerelu waa Abigelu ke Kamelu, bụ iya bụ nwanyi ono, ji iya, bụ Nebalu ta anọedu-a. ⁴ O be teke e doerupho Sọlu le Dévidi gbalawaru lashia Gatu; ophu o to chobaeduru iya.

⁵ Ọo ya bụ Dévidi bya asụ Akishi: “Ọ -buru le mu dū ngu l'obu; wofutanu mkpukpu lanụ l'ali-a; nū mu ge mu buru. ?Denu g'ọ bụ mube nwozi ngu be unu l'iya atuko buru le mkpukpu lanụ l'eka eze bu?” ⁶ Ọo ya bụ; Akishi woru mkpukpu Zikulagu woru nū iya mboku ono. O buru iya meru iphe Zikulagu bụ mkpukpu ndu eze ndu Jiuda byasụ ntanụ-a. ⁷ Dévidi be bugbaru apha ophu l'onwa eno l'ali ndu Filisitayinu ono.

⁸ Dévidi yẹe ndu etsoje iya nū bya atūgbua je alwua ndu Geshu; mẹ ndu Gizi; mẹ ndu Amalẹku. Ndu-a bẹ shihawaa teke dū ẹnya butaru l'alì ono; mbu shitakpoo mẹ a -nọdu eje Shuru jasū l'alì ndu Ijiputu. ⁹ Ọ nọdu abujeru ndu ophu Dévidi bapfuwaru l'ọgu ono; l'oogbushikọta phẹ. Ọ tọ dudu nwoke ọzoo nwanyi, oodobeje ndzū. Ọ bya akpuko aturu; mẹ eghu; mẹ eswi; mẹ nkafu-igara; mẹ inya-kamẹlu; bya achikochaa uwe. Ọ -mechaa; ọolapfushia Akishi. ¹⁰ Teke Akishi jiru iya: “? Bū ibiya ole bẹ i jeru alwua ntanū-a?” Dévidi asū iya: “Ọ kwa echiẹgu ndohali mkpukpu Jiuda.” Ọzoo l'ọosu iya l'ọo echiẹgu ndohali kẹ mkpukpu ndu Jierahumelu; ọzoo l'ọo echiẹgu ndohali Kenu. ¹¹ Ọ tọ dudu nwoke ọzoo nwanyi, oodobeje ndzū kẹ kpuru bya Gatu; kẹle ọonoduje arì sū: “Ephẹ e-jekwa agba anyi ama sū l'owakwa iphe, Dévidi meru baa.” Ọ buri gẹ Dévidi shi emeje iya bū ono lẹ teke o bukọtaru l'alì ndu Filisitayinu. ¹² Akishi daru Dévidi ye l'ẹhu; asuje onwiya: “Dévidi bẹ a-buwaruro nwozi mu jasuru asuru; noo kẹle ndibe phẹ, bū ndu Ízurẹlu bẹ kpwaru iya ashì mebyi akpokpo.”

28

¹ Ọ bya erwua teke ono; ndu Filisitayinu bya akpakoo ndu ojogu phẹ g'ephẹ tsoo ndu Ízurẹlu ọgu. Akishi je asū Dévidi: “G'o dokwaa ngu ẹnya ree l'unu l'unwoke ngu bẹ e-dujekwa mu ọgu.”

² Dévidi sū iya: “Ọ n'iya bū l'ìi-humawaro iphe, onye-zi ngu e-me.”

Akishi sū Dévidi: “Ọ dūephọ ree; mu e-mewaa ngu rọ g'ì buri onye a-nọdu eche mu nche jeye ndzū mu abvu.”

Sọlu yẹe nwanyi, aphuje ophulenyà, bu lẹ Ẹnudo

³ Nta-a bẹ́ Sámẹ̀lu nwùhuwaru; ndu Ízurẹ̀lu l'oplu tũko raa ẹ̀kwa iya; bya elia ya lẹ́ mkpũkpũ iya lẹ́ Rama. Sọlu bẹ́ tũkowaru ndu emeje ọ́mamánsi; mẹ́ ndu apụ́jẹ́ ọ́phulenyá rwushikọ́ta l'alì onó.

⁴ Ndu Filisitayinu bya edzukọ́be bya adọ́ru k'ọ́gu lẹ́ mkpũkpũ Shunemu. Sọlu bya akpakọ́o ndu Ízurẹ̀lu l'oplu ẹ́phebẹ́dua dọ́ru nkephẹ́ l'úbvú Gilubowa. ⁵ O be gẹ́ Sọlu hụ́maerupho ndu ojọ́gu ndu Filisitayinu; ndzũ gũhu iya; tẹ́me obu nọ́du etekwa iya phọ́ ophe. ⁶ O mee g'ọ́ kpata Chipfu ishi; ọ́phu Chipfu ta adũdu iphe, ọ́ gbẹ́ lẹ́ nrwọ́; ọ́zoo l'ido urimu pfiaru iya; ọ́zokpoonu l'ọ́nu ndu mpfuchiru iya. ⁷ Sọlu bya asũ ndu ejeru iya ozi: “Unu leeru mu ẹ́nya nwanyì, apụ́jẹ́ ọ́phulenyá k'ọ́phu mu e-je akpata iya ishi.”

Ẹ́phe sũ iya l'o nweru onye lanũ, bu lẹ́ mkpũkpũ Enu-Dọ́ru.

⁸ Sọlu bya eworu onwiya gbugabẹ́; chíta uwe mmanũ yee. O be l'ẹ́nyashi yẹ́e unwoke labọ́ swĩru jepfushia nwanyì onó. Sọlu rwua bya asũ iya: “Kpataẹ́duru mu maa ishi. Onye ọ́phu mu kukpọ́erupho ẹ́pha iya bẹ́ ìi-kpokuta.”

⁹ Nwanyì onó sũ iya: “Lenu; ì manũrua iphe, Sọlu meru. Mbũ lẹ́ ndu ajije iphe; mẹ́ ndu apụ́jẹ́ ọ́phulenyá bẹ́ ọ́ tũkoru rwushikọ́ta l'alì-a. ?Dẹ́nu g'ọ́ gude ì bya ekweberu mu ẹ́regede; gẹ́ mu eshi nno nwùhu?”

¹⁰ Sọlu bya egude ẹ́pha Chipfu ribuaru iya angũ sũ: “Eshinu Chipfu nọ́ ndzũ g'ọ́ nọ́ iya-a bẹ́ ọ́ tọ́ dũkwa apụ́, a bya l'anũ ngu l'opfu iphe-a.”

¹¹ Nwanyì onó bya ajĩa ya sũ: “?Bũ onye bẹ́ mu a-kpokuru ngu?”

Ọ́ sũ iya: “Ọ́o Sámẹ̀lu bẹ́ ìi-kpoku.”

¹² Nwanyị ono bya ahụmaepho Sámeḷu bya echishia mkpu sụ Sọlu: “?Dẹnu g'o gude ị gbaaru mu ẹregede? Ọ kwa ngu bụ Sọlu!”

¹³ Eze, bụ Sọlu bya asụ nwanyị ono: “Ta atsushi ebvu. ?Bụ ụnu bẹ ị hụmaru?”

Nwanyị ono sụ iya: “Mu hụmaru maa g'o shi l'ali afuta.”

¹⁴ Ọ jia ya sụ: “?Ọ dukwanu idagha?”

Nwanyị ono sụ: “Ọo akahụ nwoke ọgerenya, yeru uwe-mgbalanu bẹ alufutanu ọbu.”

Sọlu maekwarupho l'ọo Sámeḷu. O phozeta woru iphu kpupyabẹ l'ali.

¹⁵ Sámeḷu bya epfua opfu sụ Sọlu: “?Bụ ụnu bẹ iikuru mu; i gude akposhi mu atuta unme, mu atuta-a?”

Sọlu sụ iya: “Mu nọ l'oke iphe-ẹhuka; kele ndu Filisitayinu bẹ etso mu ọgu; teme Chileke pawaru mu buhaa; ọphu ooyejeedu ọnu yeru mu e -shi le ndu mpfuchiru iya; ọzoo le nrwọ. Ọo ya kpataru iphe, mu eku ngu g'i karu mu ụzo, mu e-shi iya.”

¹⁶ Sámeḷu sụ iya: “?I chọru mu ụnu nta-a, Chipfu pawaru ngu buhaa; ọ bụwaru onye opfu ngu-a? ¹⁷ Ọo iphe ono, Chipfu shi mu l'onu gbaaru ngu ama iya ono bẹ avukota nno. Chipfu bẹ nafuwaru ngu aba eze ono woru iya nụ onye ọzo, bụ Dévidi. ¹⁸ Kele i ti meduru Opfu Chipfu; mbụ l'i ti tukoshiduru ndu Amaleku oke-ẹhughu Chipfu. Ọ bụru iya meru g'o gude; o mee ngu iphe ono, o meru ngu ntanu-a ono. ¹⁹ Ọphu kachakpo nụ bụ le Chipfu a-chiru unu le ndu Ízureḷu ye ndu Filisitayinu l'eka; mbụ l'echele ọwa-a bẹ unu l'unwu ngu unwoke alwapfuta mu le maa. Nokwaphọ ge Chipfu a-chiru ndu ojogu ndu Ízureḷu chiru ye ndu Filisitayinu l'eka.”

²⁰ Ndzụ-agugu iphe ono, Sámeḷu pfuru ono gude Sọlu; ọ ngabufu daa l'ali teke ono teke ono. Ike bvụ iya; kele

o to riduru nri eswe me ke ẹnyashi mbọku ono l'ophu. ²¹ Nwanyị ono bya bya ahụma g'ẹhu anmashiberu Sọlu anmanma ike bya asu iya: “Lenu; mube nwozi ngu nwanyị be nukwaru ngu opfu; mee iphe, i ziru mu ememe. Mu turu ishi ndu mu mekota iphemiphe, i suru ge mu mee. ²² Oo ya bu jikonu; ngabenuru nwozi ngu nwanyị nchi; mbu ge mu nnu ngu nri g'i ria; k'ophu ike a-du ngu g'i gude lashia.”

²³ Sọlu jika su le ya te eridu nri. O le ndu-ozu iya waa nwanyị ono tukoru rwọahaa ya; o gbete teke ono kweta. O bya agbeshi l'eka o ze l'ali bya anọ-zeta l'iphe-azete.

²⁴ Nwanyị ono be nweru nweswi, tsuru eba, no l'ulo iya. O woru iya gbua teke ono teke ono. O bya ewota ukpokutu-nri gwọ-phube gude ghee buredi, eeyeduru iphe, ekoje buredi. ²⁵ Nwanyị ono bya akwashiaru Sọlu phe iphe ono; ephe ria. E mechaa; ephe tugbua l'enyashi ono lashia.

29

Ndu-ishi ndu Filisitayinu achifu Dévidi l'iphu ogo

¹ Ndu Filisitayinu bya edzukobe-gbua ndu ojogu phe le mkpukpu Afeku. Ndu Izurelu je anmaa anmanma ogo le mgboru eka mini anoduje anwushi le mkpukpu Jiezerelu. ² O be ge ndu-ishi ndu Filisitayinu keshiru ndu ojogu phe; ephe dzebegbaa ukporo ise ise; ndu ophu adu unu labo l'ukporo iri iri; Dévidi yee ndu etsoje iya nu nodu awu etso phe azu azu ephe le Akishi. ³ Ndu-ishi ndu Filisitayinu bya aja su: “?Bu gunu be ndu Hiburu owana eme l'eka-a?”

Akishi su phe: “O kwa Dévidi ono, shi buru nwozi Sọlu, bu eze ndu Izurelu-a. Mu l'iya bughataakwaru apha ophu. O le eshinu o gbafutaru l'ibe Sọlu lwapfuta mu be ta adukwa ntucha, mu humajeru iya l'ehu.”

⁴ Èhu ghuahaa ndu-ishi ndu Filisitayinu ono eghu; ẹ̀phe sù iya: “Duphukwa phẹ̀ azù g'ẹ̀phe je anọ̀duro l'ẹ̀ka ono, ì nùru phẹ̀ g'ẹ̀phe buru ono. G'o to tsokwaru anyi je ọ̀gu; a -nọ̀nyanu; e rwua lẹ̀ teke aalwù ọ̀gu; ọ̀ gbẹ̀ ghakọ̀be tsoahaa anyi ọ̀gu. Kẹ̀le-a; ?tọ̀ kabadaa nphe g'ee-shi gẹ̀ yẹ̀e nnajìuphu iya bya adù lẹ̀ ree ọ̀zo mẹ̀ o -gbushia anyi ishi? ⁵ ?Tọ̀ bụnaa Dévidi ọ̀wana bẹ̀ ẹ̀phe agùjẹ̀ l'ebvu ete sù: ‘Sọ̀lu gbuwaru unubuku ndu ojọ̀gu; Dévidi gbukwanaa unubuku ndu ojọ̀gu gbo iri?’ ”

⁶ Ọ̀o ya bụ; Akishi bya ekua Dévidi sù iya: “Eshinu Chipfu nọ̀ ndzù g'ọ̀ nọ̀ iya-a bẹ̀ ì bụepho onye pfulu ọ̀to; tẹ̀me ọ̀ dughukwa mu phọ̀ ree kẹ̀ g'i tsoru anyi g'anyi tuko swìru jee ọ̀gu-a; noo kẹ̀le e -shi mbọ̀ku ono, ì lwapfutaru mu ono byasù ntanù-a bẹ̀ ọ̀ tọ̀ dudu ntùcha, mu hùmaru ngu l'ẹ̀hu. Ọ̀le ọ̀o ndu-ishi ono bẹ̀ ì tì dudu ree l'ẹ̀nya. ⁷ Ghakọ̀be lashia lẹ̀ nchi-odoo; be ejekwa eme iphe, ta adudu ndu-ishi ndu Filisitayinu ree.”

⁸ Dévidi jìja ya sù: “?Bùkwanu gùnu bẹ̀ mu mehunuru? ?Bùkpoo gùnu bẹ̀ ì hùmaru l'ẹ̀hu mụ̀be nwozi ngu shitakpọ̀ lẹ̀ mbọ̀ku, mu lwapfutaru ngu byasù nta-a? ?Dẹ̀nu iphe, bụ̀ lẹ̀ mu tee jedu etsoo ọ̀hogu gùbe nnajìuphu mu, bụ̀ eze ọ̀gu?”

⁹ Akishi sù iya: “Mu maru-a l'ì dù mu ree l'ẹ̀nya; mbù l'ì dù-tabeẹ̀ mu phọ̀ g'ọ̀jozi-imigwe Chileke; ọ̀le ndu-ishi ndu Filisitayinu pfuluwaru sù l'ì tì byadu etso anyi je ọ̀gu ono. ¹⁰ Nta-a bükwa g'i tehu l'ọ̀nma ẹ̀wa ọ̀tsu unu lẹ̀ ndu-ozì nnajìuphu ngu ono; mbù ndu ono, unu l'ẹ̀phe tükoru swìru ono; g'unu tughua lẹ̀ gẹ̀regere nchi-abọ̀hu.”

¹¹ Ọ̀o ya bụ; Dévidi yẹ̀le ndu etsoje iya nù gbẹ̀shi l'ọ̀nmewa ọ̀tsu laphushia azù l'alì ndu Filisitayinu; ndu Filisitayinu tughua; ọ̀ bụ̀ru phẹ̀ eje Jiezerẹ̀lu.

30

Dévidi etso ndu Amalẹ̀ku oḡu

¹ Ọ bya ebe ẹ ẹ Dévidi yẹe unwoke iya rwuẹrupho mkpụkpu Zikulagu ẹ mbọku ọphu kwe iya ẹto, ẹphe gbẹshiru; ẹphe hụma ẹ ndu Amalẹ̀ku byawaru alwua ndu bu l'echiẹgu ndọhali waa ndu mkpụkpu Zikulagu alwulwu. Ẹphe lwuru Zikulagu woru ọku tufu iya. ² Ndu Amalẹ̀ku ono kpụkotachaa unwanyi, nọ iya nụ ẹ ndzụ; kpụtachaa ẹgirima mẹ ọgerenya. Ọphu ọ tọ dudu mẹ onye lanu ẹphe gburu egbugbu; gbahaẹpho akpụko bẹ ẹphe kpụkoru phẹ lashia. ³ Noo ya; Dévidi yẹe unwoke iya ono bya abyarwuta Zikulagu; bya ahuma g'ọku mebyishiru iya; teme a kpụkoo unyomu phẹ; mẹ unwegirima phẹ ẹ ndzụ. ⁴ Tọbudu iya bu; Dévidi yẹe ndu ono, yẹe ya tukuru swiru ono chishia mkpu ẹkwa; raẹ ya phọ jasụ ike ẹkwa bvushikota phẹ. ⁵ Unyomu Dévidi ẹphe n'ẹbo, bu iya bu Ahinowamu, onye Jiezerelu; mẹ Abigelu, ọphu ji iya, bu Nebalu nwuhuwaru; mbu onye Kamẹlu bẹ a kpụtachaaru.

⁶ Iphe ono tsushia Dévidi l'ẹhu ike; kẹle ndu ono bẹ epfu g'ẹphe tugbu ya ẹ mkpuma. Onyenonu l'ime phẹ bẹ ẹhu gbangahuchaaru ẹ k'unwu phẹ unwoke mẹ unwada phẹ, a kputaru. Ọle Dévidi bẹ gbataru onwiya ike l'ime Chipfu, bu Chileke iya. ⁷ Tọbudu iya bu; Dévidi bya epfuaru Abyiyata, onye uke Chileke; mbu nwa Ahimẹleku sụ iya: “Wotaru mu nụ uwe-ukuvu ono!” Abyiyata chita iya chijeru iya. ⁸ Dévidi bya aja Chipfu sụ: “?Bu ẹ mu chipfuru ikpoto ndu ọ-lwua-ọla-a? ?Mu a-gbapfu phẹ-a tọo?”

Ọ sụ iya: “Chipyabe phẹ; ịi-gbapfu phẹ-a; mbu nashichaa phẹ iphe ono g'ọ ha.”

⁹ Dévidi yēe unwoke, yēe ya swi, du ũnu l'ũkporo iri bya agbarwua nggele Beso. O rwua l'eka ono o nweru ndu ophu haru nohia; ¹⁰ kele umadzu ukporo iri l'ime phe be ike bvuberu k'ophu ephe ta adudu ike daa nggele ono. O buru Dévidi waa ũnu nemadzu k'ophuu be chikwaseru ndu ono. ¹¹ Ephe gbata je ahuma onye Ijiputu le mgbegu. Ephe duta iya dupfu Dévidi. Ephe bya eworu nri nu iya o ria; bya echebe iya mini o nua. ¹² Ephe woru ibiribe echa-mbekee, e gude akpuru oshi figu mee nu iya; wafua ophu e gude akpuru vayinu ghee. O bya eria ya rokota ike; kele o to riduru nri; ophu o to nguduru mini e -shi k'abali eto; eswe l'enyashi. ¹³ Dévidi jia ya su: “?Bu onye ke ndu ole be i bu? Teme ?bu awe be i shi bya?”

Nwokero bya ono su iya: “Mu bukwa onye Ijiputu; bukwarupho nwohu onye Amaleku. Nnajiuphu mu gbadoru mu e -shi k'abali eto, laru alala; kele iphememe zupyaiberu mu. ¹⁴ Anyi jeru alwua ndu Kereti, bu l'uzo ndohali; me ndu bu l'eka iya ke ndu Jiuda; me ndu Kalabu, bu l'echiegu ndohali. Anyi tua oku le mkpukpu Zikulagu.”

¹⁵ Dévidi jia ya su: “?Ii-du ike duru mu je egoshi mu ikpoto ndu o-lwua-olaa ono?”

O su: “I -gude epha Chileke ribuaru mu nte li ti byadu l'e-gbu mu; ophu i kpuduru mu anu nnajiuphu mu; mu e-duru ngu je egoshi ngu eka ephe no.” ¹⁶ O duru Dévidi phe rwua. Ndu Amaleku ono doru l'ali ono; eri angu; bya eme emereme k'ikpoto iphe ono, ephe gwekoruru l'ali ndu Filisitayinu; me ke ndu Jiuda ono. ¹⁷ Dévidi phe datso phe ugu; shi l'uzenyashi mboku ono lwua phe jasua l'uzenyashi echele iya. Ophu o to dudu m'o onye lanu, gbalaru nu; a-gufuepho unu unwokero bya, nyihuru eli inya-kamelu gbala. ¹⁸ Dévidi

phẹ tũkɔkpoo iphemiphe ono, ndu Amaleķu gwekɔru phɔ nafutachaa; lufuchaa l'unyomu iya phɔ ephe n'ẹbo. ¹⁹ Ọphu ọ dudu iphe phẹ ọphu tuphahuru etuphahu; onye upfu me onye nta; unwokoro me unwumboko; iphe, a kwataru l'okwata; mekpoo iphe mmanu ozo, ephe gwekoru egweko. Dévidi phẹ tũko iya naphutachaa azu. ²⁰ Dévidi phẹ bya akpukochaa aturu ndu Amaleķu; me egħu phẹ; me eswi phẹ. Ndu ojogu Dévidi kparu eku ono vuru uto asuje: "Owa-a bu iphe, Dévidi kwataru l'okwata."

²¹ Ọo ya bu; Dévidi bya abyapfuta umadzu ukporo iri phɔ bu ndu ono, ike buushiru k'ophu ephe ta aduedu ike tsoru iya phɔ; mbu ndu ono, a haru l'azu nggele Beso azu iya ophu-a. Ephe wufuta g'ephe gba Dévidi yee ndu ophu yee ya swi ndzuta. Dévidi jerwua bya ekele phẹ ekele. ²² Ndu ejo nemadzu me ndu mkpaka l'ime ndu ono, tso Dévidi ono bya asu: "Eshi ophu anyi l'ephe ta aswudu jee ugu be anyi tee kekwa iphe ono, anyi kwataru l'okwata ono agba phẹ. Iphe, e-mechia nu bu l'onyenonu l'e-duta nyee ya waa unwu iya lasha."

²³ Dévidi su phẹ: "Waawakwa; unwunna mu; unu be jekwa egude iphe, Chipfu nuru anyi mee nno. Ọo Chipfu bu onye gbobutaru anyi; bya eworu ndu byaru anyi etso ugu ye anyi l'eka. ²⁴ ?O du unu g'onye angaru unu nchi l'iphe ono, unu epfu ono? Iphe, onye no swiru ivu ketaru be bu iphe, onye tso je ugu e-keta. Ephe e-ketagbaa iphe lanu." ²⁵ Dévidi tua ya; ọ buru ekemu bya aburu omelali ndu Izurelu e-shi mboku ono byasuru ntanu-a.

²⁶ Dévidi bya alarwuepho mkpukpu Zikulagu; ọ haru iphe ono, ephe kwataru l'okwata ono nu g'e je anu ndu ephe l'iya eshi onya, bu ndu bu ogerenya ndu Jiuda. Ọ su g'a su phẹ: "Owaa bu iphe, mu anu unu l'iphe, anyi nataru ndu ohogu Chipfu l'ogu." ²⁷ Ọ nuru iphe

ono g'a nū ndu ọ́phu bu lẹ̀ mkpụ̀kpụ̀ Bẹ̀telu; mẹ́ ndu ọ́phu bu lẹ̀ mkpụ̀kpụ̀ Ramotu, dọ́ l'echiẹ̀gu ndọ́hali; mẹ́ ndu kẹ́ mkpụ̀kpụ̀ Jiatiru; ²⁸ mẹ́ ndu kẹ́ mkpụ̀kpụ̀ Arowa; mẹ́ ndu kẹ́ mkpụ̀kpụ̀ Sifumotu; mẹ́ ndu kẹ́ mkpụ̀kpụ̀ Eshutemowa; ²⁹ mẹ́ ndu kẹ́ mkpụ̀kpụ̀ Rakalu; mẹ́ ndu kẹ́ mkpụ̀kpụ̀ ndu Jierahụmelu; mẹ́ ndu kẹ́ mkpụ̀kpụ̀ ndu Kénu; ³⁰ mẹ́ ndu kẹ́ mkpụ̀kpụ̀ Homa; mẹ́ ndu kẹ́ mkpụ̀kpụ̀ Borashanu; mẹ́ ndu kẹ́ mkpụ̀kpụ̀ Ataku; ³¹ mẹ́ ndu kẹ́ mkpụ̀kpụ̀ Hẹburonu; mẹ́waro ndu ẹ́ka Dévidi mẹ́ ndu nkiya shi anọ́duje aghaphegbaa.

31

*Anwụ́hu Sọ́lu yẹ́e ụ́nwu iya
(1Iphe 10:1-12)*

¹ Tọ́budu iya bụ́; ndu Filisitayinu wata etso ndu Ízurẹ̀lu ọ́gu; ndu Ízurẹ̀lu yeru phẹ́ ọ́kpa l'Ọ́so. E gbushia ndu Ízurẹ̀lu ndu ọ́phu dọ́ igwerigwe l'úbvú Gilubowa. ² Ndu Filisitayinu chípfuru Sọ́lu waa ụ́nwu iya ẹ́huka ẹ́huka. Ẹ́phe gbua ụ́nwu iya, bụ́ Jionatanu; mẹ́ Abinadabu; waa Malukishuwa. ³ Ọ́gu ono kpohu ọ́ku mebyi ekpohu l'ibe iya ọ́phu Sọ́lu nọ́. Ndu chí apfụ́ chípyabe Sọ́lu woru apfụ́ gbaa ya; meka iya iphe ọ́kpobe emeka. ⁴ Sọ́lu sụ́ onye achijeru iya ngwọ́gu: “Mífuta ogu-echi ngu nmagbua mu; a -nọ́nyaa nū ndu ono, ebuduru úbvù ono rwua bya eworu mu nmagbua; meru iphere kpua mu.” Ọ́le onye ono, achijeru iya ngwọ́gu ono bẹ́ ndzụ́ agu; ọ́phu o kwedu gbua ya. Ọ́o ya bụ́; Sọ́lu woru ogu-echi iya gha igharaphu; woru ẹ́pho chie ya. ⁵ Onye achijeru Sọ́lu ngwọ́gu ono hụ́maepho lẹ́ Sọ́lu nwụ́huwaru; ọ́ dafua l'eli ogu-echi nkiya; ẹ́phe l'iya tuko nwụ́shihu. ⁶ Ọ́o ya bụ́; Sọ́lu yẹ́e ụ́nwu iya unwoke ẹ́phe n'ẹ́to; mẹ́ onye

achijeru iya ngwọ́gu; mẹ́ ndu ojọ́gu iya g'ẹ̀phe ha tũko nwũshihukota l'ujiku lanu ono.

⁷ O be teke ndu Ízurẹ̀lu ọ́phu bu l'azụ́ nsụ́da azụ́ iya ọ́phuu; mẹ́ ndu ọ́phu bu l'agụ́ga ẹ̀nyimu Jíọ́danu hụ́maerupho lẹ́ ndu ojọ́gu Ízurẹ̀lu bẹ́ yewaru ọ́kpa l'ọ́so; bya ahụ́makwapho lẹ́ Sọ́lu yẹ́e ụ́nwu iya unwoke tũkowaru nwũshihu; ẹ̀phe tũko haa mkpũkpu phẹ́ gbal-achaa; ndu Filisitayinu bya bya eburu iya. ⁸ O beẹ̀pho lẹ́ nchitabọ́hu iya; gẹ́ ndu Filisitayinu byaru g'ẹ̀phe yeshia ndu ono, e gburu l'ọ́gu ono iphe, ẹ̀phe yeru l'ẹ́hu; ẹ̀phe hụ́ma odzu Sọ́lu yẹ́e ụ́nwu iya unwoke ẹ̀phe n'ẹ̀to g'ẹ̀phe dabyigbaaru l'úbvú Gilubowa. ⁹ Ẹ̀phe bya egbuta Sọ́lu ishi; yeshikọ́ta iya ngwọ́gu, ọ́ kwaru onwiya; bya eye ndu-ozí g'ẹ̀phe jedzuru alí Filisitayinu mgburugburu je arakashia ya k'ọ́phu agwa phẹ́; mẹ́ ndiphe a-nụ́ma-dzuru iya. ¹⁰ Ẹ̀phe woru ngwọ́gu iya ono dobe l'ulo agwa, bu Ashitoretu; bya eworu ogwẹ́hu iya kpọ́pyabe l'igbulọ́ mkpũkpu Bẹ́tu-Shanu.

¹¹ O be teke ndu bu lẹ́ mkpũkpu Jiabẹ́shi-Giladu nụ́maerupho iphe ono, ndu Filisitayinu meru Sọ́lu ono; ¹² unwoke l'ọ́phu, bu ndu ọ́kpehu du lẹ́ mkpũkpu ono tũko wufu l'ẹ̀nyashi jeshia Bẹ́tu-Shanu. Ẹ̀phe je apazeta odzu Sọ́lu yẹ́e k'ụ́nwu iya l'eli igbulọ́ Bẹ́tu-Shanu; pata jeshia Jiabẹ́shi je akpọ́chaa phẹ́ ọ́ku. ¹³ Ẹ̀phe bya atutukobe ọ́kpu phẹ́ lia l'upfu oshi tamarisuku, du lẹ́ Jiabẹ́shi; bya aswía ẹ́gu abalí ẹ́saa.

Bayıburu Izii
Izii: Bayıburu Izii Bible

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Izii)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 30 Dec 2021 from source files dated 30 Dec 2021

c6885c7c-c550-5b8b-a4fe-4bd714af4f6d